

afdeling **Inhoudelijke Ondersteuning**
informatiespecialist D. de Wit
telefoon 070-312 92 00
e-mail danielle.dewit@eerstekamer.nl

Informatiedossier

commissie

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

datum

23-3-2017

1. Inhoudsopgave

- Programma van de conferentie

Sessie I: Poverty and Social Exclusion: Working towards a more inclusive Europe

- Rapport European Anti-Poverty Network (EAPN), Delivering on the promises of a better social Europe
- Verklaring van de Europese sociale partners, de Europese Commissie en het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie, tijdens Nederlands Voorzitterschap
- Verslag commissie Werkgelegenheid Europees Parlement (EMPL) - Europees Semester - Sociale en Werkgelegenheidsaspecten groeianalyse 2017
- [Link naar de pagina van Eurostat 'Social inclusion statistics'](#) - februari 2017

Sessie II: What makes an individual socially excluded? Different perspectives and exchange of best practices

- Social Platform Position paper on EU social standards - juni 2016
- European Social Network (ESN) Position Paper on the EC Pillar of Social Rights
- Kabinetsreactie op de consultatie over de sociale pijler - 27 mei 2016 (kamerstuk TK 22.112, 2141)
- Verslag van de Raad WSBVC, onderdeel Werkgelegenheid en Sociaal Beleid, van 8 december 2016 (kamerstuk TK 21.501-31, 428)
- Eurostat tabel 'People at risk of poverty or social exclusion', per land - februari 2017
- Link naar de pagina van Eurostat '[People at risk of poverty or social exclusion](#)'

Sessie III: Taking stock of the policies of Europe 2020 and the way forward

- Witboek voor de toekomst van Europa
- Webpagina Europese Commissie 'Sociale bescherming en integratie'
- Commissiemededeling over de economische en sociale situatie in de lidstaten (COM(2017)90)
- [Link naar themapagina Europees Semester 2017](#)

Programm

MALTA EU2017
PARLIAMENTARY DIMENSION

Meeting of the
Chairpersons of the
Committees on Social Affairs

Draft Programme

---

23 – 24 MARCH 2017
MALTA

Thursday, 23 March 2017

- 15:00 – 18:30**   Arrival of delegations and registration at the hotels
- 18:30**   Departure by bus from the hotels to the dinner venue
- 19:00**   Dinner hosted by Hon. Anthony Agius Decelis, *Chairman of the Social Affairs Committee*
- Venue: Esplora, Interactive Science Centre, Villa Bighi, Kalkara*
- 21:30**   Return to the hotels by bus

Friday, 24 March 2017

08:15 Departure by bus from the conference hotels to the Grand Hotel Excelsior, Great Siege Road, Floriana

08:30 Arrival of participants and registration for the meeting

09:00 **Opening of the meeting**

Welcome address by Hon. Angelo Farrugia, *Speaker of the House of Representatives*

Introductory remarks by Hon. Anthony Agius Decelis, *Chairman of the Social Affairs Committee*

Speech by Ms Marianne Thyssen, *European Commissioner for Employment, Social Affairs, Skills and Labour Mobility* (tbc)

09:30 **Poverty and Social Exclusion: Working towards a more inclusive Europe**

Keynote Speaker: Mr Thomas Handel, *Chairperson of the EP Committee on Employment and Social Affairs*

Speaker: Ms Sian Jones, *Policy Coordinator, European Anti-Poverty Network*

Debate

10:30 **Coffee Break**

11:00   **What makes an individual socially excluded? Different perspectives and exchange of best practices**

Speaker: Prof. Angela Abela, *Department of Family Studies, University of Malta*

Speaker: Ms Jana Hainsworth, *President, Social Platform*

Speaker: Mr Silvan Agius, *Director Human Rights and Integration, Ministry for Social Dialogue, Consumer Affairs and Civil Liberties*

Speaker: Mr Alfonso Lara Montero, *Policy Director, European Social Network*

Debate

13:00   **Official Photo**

Lunch

14:30   **Taking stock of the policies of Europe 2020 and the way forward**

Keynote Speaker: Mr Thomas Dominique, *Chairperson, Social Protection Committee*

Speaker: Dr Barbara Kauffmann, *Director for Employment and Social Governance, European Commission*

Speaker: Mr Ioannis Dimitrakopoulos, *Head of Equality and Citizens' Rights Department, European Union Agency for Fundamental Rights*

Debate

16:15   **Concluding remarks by the Chairperson of the Social Affairs Committee**

16:30   **Departure of delegations**

Sessie I:
Poverty and Social
Exclusion: Working
towards a more inclusive
Europe

DELIVERING ON THE PROMISES OF A BETTER SOCIAL EUROPE?

EAPN Response to the Annual Growth Survey Package 2017

1. PRIORITISE **INCLUSIVE GROWTH** BY REBALANCING ECONOMIC AND SOCIAL OBJECTIVES
2. INCREASE **SOCIAL INVESTMENT** IN **QUALITY JOBS, PUBLIC SERVICES AND SOCIAL PROTECTION**
3. MAINSTREAM THE IMPLEMENTATION OF THE **EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS** EXPLICITLY THROUGH THE **EUROPEAN SEMESTER**
4. DEVELOP AN **INTEGRATED EU POVERTY STRATEGY** TO DELIVER ON THE EUROPE 2020 POVERTY TARGET
5. MAKE **CIVIL SOCIETY EQUAL PARTNERS** AT NATIONAL AND EU LEVEL

DECEMBER 2016

Introduction

EAPN is the largest EU network of grassroots anti-poverty organisations, with over 10.000 organisations working to combat poverty at European, national, regional and local level. In October, EAPN wrote to President Juncker¹ following his State of the Union speech in September, urging him to bring a **new vision to the Annual Growth Survey 2017 for building a ‘better Social Europe’**. EAPN called for **3 actions**: an overarching, transformative social and economic agenda; an explicit social dimension based on social rights, social investment and social standards, including an EU anti-poverty strategy; and clear mechanisms to ensure effective NGO participation and impact. These recommendations were drawn from EAPN members’ active engagement in the European Semester and their assessment of the 2016 National Reform Programmes (NRPs): **What progress on Social Europe**.² Following the launch of the AGS 2017 in November, EAPN published an immediate Press Release: *“Signs of change towards Social Europe?”*³ This response now presents a fuller analysis of the Annual Growth Survey and the Draft Joint Employment Report, prepared together in consultation with EAPN members.

On 17 November, the European Commission adopted its [Communication on the Annual Growth Survey 2017](#), titled *“Working on a stronger, more inclusive economic recovery”*, setting out the economic and social priorities for the EU, Euro area and Member States for 2017. This was presented as part of its ‘Autumn Package’⁴, including the Recommendation for the Euro Area and the Draft Joint Employment Report (JER).

The main message from the AGS 2017 is the importance of strengthening competitiveness, innovation and productivity as part of Europe’s economic recovery. However, a new priority appears to be given to **promote ‘social fairness’ as a means to deliver more ‘inclusive growth’** and *“achieve an economic recovery that benefits all, notably the weaker parts of our societies, and strengthens fairness and social dimension”*. However, the lack of **explicit mention of the European Pillar of Social Rights** and the repetition of almost the **same three priorities** as in 2014 and 2015: 1) boosting investment, 2) pursuing structural reforms and 3) ensuring responsible fiscal policies, with no explicit social priority, raises serious concerns about whether this marks a real change in the EU’s overall economic approach, or if it will just be business as usual.

In order for these ‘good intentions’ to be put into practice – **5 signs** must be given:

- 1) PRIORITISE INCLUSIVE GROWTH BY REBALANCING ECONOMIC AND SOCIAL OBJECTIVES**
- 2) INCREASE SOCIAL INVESTMENT IN QUALITY JOBS, PUBLIC SERVICES AND SOCIAL PROTECTION**
- 3) MAINSTREAM THE IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS EXPLICITLY THROUGH THE EUROPEAN SEMESTER**
- 4) DEVELOP AN INTEGRATED EU POVERTY STRATEGY TO DELIVER ON THE EUROPE 2020 POVERTY TARGET**
- 5) MAKE CIVIL SOCIETY EQUAL PARTNERS AT NATIONAL AND EU LEVEL**

---

¹ [EAPN letter to President Juncker: input to the AGS. \(Oct 11 2016\)](#)

² [EAPN Assessment of the NRP’s 2016: What Progress on Social Europe \(Oct 2016\)](#)

³ [EAPN Press Release: Signs of change towards Social Europe?](#) (Nov 21 2016)

⁴ The Autumn Package also included a Recommendation for a Council Recommendation on the economic policy for the Euro Area; a Communication: towards a positive fiscal strategy for the Euro area; the 2017 Alert Mechanisms Report; An Assessment of the Euro Area Member States Draft Budgetary plans and the Draft Joint Employment Report (JER).

Main Opportunities

The new AGS clearly offers some positive developments in terms of the language and rhetoric used, combined with some significant actions which could help to support a stronger Social Europe. However, the detail of the implementation will be key.

- **The decision by the Commission to not pursue a suspension of EU funding against Spain and Portugal, and a softening of the approach on austerity** – putting more emphasis on flexibility and room for more expansionist policies, are very positive signs, essential if support is to be built for a more Social Europe.
- **Reaffirming the European Commission’s commitment to mainstreaming social concerns alongside economic goals and the focus on inclusive growth**, though it will depend on how priority is allocated and whether this will mean a true rebalancing of social priorities.
- **Mentioning of Europe 2020 and explicit references to the targets**, which was missing in previous years.
- **The recognition of the need to tackle the high poverty rate (1 in 4 of the population) and high inequality rate.**
- **The focus on social policy as a productive factor** is welcomed, as long as it is understood that social policy must first be about achieving social goals, also through economic policy.
- **The call for progress on strong social standards** - adequate minimum income systems and pensions quality work as well as support to universal access to health and care services, rather than just a focus on cost efficiencies.
- **A support to increasing housing and support including social housing.**
- **The recognition that tax systems should play a role in combating inequality.**
- **Although social investment isn’t specifically mentioned in the investment section, the call to double the European Fund for Strategic Investment (ESIF) and invest in human capital and social infrastructure** – particularly long-term care services, and affordable and flexible childcare could be positive depending on how it is implemented and who benefits.
- **The reference to achieving a smooth welcome for migrants** including refugees, although positive, needs a big shift in practice to be credible.
- **Explicit references in support of quality jobs, reducing precariousness and supporting transitions, including adequate income support for dignified lives.**

Some Threats?

The main threats lie in the lack of an explicit re-balancing of the economic and social agenda and new priority on social rights. Without this, isolated social measures run the risk of being undermined by mainstream economic priorities and governance, rather than contributing to social goals, and to building inclusive growth and shared prosperity. The overall impact on the Europe 2020 goals and particularly the poverty target is very unclear and uncertain.

- **Stability and Growth remain the overarching economic framework** with the same 3 economic priorities, making it difficult to see how social investment can be realized.
- **The European Pillar of Social Rights is not explicitly mentioned**, nor proposals made for how it will be mainstreamed and implemented.
- **Although Europe 2020 targets are mentioned, the overall narrative and goals are not included.**
- **A continued focus on “modernising social protection, flexibilizing labour markets although at the same time emphasising transitions and ending precariousness and segmentation, expanding privatisation and liberalisation of services to promote the internal market”** appears to undermine the commitments to quality jobs, and improving access to social protection and services.

- **The continuing priority given to ensuring the financial sustainability** of budgets as the main priority, raises concerns about how ‘fiscal flexibility will be introduced in practice’.
- **The lack of a clear assessment of the likely overall impact on poverty and social inclusion** or signs that the EU is ready to invest in an explicit rights-based integrated strategy is a concern.
- **No mention is made of the key role of civil society**, only social partners, despite the pressing need to engage with citizens and convince them of the benefits of a stronger and deeper EU.

In the next section, we assess the specific priorities in more detail.

1) Boosting Investment

In the priority on boosting investment, EAPN welcomes the **new mention of support for the Investment Fund related to human capital and social infrastructure**, the development of long-term care services, and affordable and flexible childcare. However, EAPN is concerned that the **focus on care is supported only to “decrease obligations” to help women into the labour market** rather than a focus on children and adults’ rights to quality care. This is particularly a missed opportunity to make a clearer link to **early learning** in relation to the Investing in Children Recommendation. An overarching concern, however, is the **lack of transparent evaluation of the overall social impact of the Investment Fund in terms of quality jobs, but also how the investment in quality services will benefit people experiencing poverty and social exclusion across the EU**. Major concerns need to be raised to see how ESIF is contributing to the reduction of inequality within and between member states, when the main beneficiaries appear to be large multinational companies in the older and richer Member States. A missed opportunity appears to be the commitment to invest in **affordable housing, particularly energy efficient social housing** that could have a major impact on poverty, including energy poverty. We would also want a clearer recognition of the role of **Cohesion Funds as social investment in people**, particularly through the ESF. EAPN is also concerned about how the AGS proposals link to the current discussions around the **MFF** (Mid-Term Review of the Multiannual Financial Framework) which appear to be proposing changes to the regulation to allow Member States flexibility to shift funds from Cohesion funds, even ESF. **This would imply a prioritisation of ‘private investment for market-led growth’ undermining social investment for inclusive growth and social cohesion** and the use of ESF as *‘the people’s fund’*, as well as the key EU financial instrument to deliver on tackling poverty and social exclusion.

2) Pursuing Structural Reforms

EAPN welcomes the focus on **job creation, quality jobs and effective training and upskilling**, referring to the importance of income support during job transitions and **“welfare systems firmly anchored in strong social standards”**. The emphasis on equal opportunities, closing the gender pay gap, and ensuring inclusion of disadvantaged groups as examples of how **‘growth and social fairness’** go hand in hand is also welcome. However, the approach to quality services and income support are still seen primarily as **instruments to activation**, rather than ensuring social rights beyond the labour market for all groups and across the life cycle. Little is said about *how quality work is going to be achieved*. The language around **minimum wages** is highly ambiguous, and indeed contradictory: “balancing concerns for in-work poverty with competitiveness”. A clear recommendation is needed to improve **quality of employment in terms of supporting living wages**, increasing disposable income particularly for those suffering from in-work poverty, and strengthening working conditions, including permanence of job contracts and employment and social protection.

The strongest focus on social objectives is seen in the section on **Social Policy as a productive factor**. Whilst it is important to recognize this productive role, the **primary objective of social policy to reach social goals** should be asserted - to respond to individual needs, reduce inequality and promote social inclusion.

Economic policy must explicitly contribute to social objectives to benefit shared prosperity. Whilst **important attention is drawn to the failure of the poverty target**, too much emphasis is made on the reduction in 2015, when the overall figures are still not progressing towards the target, and key areas such as **homelessness is reaching new alarming levels**. Although attention is drawn to the need to **access quality services, including social housing**, housing policy is underlined only as a key instrument to remove obstacles to geographical mobility, rather than as a means to **ensure the right to affordable housing**, in a key area of market failure.

Whilst EAPN strongly welcomes the detailed focus on **adequacy and coverage of income support** – minimum income, unemployment benefit and pensions, and recognition of the need for adequate income across the life cycle, - we have concerns that the dual objective of balancing *‘adequacy with work incentives’* is likely to lead to the dominance of the latter, unless clear recommendations are made backing the primacy of the **social right to an adequate income for all, throughout the life cycle**. Activation requirements are explicitly mentioned for those of ‘working age’, instead of those able to work, thus risking the placement of very negative pressure on those unable to take up a job. The EU urgently needs to **guarantee social standards** in this area, hopefully through legal instruments as part of the upcoming Communication on the **European Pillar of Social Rights**, for example a **Framework Directive on Minimum Income, and EU Unemployment Benefit Scheme**.

The call to improve **‘targeting’ of social protection** is also of concern. The effectiveness of social protection systems lies in their **universality – applicable to all, across the life cycle**. Only in this way, will social protection systems play their function of preventing as well as tackling poverty and social exclusion, being seen to benefit all against common life risks. However, additional ‘tailoring’ and investing in increased efforts to ensure adequate take up by specific vulnerable and excluded groups is crucial as an example of ‘targeted universalism’.

The reference to adequacy of pensions is welcomed, together with the support to help people who wish to work longer to achieve adequate skills, lifelong learning and an ‘enabling environment’. However, insufficient recognition is made of the impact of **inequalities in life expectancy and healthy life years, for men and women in poverty whose life expectancy is significantly less**, e.g. those who have been long-term unemployed or mainly in insecure, badly paid, physically demanding and stressful jobs. Reliance on pillar 2 and 3 pensions is only likely to increase this inequality. New **proposals on how to finance adequate, pillar 1 pensions** are crucial if increasing numbers of pensioners are not to be condemned to poverty in old age.

The EU must also **promote a move away from sanctions and punitive conditionality to provide ‘incentives to work’** which is an approach which fights against ‘the poor’ rather than against poverty and only reinforces exclusion. The EU must promote a social justice/social investment approach with emphasis on **wrap around, personalized, comprehensive pathway support**, helping people with their specific challenges and enabling them to participate in society and to access quality and sustainable work.

A stronger focus in the AGS is given to health policies, recognizing their role to *“support and reinforce social safety nets and active inclusion strategies, through preventative, but also curative and rehabilitation policies”* as well as *“protecting the population from falling into poverty or social exclusion due to ill-health”*. However, the continued focus on ‘reform’, requiring ‘cost-effective’ public health and healthcare services, whilst asserting the need to ensure universal access, raises concerns about how this will be done. Efficiency must be balanced by ‘effectiveness’, recognizing the negative social and economic repercussions of failing to ensure universal access to health services. Affordability, coverage and quality of health services must be a key concern, in a context where unmet need continues to rise.

The recognition of the **role of tax**, to combat income inequalities and poverty and the need to **balance growth and fairness**, with increased emphasis on tax collection and the need to pay *“particular attention to the distributive effects of tax reform”* is also welcomed. For this to be effective, an explicit communication should be developed on the **role of tax in promoting inclusive growth** and transparent proposals on how

this **distributional impact assessment** will be carried out. This needs to be developed in an **accountable and legitimate** manner with the involvement of Parliament and stakeholders, particularly civil society organisations.

3) *Responsible Fiscal Policies*

In the priority on **responsible fiscal policies**, EAPN welcomes the **shift away from austerity as the main goal**, albeit a rather subtle one. This move to **more budget flexibility**, highlighted as the need for a *'positive fiscal stance'* particularly for the Euro area, including the dropping of sanctions regarding Structural Funds for Spain and Portugal, is strongly welcomed. However, the proposal to limit such **'flexibility' only to countries with low deficits and debt**, and with only a concern to balance budgets with the objective of growth, rather than *inclusive growth, that invests in people and social rights*, is likely to continue the same restrictive and cost cutting approach which has damaged welfare states and contributed to increasing poverty. What is needed now is an explicit recognition of the need for sustained and effective **public investment in social measures including universal social protection and quality services, ensuring effective access for all**, and not just leverage for private investment and support to market-led growth.

4) *Next Steps*

In the final section, the main emphasis is on the implementation of the key reforms highlighted in the Country-Specific Recommendations (CSRs). **EAPN is concerned that the only reference point for Member States' policy to promote 'inclusive and sustainable growth' is reduced to the CSRs**, which at the Commission's own admission is now a 'streamlined' and very reduced shopping list. EAPN would urge the Commission to make more reference to the overarching frameworks and to insist on **systematic delivery on the main social goals and targets of the Europe 2020 strategy, particularly the poverty target, but also the employment and education targets** as the thematic coordination priority in the European Semester. With the new **European Pillar of Social Rights, we would expect the benchmarking exercise on social standards to be explicitly mainstreamed** through the European Semester, in the Country reports, CSRs, and the National Reform Programmes (NRPs). In the **reference to EU funds**, this point is particularly important, otherwise there is a danger that this limited CSR list could undermine the existing commitments under the current regulations to combat poverty and social exclusion, for example under the 20% earmarking of ESF.

Whilst EAPN **welcomes the new emphasis put on intensifying dialogue** at the national level, with Member States in the European Semester with 'dedicated visits', we are very concerned that mention is only made of national parliaments and social partners, and **not to civil society organisations. If the EU is really concerned about "getting back in touch with citizens"** - of repairing the breaches, fragmentation and alienation with institutions so strongly demonstrated by the recent BREXIT and Italian referenda, - dialogue with NGOs on a similar basis as with social partners is crucial. It also undermines the positive message being sent by several of the European Commission's **European Semester Officers in the national capitals, and some Member States** who are making stronger efforts to engage NGOs in an on-going dialogue in the Semester, recognizing their key role in contributing to effective and accountable solutions to tackle poverty, social exclusion and growing inequalities.

EAPN Response: Draft Joint Employment Report 2016

Introduction

The Draft Joint Employment Report (JER) from the Commission and the Council is an important Annex of the Annual Growth Survey, published annually by the European Commission as part of the Autumn Package. The structure of this year's Report is similar to the previous edition, with some important changes, however, as outlined below. It aims to provide an annual overview of employment and social developments, as well as of 'reform actions' taken by Member States, and draws on the employment and social scoreboards of indicators.

As in last year's edition, the document begins with a summary of the key findings of the report. The two chapters remain largely unchanged in content, under the titles *Overview of Labour Market and Social Trends and Challenges in the European Union*, and *Employment and Social Reforms – Member States Performance and Action*. The **noticeable change is in the proportion allocated to the two chapters**. While the previous edition dedicated ample space to the former one, with the latter much reduced in scope and amplitude, the situation is reversed in this year's document. The first chapter remains comprehensive, and covers the same three main subheadings: labour market trends, social trends, and general findings from the scoreboard of indicators. The second chapter, however, is the **most ample and dedicates significant subchapters to each of the 4 Employment Guidelines**, each of them monitored through subsections on key indicators and main policy responses, covering both in detail. Compared to last year's edition, the links to Europe 2020 and to its overarching targets, as well as to the Guidelines, are much more explicit and reinforced. Equally, there is **increased consistency between the main Annual Growth Survey and the findings of the Joint Employment Report**. The document ends with the usual Annex containing the *Scoreboard of Key Employment and Social Indicators*.

However, the Joint Employment Report **continues to constitute, mainly, a stock taking exercise**, listing country statistics and policy measures, without complementing them with an in-depth qualitative analysis, or policy guidance. We are highlighting below EAPN's perspective on the opportunities featured in this year's Joint Employment Reports, as well as the key concerns which still mar the sustainable and inclusive development of Europe, as well as endanger delivery on the poverty and other social targets of the Europe 2020 Strategy.

What Opportunities?

- **Explicit recognition that poverty remains high**, with groups at particular risk specifically highlighted (children and young people, people with disabilities, third country nationals, the unemployed).
- **Explicit recognition that income inequalities are also at a historical high**, as well as of the fact that income inequalities underpin poverty and social exclusion, as well as hinder growth. The crucial role of taxation and minimum wages is underlined in this context.
- **Acknowledgement of the need for integrated Active Inclusion strategies**, with the three strands mentioned (adequacy and coverage of benefits, accessibility and quality of services, support towards employment and inclusive labour markets).
- **Acknowledgement of the need to tackle in-work poverty**, with the link made to precarious employment and increased segmentation, where temporary contracts are qualified as 'dead ends' rather than 'stepping stones'.

- **Clear support for integrated, individualised activation approaches**, with full involvement of the beneficiary, and improving the capacity and training of Public Employment Services in that direction, highlighting that lack of resources is hindering their positive impact.
- **Adequate income support consistently mentioned**, for both benefits that target the working age population through supporting secure transitions, as well as adequacy of pensions, stressing that adequate standards of living must be ensured.
- **The pay and pension gender gap is highlighted**, as well as the need for more supportive measures for women to access employment, such as better work-life balance measures.
- **Clear recognition of the link between socio-economic background and educational attainment**, while stressing ongoing efforts in Member States to make education more inclusive and reached disadvantaged groups (including through financial support).
- **Acknowledgement of persistent unmet health needs**, particularly for low income households, as costs remain the main barrier and substantial of out-of-pocket spending.
- **Social inclusion of migrants, refugees, and asylum seekers mentioned alongside professional integration**, arguing that this should form an integral part of Member States' social inclusion strategies.

Key Concerns

- **The employment target continues to dominate the discourse**, as it is referred to much more frequently than other Europe 2020 targets, and the others are frequently interpreted in relation to it – i.e., the importance of the education target in improving the employment rate, or the poverty target still being perceived as mainly a matter of employment.
- **The increase in employment is not accompanied by a quality analysis** – while the report mentions that unemployment has decreased, including youth and long-term unemployment, and that 8 million new jobs have been created, the quality of the employment created and proposed is not systematically monitored through indicators.
- **High risk of encouraging negative activation** practices, marred by sanctions and conditionality, as the link between income support, access to quality services, and providing active labour market policies remains tenuous, and Active Inclusion may be wrongly understood as using benefits and services as a lever to push people into any job.
- **No measures to tackle child poverty and the intergenerational transmission of poverty**, although both are rising; the focus is on getting women into employment, rather than quality early childhood education and care, and no wrap-around support for families and parents, including lone parents, is reviewed.
- **No mention is made of the impact of austerity cuts and tight budgetary discipline**, while the Annual Growth Survey continues to indicate fiscal discipline as the overall priority, which raises serious doubts about what space is left for social investment.
- **The Roma are not mentioned in the document at all**, despite a recent report of the Fundamental Rights Agency highlighting that 80% of Roma are at risk of poverty in the EU.

- **The sharp increases in homelessness** in many Member States during the last few years is not picked up in the text. This omission is all the more problematic because it is at odds with the at-risk-of-poverty trends, which show a slight decrease for the European Union as a whole. It is not because Eurostat does not specifically measure homelessness that it should not be an issue of concern in the framework of the European Semester.
- **Civil society is not mentioned once**, nor civil dialogue, while the key role of social partners is consistently monitored and highlighted.

For more information see

- [Draft Joint Employment Report](#)

INFORMATION AND CONTACT

For more information on this publication, contact

Sian Jones – EAPN Policy Coordinator

sian.jones@eapn.eu – 0032 (2) 226 58 59

See EAPN publications and activities on www.eapn.eu

The European Anti-Poverty Network (EAPN) is an independent network of non-governmental organisations (NGOs) and groups involved in the fight against poverty and social exclusion in the Member States of the European Union, established in 1990.

EUROPEAN ANTI-POVERTY NETWORK.

Reproduction permitted, provided that appropriate reference is made to the source. December 2016.

This publication has received financial support from the European Union Programme for Employment and Social Innovation "EaSI" (2014-2020). For further information please consult: <http://ec.europa.eu/social/easi>

Neither the European Commission nor any person acting on behalf of the Commission may be held responsible for use of any information contained in this publication. For any use or reproduction of photos which are not under European Union copyright, permission must be sought directly from the copyright holder(s).

Een nieuwe start voor sociale dialoog

Verklaring van de Europese sociale partners, de Europese Commissie en het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie

In het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is onderkend dat de bevordering van de sociale dialoog een gemeenschappelijke doelstelling van de Unie en de lidstaten is. De Unie erkent en bevordert de rol van de sociale partners op het niveau van de Unie, en houdt daarbij rekening met de verschillen tussen de nationale stelsels, en bevordert de onderlinge dialoog van de sociale partners, met inachtneming van hun autonomie.

De Commissie heeft tijdens een conferentie op hoog niveau op 5 maart 2015 een initiatief voor een nieuwe start voor sociale dialoog genomen. Tijdens die conferentie op hoog niveau besloten de sociale partners en de Commissie dat bij de nieuwe start voor sociale dialoog moet worden gestreefd naar een nauwere betrokkenheid van de sociale partners bij het Europees semester, een sterkere nadruk op de capaciteitsopbouw van de nationale sociale partners, een grotere betrokkenheid van de sociale partners bij de besluitvorming en wetgeving van de EU en een duidelijker verband tussen overeenkomsten tussen de sociale partners en de agenda voor betere regelgeving.

De partijen verwelkomen de fundamentele rol van de Europese sociale dialoog als een belangrijke factor voor de werkgelegenheid in de EU en de besluitvorming op sociaal gebied, en zijn derhalve opgetogen over het versterken van de dialoog tussen de sociale partners. In dit verband

1. Zijn de **Europese sociale partners** overeengekomen hun inspanningen te richten op de volgende actiegebieden:

De bedrijfstakoverkoepelende Europese sociale partners:

- a) zullen bijdragen aan het bevorderen van de tripartiete sociale top en de macro-economische dialoog;

- b) zullen werk maken van de in hun autonome werkprogramma's 2015-2017 overeengekomen maatregelen inzake de verbetering van capaciteitsopbouw en de resultaten van de uitvoering. Hierbij zullen in voorkomend geval ondersteunende maatregelen ten behoeve van hun leden horen, zoals is overeengekomen in de context van de nieuw ingestelde subgroep van het Comité voor de sociale dialoog die zich buigt over de follow-up en de toepassing van de EU-instrumenten voor sociale dialoog;
- c) zijn voornemens in 2016-2018 een gezamenlijk project tot uitvoering te brengen dat onder meer het volgende omvat:
  - i. het opstellen van een analytisch verslag met het oog op het bevorderen van het gebruik van het Europees Sociaal Fonds – ESF – door de sociale partners op nationaal niveau;
  - ii. de organisatie van twee seminars ter uitwisseling van praktijken en ter bevordering van een grotere rol voor de sociale partners bij het Europees semester;
  - iii. de organisatie van een studieseminar over digitalisering;
- d) zullen blijven werken aan een betere coördinatie tussen de diverse organisaties op bedrijfstakoverkoepelend en sectoraal niveau. Bij deze coördinatie dienen de verschillende organisaties elkaars autonomie in acht te nemen en ruimte te bieden voor constructieve en tijdige inbreng in het besluitvormingsproces;
- e) zullen de Commissie bij het begin van hun onderhandelingen in kennis stellen van alle kaderovereenkomsten en actiekaders;
- f) zullen de Raad bij het begin van hun onderhandelingen in kennis stellen van kaderovereenkomsten waarvoor zij overeengekomen zijn te verzoeken om uitvoering door middel van een Raadsbesluit;
- g) zullen bij het begin van hun onderhandelingen studieseminars organiseren over autonome kaderovereenkomsten en/of actiekaders.

De bedrijfstakoverkoepelende en sectorale Europese sociale partners:

- a) zullen hun respectieve leden blijven betrekken bij gezamenlijke en afzonderlijke maatregelen voor capaciteitsopbouw en projecten die gericht zijn op:
  - i. het bevorderen van bedrijfstakoverkoepelende en sectorale sociale dialoog, met inbegrip van de resultaten ervan op elk niveau;
  - ii. het waarborgen van de uitvoering van hun autonome kaderovereenkomsten in alle lidstaten (overeenkomstig artikel 155, lid 2 VWEU). De aard van de ter uitvoering van deze overeenkomsten verstrekte steun kan verschillende vormen aannemen. Deze steun kan ad-hocmaatregelen van de sociale partners van de EU met het oog op de uitvoering in de lidstaten omvatten; capaciteitsopbouwactiviteiten; uitwisseling van goede praktijken tussen nationale sociale partners;
- b) zullen hun inspanningen voortzetten en nagaan of er in hun respectieve sociale dialogen nadere maatregelen nodig zijn om in de lidstaten voornamelijk niet gedekte nevenorganisaties te betrekken, het lidmaatschap en de representativiteit van zowel de vakbonden als de werkgeversorganisaties te verbeteren, en ervoor zorgen dat er met een passend mandaat overeenkomsten kunnen worden gesloten;
- c) verbinden zich ertoe de tekst openbaar te maken van eender welke overeenkomst waarvoor de sociale partners de Commissie verzoeken om een voorstel tot uitvoering door middel van een besluit van de Raad in te dienen.

2. Zal de Commissie alles in het werk stellen met het oog op:

- a) het bevorderen en het verbeteren van de sociale dialoog in de geest van artikel 154 VWEU;
- b) het betrekken van de sociale partners bij de besluitvorming en het wetgevingsproces op Unieniveau, bijvoorbeeld via haar raadpleging van de sociale partners van de Unie over grote initiatieven uit haar werkprogramma die niet onder het toepassingsgebied van de artikelen 153 en 154 VWEU vallen maar die aanmerkelijke gevolgen kunnen hebben voor de sociale situatie en de werkgelegenheid;

- c) het versterken van de betrokkenheid van de sociale partners op Unieniveau bij het economisch bestuur en het Europees semester;
- d) in overeenstemming met de agenda voor betere regelgeving en met inachtneming van de specifieke kenmerken van de overeenkomsten van de sociale partners:
  - i. het verlenen aan de sociale partners van ondersteuning tijdens de onderhandelingen over die overeenkomsten, onder meer, op verzoek, met technische en juridische informatie, en
  - ii. het blijven beoordelen van de representativiteit van de sociale partners van de Unie, onder meer aan de hand van de analyse van de representativiteitsstudies van Eurofound;
- e) het onderzoeken of het gebruik van Europese structuur- en investeringsfondsen, met name het Europees Sociaal Fonds, en andere toepasselijke begrotingsposten van de EU kan bijdragen tot een versterking van de capaciteit van de nationale sociale partners door het bevorderen van sociale dialoog en capaciteitsopbouw;
- f) het aanmoedigen van de bevordering van kennisopbouw over sociale dialoog en de ondersteuning van capaciteitsopbouw door wederzijds leren over en het in kaart brengen en uitwisselen van goede praktijken.

3. Herinnert **het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie** eraan dat de Raad in zijn op 16 juni 2016 aangenomen conclusies over "Een nieuw start voor een sterke sociale dialoog" de lidstaten vraagt de noodzakelijke stappen te ondernemen om:

- a) de sociale partners nauw te betrekken bij de ontwikkeling en de uitvoering van de desbetreffende hervormingen en beleidslijnen, overeenkomstig de nationale praktijken;

- b) ondersteuning te bieden aan het verbeteren van de werking en de effectiviteit van de sociale dialoog op nationaal niveau, hetgeen bevorderlijk is voor collectieve onderhandelingen en een passende ruimte voor onderhandelingen tussen de sociale partners creëert. Gezien de nationale praktijken op het gebied van arbeidsverhoudingen dienen vooral de nationale regeringen en de sociale partners met elkaar in discussie te treden en overeen te komen hoe die dialoog moet worden gevoerd met inachtneming van een duidelijke bevoegdheidsverdeling, wederzijds respect en elkaars autonomie;
- c) de opbouw en de versteviging van de capaciteiten van de sociale partners te bevorderen via diverse vormen van ondersteuning, onder meer juridische en technische expertise. Dat moet op alle relevante niveaus plaatsvinden, volgens de behoeften van het land en de sociale partners, onder meer om uit te groeien tot solide en representatieve organisaties;
- d) te zorgen voor het tijdig en zinvol betrekken van de nationale sociale partners met volledige inachtneming van de nationale praktijken, onder andere gedurende alle fasen van het Europees semester, teneinde bij te dragen aan de geslaagde uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen;
- e) met volledige inachtneming van de autonomie van de sociale partners en op hun verzoek informatie en advies te verstrekken, onder meer juridische en technische informatie, waar dat passend en relevant wordt geacht, over de gevolgen en de praktische invulling waarmee voor de lidstaten de omzetting van de door de sociale partners op Unieniveau in onderhandelingen bereikte overeenkomsten gepaard gaat.

Ondergetekenden

Voor het EVV

Voor BUSINESSEUROPE

Voor CEEP

Voor UEAPME

Voor de Europese Commissie

Voor het Nederlands voorzitterschap van
de Raad van de Europese Unie

Zittingsdocument

A8-0037/2017

10.2.2017

VERSLAG

over het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid:
sociale en werkgelegenheidsaspecten in de jaarlijkse groeianalyse 2017
(2016/2307(INI))

Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

Rapporteur: Yana Toom

INHOUD

	Blz.
ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT	3
ADVIES VAN DE BEGROTINGSCOMMISSIE.....	26
ADVIES VAN DE COMMISSIE CULTUUR EN ONDERWIJS	29
UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING IN DE TEN PRINCIPALE BEVOEGDE COMMISSIE.....	34
HOOFDELIJKE EINDSTEMMING IN DE TEN PRINCIPALE BEVOEGDE COMMISSIE	35

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

over het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid: sociale en werkgelegenheidsaspecten in de jaarlijkse groeianalyse 2017 (2016/2307(INI))

Het Europees Parlement,

- gezien artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU),
- gezien de artikelen 9, 145, 148, 152, 153 en 174 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU),
- gezien artikel 349 VWEU inzake een specifiek statuut voor de ultraperifere gebieden,
- gezien het Interinstitutioneel Akkoord tussen het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie over beter wetgeven,
- gezien het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en met name hoofdstuk IV (solidariteit),
- gezien het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap,
- gezien het IAO-Verdrag nr. 102 inzake minimumnormen voor sociale zekerheid en IAO-aanbeveling nr. 202 over een sociale beschermingsvloer,
- gezien het herzien Europees Sociaal Handvest,
- gezien doelstelling inzake duurzame ontwikkeling 1 ("Beëindig armoede overal en in al haar vormen"), en in het bijzonder doelstelling 3 ("Voor elk land passende systemen en maatregelen voor sociale bescherming voor iedereen toepassen, waaronder een beschermingsvloer, en er tegen 2030 voor zorgen dat deze ook mensen in armoede en kwetsbare mensen bereiken"),
- gezien de aanbeveling van de Commissie van 20 februari 2013 getiteld "Investeren in kinderen: de vicieuze cirkel van achterstand doorbreken" (C(2013)0778),
- gezien de mededeling van de Commissie van 16 november 2016 getiteld "Jaarlijkse groeianalyse 2017" (COM(2016)0725),
- gezien de aanbeveling van de Commissie van 16 november 2016 voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone (COM(2016)0726),
- gezien de mededeling van de Commissie van 16 november 2016 getiteld "Naar een positieve begrotingskoers voor de eurozone" (COM(2016)0727),
- gezien het verslag van de Commissie van 16 november 2016 getiteld "Waarschuwingmechanismeverslag 2017" (COM(2016)0728),

- gezien het ontwerp van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid van de Commissie en de Raad van 16 november 2016 bij de mededeling van de Commissie over de jaarlijkse groeianalyse 2017 (COM(2016)0729),
- gezien de mededeling van de Commissie van 16 november 2016 getiteld "Ontwerpbegrotingsplannen 2017: Algemene beoordeling" (COM(2016)0730),
- gezien de mededeling van de Commissie van 1 juni 2016 getiteld "Europa investeert weer – Balans van het investeringsplan voor Europa en volgende stappen" (COM(2016)0359),
- gezien de mededeling van de Commissie van 22 november 2016 getiteld "De toekomstige leiders van Europa: het starters- en opschalingsinitiatief" (COM(2016)0733);
- gezien de mededeling van de Commissie van 14 september 2016 getiteld "Stimuleren van Europese investeringen voor banen en groei: naar een tweede fase van het Europees Fonds voor strategische investeringen en een nieuw Europees extern investeringsplan" (COM(2016)0581),
- gezien de mededeling van de Commissie van 4 oktober 2016 getiteld "Drie jaar jongerengarantie en jongerenwerkgelegenheidsinitiatief" (COM(2016)0646),
- gezien het voorstel van de Commissie van 14 september 2016 voor een verordening van de Raad houdende wijziging van Verordening (EU, Euratom) nr. 1311/2013 tot bepaling van het meerjarig financieel kader voor de jaren 2014-2020 (COM(2016)0604),
- gezien de mededeling van de Commissie van 14 september 2016 getiteld "Tussentijdse evaluatie/herziening van het meerjarig financieel kader 2014-2020 – Een resultaatgerichte EU-begroting" (COM(2016)0603),
- gezien de mededeling van de Commissie van 10 juni 2016 getiteld "Een nieuwe agenda voor vaardigheden voor Europa – Samenwerken ter versterking van het menselijk kapitaal, de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en het concurrentievermogen" (COM(2016)0381),
- gezien de mededeling van de Commissie van 2 juni 2016 getiteld "Een Europese agenda voor de deeleconomie" (COM(2016)0356);
- gezien de mededeling van de Commissie van 8 maart 2016 getiteld "Lancering van een raadpleging over een Europese pijler van sociale rechten" (COM(2016)0127) en de bijlagen hierbij,
- gezien het voorstel van de Commissie van 26 november 2015 voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het steunprogramma voor structurele hervormingen voor de periode 2017–2020 en tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1303/2013 en (EU) nr. 1305/2013 (COM(2015)0701),

- gezien de mededeling van de Commissie van 21 oktober 2015 getiteld "Stappen naar de voltooiing van de economische en monetaire unie" (COM(2015)0600),
- gezien het voorstel van de Commissie voor een besluit van de Raad van 15 februari 2016 betreffende de richtsnoeren voor het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten (COM(2016)0071) en het desbetreffende standpunt van het Parlement van 15 september 2016¹,
- gezien de mededeling van de Commissie van 13 januari 2015 getiteld "Optimaal benutten van de flexibiliteit binnen de bestaande regels van het stabiliteits- en groeipact" (COM(2015)0012),
- gezien de mededeling van de Commissie van 26 november 2014 getiteld "Een investeringsplan voor Europa" (COM(2014)0903),
- gezien de mededeling van de Commissie van 2 oktober 2013 getiteld "Versterking van de sociale dimensie van de Economische en Monetaire unie" (COM(2013)0690),
- gezien de mededeling van de Commissie van 20 februari 2013 getiteld "Naar sociale investering voor groei en cohesie – inclusief de uitvoering van het Europees Sociaal Fonds 2014-2020" (COM(2013)0083),
- gezien de mededeling van de Commissie van 18 april 2012 getiteld "Naar een banenrijk herstel" (COM(2012)0173),
- gezien de mededeling van de Commissie van 20 december 2011 over het initiatief "Kansen voor jongeren" (COM(2011)0933),
- gezien de mededeling van de Commissie van 16 december 2010 getiteld "Het Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting: een Europees kader voor sociale en territoriale samenhang" (COM(2010)0758) en de desbetreffende resolutie van het Parlement van 15 november 2011²,
- gezien de mededeling van de Commissie van 3 maart 2010 getiteld "Europa 2020: Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei" (COM(2010)2020),
- gezien Aanbeveling 2008/867/EG van de Commissie van 3 oktober 2008 over de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten,
- gezien het verslag van de vijf voorzitters van 22 juni 2015 getiteld "De voltooiing van Europa's economische en monetaire unie",
- gezien de conclusies van de Raad over de bevordering van de sociale economie als belangrijkste motor van economische en sociale ontwikkeling in Europa (13414/2015),

---

¹ Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0355.

² PB C 153 E van 31.5.2013, blz. 57.

- gezien zijn resolutie van 26 oktober 2016 over het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid: uitvoering van de prioriteiten voor 2016¹,
- gezien zijn resolutie van 5 juli 2016 over vluchtelingen: sociale inclusie en integratie op de arbeidsmarkt²,
- gezien zijn resolutie van 25 februari 2016 over het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid: sociale en werkgelegenheidsaspecten in de jaarlijkse groeianalyse 2016³,
- gezien het verslag van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken van 24 september 2015 over het Europees semester voor economische beleidscoördinatie: uitvoering van de prioriteiten voor 2015,
- gezien zijn resolutie van 11 maart 2015 over het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid: sociale en werkgelegenheidsaspecten in de jaarlijkse groeianalyse 2015⁴,
- gezien zijn wetgevingsresolutie van 2 februari 2016 over het voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad tot oprichting van een Europees platform voor de intensivering van de samenwerking bij het voorkomen en tegengaan van zwartwerk⁵,
- gezien zijn resolutie van 24 november 2015 over vermindering van de ongelijkheid, met bijzondere focus op kinderarmoede⁶,
- gezien zijn resolutie van 28 oktober 2015 over het cohesiebeleid en de evaluatie van de Europa 2020-strategie⁷,
- gezien vraag voor mondeling antwoord O-000121/2015 – B8-1102/2015 aan de Raad en zijn daarmee samenhangende resolutie van 29 oktober 2015 over de aanbeveling van de Raad betreffende de integratie van langdurig werklozen op de arbeidsmarkt⁸,
- gezien zijn resolutie van 10 september 2015 over de totstandbrenging van een concurrerende arbeidsmarkt in de EU voor de 21ste eeuw: het afstemmen van vaardigheden en kwalificaties op vraag en werkgelegenheid, als een manier om de crisis te boven te komen⁹,
- gezien zijn resolutie van 10 september 2015 over sociaal ondernemerschap en sociale innovatie bij de bestrijding van werkloosheid¹⁰,

---

¹ Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0416.

² Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0297.

³ Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0059.

⁴ Aangenomen teksten, P8_TA(2015)0068.

⁵ Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0033.

⁶ Aangenomen teksten, P8_TA(2015)0401.

⁷ Aangenomen teksten, P8_TA(2015)0384.

⁸ Aangenomen teksten, P8_TA(2015)0389.

⁹ Aangenomen teksten, P8_TA(2015)0321.

¹⁰ Aangenomen teksten, P8_TA(2015)0320.

- gezien zijn resolutie van 25 november 2014 over werkgelegenheids- en sociale aspecten van de Europa 2020-strategie¹,
- gezien zijn resolutie van 17 juli 2014 over werkgelegenheid voor jongeren²,
- gezien zijn resolutie van 15 april 2014 getiteld "Hoe kan de Europese Unie bijdragen tot de totstandkoming van een stimulerend klimaat voor het scheppen van banen door ondernemingen, bedrijven en starters?"³,
- gezien zijn resolutie van 19 februari 2009 over de sociale economie⁴,
- gezien de slotopmerkingen van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over het initiële verslag van de Europese Unie (september 2015),
- gezien speciaal verslag nr. 3/2015 van de Europese Rekenkamer getiteld "De EU-jongerengarantie: eerste stappen genomen, maar uitvoeringsrisico's in het verschiet"⁵,
- gezien het document "Werkgelegenheid en sociale ontwikkelingen in Europa – driemaandelijks beoordeling – herfst 2016" van 11 oktober 2016,
- gezien de vijfde en zesde editie van de Europese enquêtes naar de arbeidsomstandigheden (2010 en 2015)⁶,
- gezien het document "Employment Outlook 2016" (Werkgelegenheidsvooruitzichten 2016) van de OESO van 7 juli 2016,
- gezien het werkdocument van de OESO van 9 december 2014 getiteld "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth" (Trends op het vlak van inkomensongelijkheid en de gevolgen voor economische groei),
- gezien het verslag van het Comité voor sociale bescherming van 10 oktober 2014, getiteld "Adequate sociale bescherming voor behoeften aan langdurige zorg in een vergrijzende samenleving",
- gezien de routekaart en de raadpleging van de Commissie getiteld "Nieuwe start om de uitdagingen van de combinatie werk en gezin bij werkende gezinnen aan te pakken",
- gezien de bijeenkomsten van 3 oktober en 8 november 2016 in het kader van de gestructureerde dialoog over de opschorting van fondsen voor Portugal en Spanje,
- gezien het debat met de vertegenwoordigers van de nationale parlementen over de prioriteiten van het Europees semester van 2017,

---

¹ Aangenomen teksten, P8_TA(2014)0060.

² Aangenomen teksten, P8_TA(2014)0010.

³ Aangenomen teksten, P7_TA(2014)0394.

⁴ Aangenomen teksten, P6_TA(2009)0062.

⁵ http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_03/SR15_03_NL.pdf

⁶ <https://www.eurofound.europa.eu/nl/surveys/european-working-conditions-surveys>

- gezien artikel 52 van zijn Reglement,
  - gezien het verslag van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken en de adviezen van de Begrotingscommissie en de Commissie cultuur en onderwijs (A8-0037/2017),
- A. overwegende dat de werkloosheid in de EU vanaf de tweede helft van 2013 langzaam een dalende lijn heeft ingezet, dat er sinds 2013 acht miljoen nieuwe banen zijn gecreëerd en de werkloosheid in september 2016 8,6 % bedroeg, waarmee het laagste niveau sinds 2009 werd bereikt; overwegende dat het aandeel van jongeren die geen baan hebben en geen onderwijs of een opleiding volgen (NEET's) hoog blijft en 14,8 % van de jongeren tussen 15 en 29 jaar vertegenwoordigt¹²; overwegende dat de werkloosheid over de gehele EU genomen weliswaar daalt, maar in sommige lidstaten helaas nog altijd zeer hoog is; overwegende dat de armoede onder werkenden volgens de Commissie hoog blijft;
- B. overwegende dat de arbeidsparticipatie van vrouwen doorgaans lager is, en overwegende dat de arbeidsparticipatie van mannen tussen 20 en 64 jaar in de EU-28 in 2015 75,9 % bedroeg, ten opzichte van 64,3 % voor vrouwen; overwegende dat de genderkloof met betrekking tot de toegang tot werk nog steeds een van de grootste obstakels is voor de verwezenlijking van gendergelijkheid en dat er dringend inspanningen nodig zijn om het verschil in arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen te verkleinen;
- C. overwegende dat het, als de huidige trends worden versterkt met passende overheidsmaatregelen, mogelijk wordt om het Europa 2020-streefcijfer voor een arbeidsparticipatie van 75 % daadwerkelijk te behalen;
- D. overwegende dat de jeugdwerkloosheid op EU-niveau 18,6 % bedraagt en 21,0 % in de eurozone; overwegende dat 4,2 miljoen jongeren werkloos zijn, waarvan 2,9 miljoen in de eurozone; overwegende dat de werkloosheid onder jongeren ver boven het lage niveau van 2008 blijft, hetgeen er nogmaals op wijst dat de tenuitvoerlegging en de volledige gebruikmaking van het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief (YEI) door de lidstaten voorrang moet blijven krijgen; overwegende dat werkgelegenheid voor jongeren helaas nog steeds wordt gekenmerkt door lage lonen, soms onder de armoedegrens, onbetaalde stages, gebrek aan kwaliteitsvolle opleiding en gebrek aan rechten op het werk;
- E. overwegende dat NEET's de EU jaarlijks naar schatting 153 miljard EUR (1,21 % van het bbp) aan uitkeringen en gedeelde inkomsten en belastingen kosten, terwijl de totale kostprijs voor het inrichten van jongerengarantiestelsels in de eurozone wordt geraamd op 21 miljard EUR, of 0,22 % van het bbp;
- F. overwegende dat het aantal in 2015 geregistreerde NEET's zal blijven afnemen; overwegende dat 6,6 miljoen jongeren tussen 15 en 24 jaar zich nog altijd in deze situatie bevinden, een cijfer dat overeenkomt met 12 % van de bevolking in deze leeftijdsgroep;

---

¹ <https://www.eurofound.europa.eu/nl/young-people-and-neets-1>

² Zie het verslag van Eurofound over jeugdwerkloosheid.

- G. overwegende dat het in de eerste plaats de lidstaten zijn die verantwoordelijk zijn voor het aanpakken van de jeugdwerkloosheid, namelijk door een regelgevingskader voor de arbeidsmarkt, onderwijs- en opleidingsstelsels en een actief arbeidsmarktbeleid te ontwikkelen en toe te passen;
- H. overwegende dat mensen met een handicap nog steeds in grote mate worden uitgesloten van de arbeidsmarkt en dat op dit gebied erg weinig vooruitgang is geboekt de voorbije tien jaar, deels door een gebrek aan investeringen in passende steunmaatregelen; overwegende dat dit vaak leidt tot armoede en sociale uitsluiting en daardoor negatieve gevolgen heeft voor het Europa 2020-streefcijfer;
- I. overwegende dat structurele problemen op de arbeidsmarkt, zoals een lage participatiegraad en het probleem dat het aanbod van en de vraag naar vaardigheden en kwalificaties niet op elkaar aansluiten, een punt van zorg blijven in tal van lidstaten;
- J. overwegende dat het percentage langdurig werklozen (dat betrekking heeft op werkloosheid van meer dan een jaar) op jaarbasis tot het eerste kwartaal van 2016 met 0,7 % is gedaald tot 4,2 % van de beroepsbevolking; overwegende dat het percentage zeer langdurig werklozen (dat betrekking heeft op werkloosheid van meer dan twee jaar) is gedaald tot 2,6 % van de beroepsbevolking; overwegende dat het aantal langdurig werklozen niettemin hoog blijft, rond de tien miljoen; overwegende dat langdurige werkloosheid vooral problematisch is voor jongere en oudere werkzoekenden, aangezien 30 % van de 15- tot 24-jarige werkzoekenden en 64 % van de 55- tot 64-jarige werkzoekenden al meer dan een jaar op zoek is naar een baan; overwegende dat veel oudere werknemers die inactief zijn niet in de werkloosheidsstatistieken worden opgenomen; overwegende dat het werkloosheidspercentage en de sociale gevolgen ervan uiteenlopen in de Europese landen, en overwegende dat het van essentieel belang is om rekening te houden met specifieke micro-economische omstandigheden;
- K. overwegende dat de Europa 2020-strategie erop gericht is armoede terug te dringen door het aantal mensen dat door armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd met ten minste 20 miljoen te verminderen tegen 2020; overwegende dat deze doelstelling nog lang niet binnen bereik ligt en er dan ook bijkomende inspanningen nodig zijn; overwegende dat in 2015 119 miljoen mensen bedreigd waren door armoede of sociale uitsluiting, ongeveer 3,5 miljoen mensen minder dan in 2014; overwegende dat er in 2012 in de EU 32,2 miljoen mensen met een handicap waren die zich in deze situatie bevonden; overwegende dat in 2013 in de EU-28 26,5 miljoen kinderen het risico liepen in een situatie van armoede of sociale uitsluiting terecht te komen; overwegende dat een hoog niveau van ongelijkheid de output van de economie en het potentieel voor duurzame groei doet dalen;
- L. overwegende dat de begeleiding van langdurig werklozen van cruciaal belang is, aangezien deze toestand anders hun zelfvertrouwen, welbevinden en toekomstige ontwikkeling zal beginnen aantasten, waardoor zij het risico lopen in een situatie van armoede en sociale uitsluiting terecht te komen en waardoor de houdbaarheid van de nationale socialezekerheidsstelsels en het Europees sociaal model onder druk komt te staan;

- M. overwegende dat een afzwakking van de sociale dialoog negatieve gevolgen heeft voor de rechten van werknemers, voor de koopkracht van de EU-burgers en voor groei;
- N. overwegende dat er sprake is van een aantal positieve ontwikkelingen in de EU die wijzen op de veerkracht en het herstel van de Europese economie;
- O. overwegende dat de sociale economie, waarin 2 miljoen ondernemingen actief zijn die in de Unie samen meer dan 14,5 miljoen mensen tewerkstellen, een belangrijke sector is gebleken die bijdraagt tot de veerkracht en het economisch herstel van Europa;
- P. overwegende dat de groei in de meeste lidstaten laag blijft, waarbij het groeipercentage in de EU voor 2016 zelfs is gedaald en op 2 % is gestagneerd, ondanks positieve tijdsgebonden aspecten zoals lage olieprijsen, lage rente voor kredieten en een onconventioneel monetair beleid, hetgeen dus aantoont dat de EU meer kan doen om het economisch en sociaal herstel te bevorderen zodat het duurzamer wordt op de middellange termijn;
- Q. overwegende dat er volgens de Europese Commissie¹ op werkgelegenheids- en sociaal gebied nog steeds verschillen zijn binnen en tussen de lidstaten, en dat maatschappelijke ontwikkelingen erop blijven wijzen dat de verschillen in de EU verder toenemen en zo groei, werkgelegenheid en cohesie in de weg staan; overwegende dat samenlevingen die door een hoog niveau van gelijkheid en investeringen in mensen worden gekenmerkt, het beter doen op het gebied van groei en veerkracht van de werkgelegenheid;
- R. overwegende dat zwartwerk nog altijd bestaat en ernstige gevolgen heeft voor de begroting, aangezien het leidt tot gedeerde belastingontvangsten en verliezen voor de sociale zekerheid, en dat zwartwerk bovendien negatieve gevolgen heeft voor de werkgelegenheid, productiviteit, arbeidskwaliteit en ontwikkeling van vaardigheden;
- S. overwegende dat de ultraperifere gebieden worden geconfronteerd met enorme problemen die samenhangen met hun specifieke kenmerken, waardoor hun mogelijkheden voor groei en ontwikkeling worden beknot; overwegende dat werkloosheid, jongerenwerkloosheid en langdurige werkloosheid in deze gebieden tot de hoogste van de EU behoren en in veel gevallen hoger zijn dan 30 %;
- T. overwegende dat in het kader van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI) al 69 projecten in 18 landen zijn goedgekeurd en 56 verrichtingen zijn ondertekend, dat dit naar verwachting zal leiden tot meer dan 22 miljard EUR aan investeringen en dat hierbij ongeveer 71 000 kmo's betrokken zullen zijn;
- U. overwegende dat de bevolking in de werkende leeftijd en de beroepsbevolking in vele lidstaten blijven afnemen; overwegende dat de lidstaten de arbeidsparticipatie van vrouwen kunnen aangrijpen om iets te doen aan dit probleem en de beroepsbevolking in de EU te versterken; overwegende dat ook de aanhoudende instroom van migranten, vluchtelingen en asielzoekers zou kunnen helpen om de beroepsbevolking te verstevigen;

---

¹ Gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2016, blz. 2.

- V. overwegende dat de EU wordt geconfronteerd met demografische uitdagingen die niet alleen samenhangen met de vergrijzing en het dalende geboortecijfer, maar ook met andere elementen zoals ontvolking;
- W overwegende dat de loonkloof tussen mannen en vrouwen momenteel 16 % bedraagt en de pensioenkloof tussen mannen en vrouwen 38 %, waardoor vrouwen meer risico lopen met armoede en sociale uitsluiting te maken te krijgen naarmate zij ouder worden;
- X. overwegende dat het aanbieden en het beheer van socialezekerheidsstelsels onder de bevoegdheid van de lidstaten vallen en dat de Unie hier coördinerend, maar niet harmoniserend optreedt;
- Y. overwegende dat de gezonde levensverwachting van vrouwen is gedaald van 62,6 in 2010 naar 61,5 in 2013, met een kleine stijging in 2014, en dat die voor mannen stabiel is gebleven op 61,4;
1. is verheugd dat in de jaarlijkse groeianalyse 2017 niet alleen nadruk wordt gelegd op het scheppen van hoogwaardige en inclusieve werkgelegenheid en het verbeteren van vaardigheden en op de noodzaak om concurrentievermogen, innovatie en productiviteit te vergroten, maar ook wordt beklemtoond hoe belangrijk het is sociale rechtvaardigheid te garanderen als middel om inclusievere groei te stimuleren; verzoekt de Commissie te waarborgen dat in de landspecifieke aanbevelingen met betrekking tot hervormingen van de arbeidsmarkt ook nadruk wordt gelegd op het belang van een actief arbeidsmarktbeleid en wordt gepleit voor de rechten en de bescherming van werknemers;
  2. is ingenomen met de vooruitgang die wordt geboekt bij het tot stand brengen van een evenwicht tussen de economische en sociale dimensie van het Europees semester, waarbij de Commissie tegemoet komt aan een aantal verzoeken van het Parlement; benadrukt echter dat er meer inspanningen moeten worden gedaan om het scorebord van de centrale sociale en werkgelegenheidsindicatoren meer politieke zichtbaarheid en invloed te geven; is verheugd over het voorstel van de Commissie tot wijziging van Verordening (EU) nr. 99/2013 van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Europees statistisch programma 2013-2017, door het te verlengen tot 2018-2020 en door er nieuwe sociale indicatoren voor het weergeven van werkgelegenheids- en sociale gegevens in op te nemen die gekoppeld zijn aan de evolutie van de macro-economische gegevens, zodat de analyse een goed overzicht geeft van de onderlinge verwevenheid en de gevolgen van verschillende beleidskeuzen; benadrukt dat de werkgelegenheidsindicatoren op voet van gelijkheid moeten worden geplaatst met de economische indicatoren, zodat ze de aanleiding kunnen vormen voor diepgaande analyses en voor corrigerende maatregelen in de betreffende lidstaten;
  3. beklemtoont dat het in de cyclus van het Europees semester nog steeds ontbreekt aan een benadering waarin het kind centraal staat, bestaande uit een verbintenis met betrekking tot kinderrechten, mainstreaming van de strijd tegen kinderarmoede en doelstellingen op het vlak van welzijn in alle relevante beleidsterreinen van de beleidsvorming, met inbegrip van de budgettaire besluitvorming; benadrukt dat een strategische benadering met duidelijke doelstellingen en streefcijfers noodzakelijk is om de vicieuze cirkel van achterstand te doorbreken;

4. dringt aan op programma's voor het bieden van steun en mogelijkheden, als deel van een geïntegreerd Europees plan om te investeren in jonge kinderen en kinderarmoede tegen te gaan, onder meer door de invoering van een kindergarantie gericht op een volledige tenuitvoerlegging van de aanbeveling van de Commissie "Investeren in kinderen", waarmee wordt gewaarborgd dat elk kind in Europa dat risico loopt op armoede (met inbegrip van vluchtelingen) toegang heeft tot gratis gezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang, behoorlijke huisvesting en toereikende voeding;
5. steunt het concept van het "heilzaam driesporenbeleid van investeringen, structurele hervormingen en gezonde overheidsfinanciën" van de Commissie; waarschuwt dat structurele hervormingen in sommige lidstaten achterblijven; waarschuwt dat de criteria inzake het begrotingstekort in sommige lidstaten niet worden nageleefd en dat dit in sommige gevallen herhaaldelijk is gebeurd;
6. benadrukt dat investeringen in sociale ontwikkeling bijdragen aan economische groei en convergentie; neemt kennis van recente studies van de OESO¹ en het IMF² waarin wordt onderstreept dat de sociale ongelijkheid in Europa een rem zet op het economisch herstel; dringt aan op grotere inspanningen in de strijd tegen armoede en groeiende ongelijkheid, en in voorkomend geval op meer investeringen in sociale infrastructuur en meer steun voor diegenen die het hardst zijn getroffen door de economische crisis; verzoekt de Commissie om ervoor te zorgen dat de landspecifieke aanbevelingen een specifieke focus op de bestrijding van ongelijkheid bevatten;
7. verzoekt de Commissie en de Raad een betere strategie te ontwikkelen om een overkoepelende gendergelijkheidsdoelstelling tot stand te brengen; is voorstander van het gebruik door de Commissie van jaarverslagen inzake gendergelijkheid in het kader van het Europees semester met het oog op een betere gendermainstreaming; verzoekt de lidstaten om de genderdimensie en het beginsel van gelijkheid tussen mannen en vrouwen in hun nationale hervormingsprogramma's en stabiliteits- en convergentieprogramma's op te nemen door streefdoelen vast te stellen en maatregelen aan te geven om de aanhoudende genderkloven aan te pakken; verzoekt de Commissie om landspecifieke aanbevelingen te blijven verstrekken met betrekking tot betere kinderopvangfaciliteiten en langdurige zorgverlening die een positief effect kunnen hebben op de arbeidsparticipatie van vrouwen; herhaalt zijn oproep aan de Commissie en de lidstaten om te overwegen in het monitoringsproces van het Europees semester in voorkomend geval naar geslacht uitgesplitste gegevens te gebruiken; stelt voor het Europees Instituut voor gendergelijkheid nauwer te betrekken bij het Europees semester;
8. wijst erop dat de openbare en particuliere schulden in sommige lidstaten te hoog zijn en dat dit investeringen, economische groei en werkgelegenheid in de weg staat;
9. is van mening dat de gegevens van het scorebord van sociale en werkgelegenheidsindicatoren nuttig zijn, maar niet volstaan om de evolutie van de sociale en werkgelegenheidstoestand in de EU te beoordelen; verzoekt de Commissie en

---

¹ OESO-verslag "In It Together: Why Less Inequality Benefits All" (In hetzelfde schuitje: waarom minder ongelijkheid ons allen ten goede komt), 2015.

² IMF-verslag "Causes and Consequences of Income Inequality" (Oorzaken en gevolgen van inkomensongelijkheid), juni 2015.

de lidstaten het scorebord aan te vullen met gegevens over de kwaliteit van de werkgelegenheid en over armoede, met bijzondere aandacht voor multidimensionale kinderarmoede;

10. vraagt de Commissie haar opvatting van sociale rechtvaardigheid te definiëren en te kwantificeren, rekening houdend met het werkgelegenheidsbeleid en het sociaal beleid, aan de hand van de jaarlijkse groeianalyse 2016 en het Europees semester;
11. verzoekt de lidstaten en de Commissie vaart te zetten achter de uitvoering van alle programma's die het scheppen van fatsoenlijke, hoogwaardige en duurzame werkgelegenheid voor alle bevolkingscategorieën, en met name jongeren, kunnen bevorderen; benadrukt dat er weliswaar sprake is van een lichte daling van de werkloosheid in de EU, maar dat de jeugdwerkloosheid nog steeds 18,6 % bedraagt; verzoekt de lidstaten te zorgen voor een proactievare follow-up door de autoriteiten die de programma's beheren;
12. onderstreept dat de tenuitvoerlegging van de jongerengarantie moet worden versterkt op nationaal, regionaal en lokaal niveau en tot ten minste 2020 moet worden verlengd, met actieve deelname van de sociale partners en versterkte overheidsdiensten, en benadrukt het belang hiervan voor de overgang van school naar werk; spoort de Commissie aan impactstudies uit te voeren om nauwkeurig te kunnen vaststellen welke resultaten tot nu toe zijn bereikt en bijkomende maatregelen te kunnen nemen, en dringt erop aan rekening te houden met de verwachte audit door de Rekenkamer, de uitwisseling van beste praktijken en de organisatie van workshops waarin alle betrokkenen rond de tafel worden gebracht en die bedoeld zijn om dit instrument doeltreffender te maken; beklemtoont dat de lidstaten moeten garanderen dat de jongerengarantie volledig toegankelijk is, ook voor kwetsbare personen en mensen met een handicap; benadrukt dat dit niet in alle lidstaten het geval is en verzoekt de lidstaten deze situatie zo spoedig mogelijk te verhelpen, aangezien het indruist tegen het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap; benadrukt dat moet worden gewaarborgd dat de jongerengarantie jongeren bereikt die met meervoudige uitsluiting en extreme armoede te kampen hebben; wijst erop dat bijzondere aandacht moet worden besteed aan jonge vrouwen en meisjes, die mogelijk worden geconfronteerd met gendergerelateerde belemmeringen; verzoekt de Commissie en de lidstaten te voorzien in een toereikende financiering van de jongerengarantie, zodat het instrument naar behoren wordt uitgevoerd in alle lidstaten en nog meer jongeren worden geholpen;
13. neemt kennis van de goedkeuring van 500 miljoen EUR aan vastleggingskredieten voor het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief voor 2017; benadrukt dat dit bedrag ontoereikend is en dat het in het huidige MFK moet worden verhoogd en veiliggesteld; merkt echter tevens op dat in het kader van de tussentijdse herziening van het MFK een akkoord moet worden bereikt over toereikende bijkomende financiering voor het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief voor de resterende duur van de huidige MFK-periode;
14. benadrukt het potentieel van de culturele en creatieve sector voor jongerenwerkgelegenheid; onderstreept dat verdere stimulering van en investeringen in de culturele en creatieve sector een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren aan investeringen, groei, innovatie en werkgelegenheid; roept de Commissie daarom op na

te denken over de bijzondere mogelijkheden die de hele culturele en creatieve sector kan bieden, met inbegrip van ngo's en kleine verenigingen, bijvoorbeeld in het kader van het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief;

15. onderstreept dat ontoereikende investeringen in het openbaar onderwijs de concurrentiepositie van Europa en de inzetbaarheid van de Europese beroepsbevolking kunnen ondermijnen; benadrukt dat er zo vroeg mogelijk in de levenscyclus in mensen moet worden geïnvesteerd om ongelijkheid te doen dalen en sociale inclusie op jonge leeftijd te bevorderen; beklemtoont eveneens dat stereotypen van jongs af aan op school moeten worden bestreden door de gelijkheid van vrouwen en mannen op alle onderwijsniveaus te bevorderen;
16. verzoekt de lidstaten beleidsmaatregelen toe te passen en toezicht te houden op inclusievere vormen van socialebeschermingsstelsels en inkomenssteun, om ervoor te zorgen dat die stelsels een fatsoenlijke levensstandaard bieden voor werklozen en mensen die worden bedreigd door armoede en sociale uitsluiting en toegang verschaffen tot onderwijs, opleiding en kansen om de arbeidsmarkt te betreden;
17. is verheugd over de toegenomen arbeidsparticipatie; stelt echter vast dat de toename van de arbeidsparticipatie in de lidstaten gepaard is gegaan met de groeiende opkomst van atypische en niet-formele arbeidsvormen, met inbegrip van nulurencontracten; wijst erop dat duurzaamheid en kwaliteit van de gecreëerde werkgelegenheid een prioriteit moet vormen; maakt er zich grote zorgen over dat de hoge werkloosheid aanhoudt, vooral in landen die nog altijd lijden onder de crisis; beschouwt het verschijnsel van armoede onder werkenden als een gevolg van verslechterende loon- en arbeidsvoorwaarden, hetgeen moet worden aangepakt als onderdeel van maatregelen ter bevordering van werkgelegenheid en sociale bescherming; spoort de lidstaten aan inspanningen te blijven leveren en te blijven openstaan voor nieuwe oplossingen en benaderingen om het Europa 2020-streefcijfer voor een arbeidsparticipatie van 75 % te behalen, onder meer door zich te richten op groepen die het slechtst vertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt, zoals vrouwen, oudere werknemers, laaggeschoolden en personen met een handicap; verzoekt de lidstaten hun aanbod op het gebied van een leven lang leren en doeltreffende bij- en nascholing uit te breiden;
18. is van mening dat migratie een belangrijke rol kan spelen, onder meer via onderwijsregelingen, aangevuld met efficiënte overheidsuitgaven, zodat er kwaliteitsvolle sociale en ecologisch duurzame investeringen worden gedaan met het oog op de integratie van werknemers op de arbeidsmarkt en de terugdringing van de werkloosheid;
19. erkent dat vrouwen nog altijd ondervertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt; verzoekt de Commissie en de lidstaten daarom proactieve beleidsmaatregelen te treffen en passende investeringen aan te bieden die bedoeld en ontworpen zijn om de arbeidsparticipatie van vrouwen te bevorderen; beklemtoont dat een betere balans tussen werk en privéleven essentieel is om de arbeidsparticipatie van vrouwen te vergroten; wijst er in dit verband op dat flexibele werkregelingen, zoals telewerk, flexibele werktijden en vermindering van werkuren volgens de Commissie een belangrijke rol kunnen vervullen; deelt de opvatting van de Commissie dat het aanbieden van betaald moederschaps-, vaderschaps- en ouderschapsverlof bijdraagt

aan de bevordering van de arbeidsparticipatie van vrouwen; verzoekt de lidstaten voorts passende beleidsmaatregelen vast te stellen om mannen en vrouwen die na perioden van gezins- of zorgverlof de arbeidsmarkt (her)betreden, er blijven en er carrière maken, te steunen met duurzame en kwaliteitsvolle werkgelegenheid; betreurt genderongelijkheid op het gebied van de arbeidsparticipatie, de loonkloof en de pensioenkloof; pleit voor beleidsmaatregelen die vrouwen ertoe aansporen en hen steunen om carrière te maken als ondernemer, door de toegang tot financiering en zakelijke mogelijkheden te vergemakkelijken en persoonsgerichte opleidingen aan te bieden;

20. is zich er echter van bewust dat steun voor het scheppen van werkgelegenheid en maatregelen om de actieve arbeidsparticipatie te verbeteren deel moeten uitmaken van een bredere, op rechten gebaseerde benadering om sociale uitsluiting en armoede aan te pakken, waarbij rekening wordt gehouden met kinderen en gezinnen en hun specifieke behoeften;
21. roept de lidstaten op beste praktijken uit te wisselen en na te denken over nieuwe, innovatieve manieren om een aanpasbare en flexibele arbeidsmarkt tot stand te brengen, teneinde de uitdagingen van een globale economie het hoofd te kunnen bieden en tegelijkertijd hoge arbeidsnormen voor alle werknemers te waarborgen;
22. stelt op prijs dat de lidstaten eraan worden herinnerd dat de socialezekerheidsstelsels verankerd moeten zijn in sterke sociale normen, en dat de bevordering van de balans tussen werk en privéleven en de aanpak van discriminatie niet alleen bijdragen tot sociale rechtvaardigheid, maar ook tot groei; onderstreept dat de herintreding van ouders op de arbeidsmarkt moet worden ondersteund door de voorwaarden te scheppen voor een hoogwaardige en inclusieve werkgelegenheids- en werkomgeving die ouders in staat stellen een evenwicht te vinden tussen hun rol op het werk en hun rol als ouders;
23. erkent dat het scheppen van banen gepaard moet gaan met de integratie van langdurig werklozen in kwaliteitsvolle banen via maatregelen op maat, met name via actieve beleidsmaatregelen op het gebied van werkgelegenheid, als cruciale factor in de bestrijding van hun armoede en sociale uitsluiting wanneer er fatsoenlijk werk beschikbaar is; wijst erop dat de nadruk moet liggen op verbeterde maatregelen voor het creëren van fatsoenlijk werk; beklemtoont dat de integratie van mensen die het verst van de arbeidsmarkt zijn verwijderd een tweeledig effect heeft, aangezien het die persoon zelf ten goede komt en daarnaast ook de socialezekerheidsstelsels stabiliseert en de economie steunt; acht het noodzakelijk om rekening te houden met de sociale situatie van deze burgers en hun specifieke behoeften en om op Europees niveau beter toezicht te houden op de beleidsmaatregelen die op nationaal niveau worden genomen;
24. wijst op het belang van vaardigheden en competenties die in niet-formele en informele leeromgevingen zijn verworven – en op de validatie en certificering hiervan – en van toegang tot een leven lang leren, alsook op het belang van de toezeggingen en benchmarks van het strategisch kader op het gebied van onderwijs en opleiding 2020; verzoekt de Commissie en de lidstaten systemen uit te werken voor de erkenning van niet-formele en informele competenties; verzoekt de lidstaten voorts beleidsmaatregelen uit te voeren, niet alleen voor het garanderen van toegang tot onderwijs en opleiding die kwaliteitsvol, inclusief en betaalbaar zijn, maar ook om te waarborgen dat de kaderaanpak voor een leven lang leren wordt uitgevoerd in de richting van een flexibel

onderwijstraject waarbij gelijkheid en sociale samenhang worden bevorderd en iedereen werkgelegenheidskansen krijgt;

25. pleit ervoor om partnerschappen tussen werkgevers, sociale partners, arbeidsbemiddelingsdiensten van de overheid en de particuliere sector, overheden, sociale diensten en onderwijs- en opleidingsinstellingen tot stand te brengen en te ontwikkelen, zodat de nodige instrumenten voorhanden zijn om beter te beantwoorden aan de behoeften van de arbeidsmarkt en langdurige werkloosheid te voorkomen; herinnert eraan dat het onontbeerlijk is een gepersonaliseerde en geïndividualiseerde follow-up te hanteren die geschikt is om effectieve oplossingen te kunnen bieden voor langdurig werklozen;
26. betreurt het aanhoudend lage niveau van overheidsinvesteringen, aangezien dergelijke investeringen een belangrijke stimulans kunnen zijn voor het scheppen van banen; beklemtoont dat het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSD) onvoldoende investeringen in sociale infrastructuur heeft ontwikkeld en dat dit een gemiste kans is waar dringend iets aan moet worden gedaan;
27. pleit voor beleidsmaatregelen die collectieve onderhandelingen en de reikwijdte ervan eerbiedigen en bevorderen, zodat zoveel mogelijk werknemers worden bereikt en er daarnaast ook betere loonondergrenzen in de vorm van minimumlonen worden vastgesteld op een fatsoenlijk niveau en met de betrokkenheid van de sociale partners – dit alles met de bedoeling een einde te maken aan de concurrerende loonnivellering naar beneden, de geaggregeerde vraag en het economisch herstel te ondersteunen, de loonongelijkheid terug te dringen en de armoede onder werkenden te bestrijden;
28. verzoekt de lidstaten ervoor te zorgen dat mensen met tijdelijke of parttimecontracten of zelfstandigen een gelijke behandeling genieten – ook wat betreft ontslag en loon – en dat zij voldoende sociale bescherming en toegang tot opleiding krijgen, alsook dat de nodige randvoorwaarden worden gecreëerd opdat zij een loopbaan kunnen uitbouwen; verzoekt de lidstaten om de raamovereenkomsten inzake parttimewerk en banen van bepaalde duur ten uitvoer te leggen en de richtlijn tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep daadwerkelijk te doen naleven;
29. verzoekt de Commissie en de lidstaten passende maatregelen te nemen om vluchtelingen te helpen zich te vestigen en te integreren, en verzoekt tevens ervoor te zorgen dat openbare diensten over voldoende middelen beschikken en dat tijdig wordt geanticipeerd op de voorwaarden die nodig zijn om hun integratie te vergemakkelijken;
30. betreurt dat het percentage van mensen die bedreigd worden door armoede en sociale uitsluiting hoog blijft; wijst erop dat een hoge mate van ongelijkheid en armoede invloed heeft op sociale samenhang en bovendien hinderlijk is voor sociale en politieke stabiliteit; betreurt dat beleidsmaatregelen om dit doeltreffend aan te pakken niet ambitieus genoeg zijn om voldoende economische effecten te kunnen sorteren; vraagt de lidstaten een versnelling hoger te schakelen voor het behalen van het Europa 2020-streefcijfer om het aantal mensen dat door armoede wordt bedreigd met ten minste 20 miljoen te verminderen; verzoekt de Commissie en de lidstaten de terugdringing van ongelijkheid tot prioriteit te verheffen; vraagt betere ondersteuning en erkenning van de werkzaamheden van ngo's, organisaties voor armoedebestrijding en organisaties van

mensen in armoede, zodat zij worden aangemoedigd om deel te nemen aan de uitwisseling van goede praktijken;

31. uit zijn bezorgdheid over de lage arbeidsparticipatie van etnische minderheden, met name de Roma; dringt aan op de correcte tenuitvoerlegging van Richtlijn 2000/78/EG; beklemtoont dat het nodig is de rol te versterken die gespecialiseerde ngo's vervullen bij het bevorderen van hun participatie op de arbeidsmarkt en bij het ondersteunen van de inschrijving van kinderen in scholen, maar ook bij het voorkomen dat zij de school voortijdig verlaten, zodat de armoedecyclus wordt doorbroken;
32. acht het van belang de investeringskloof te dichten om duurzame groei te kunnen genereren zonder de economische en sociale duurzaamheid van de lidstaten op het spel te zetten; vestigt in dit verband de aandacht op het opkomende verschijnsel van het waarborgen van begrotingsconsolidatie, hetgeen van essentieel belang is om het Europese sociale model dat zo kenmerkend is voor de EU te kunnen voortzetten;
33. betreurt dat de recentste aanbevelingen van de Commissie zijn voorbijgegaan aan de vraag van het Parlement om de toepassing van artikel 349 VWEU te versterken, namelijk door gedifferentieerde maatregelen en programma's vast te stellen om asymmetrieën te verminderen en de sociale cohesie in de EU te maximaliseren; dringt er in dit verband bij de lidstaten op aan om specifieke investeringsprogramma's te ontwikkelen voor hun subregio's waar de werkloosheid meer dan 30 % bedraagt; herhaalt zijn verzoek aan de Commissie om de lidstaten en de Europese regio's, met name de ultraperifere regio's, te helpen bij het ontwikkelen en financieren van de investeringsprogramma's in het kader van het MFK;
34. beseft dat de Europese arbeidsmarkt zich in een kwetsbare situatie blijft bevinden, met aan de ene kant het probleem van de nog altijd hoge werkloosheidscijfers waarvoor geen oplossing wordt gevonden, en aan de andere kant de vraag van bedrijven naar geschoolde en geschikte arbeidskrachten; verzoekt de Commissie samenwerkingsvormen op het niveau van de lidstaten te bevorderen waarbij overheden, bedrijven – met inbegrip van bedrijven uit de sociale economie – onderwijsinstellingen, geïndividualiseerde ondersteuningsdiensten, het maatschappelijk middenveld en de sociale partners betrokken zijn, op basis van de uitwisseling van beste praktijken en met het oog op de aanpassing van de onderwijs- en opleidingssystemen van de lidstaten om het aanbod van en de vraag naar vaardigheden beter op elkaar te laten aansluiten, zodat wordt beantwoord aan de behoeften van de arbeidsmarkt;
35. beklemtoont dat onderwijs een grondrecht is dat moet worden gegarandeerd voor alle kinderen en dat ongelijkheid in de beschikbaarheid en kwaliteit van het onderwijs moet worden aangepakt om alle kinderen de kans te bieden op een onderwijsloopbaan en het aantal vroegtijdige schoolverlaters te verminderen; benadrukt dat de afstemming van vaardigheden en kwalificaties op de vraag en op het banenaanbod kan bijdragen tot de totstandbrenging van een inclusieve arbeidsmarkt in de EU; is van mening dat begeleiding en advisering met aandacht voor de individuele behoeften en gericht op de ontwikkeling en uitbreiding van individuele vaardigheden al vanaf een vroeg stadium kernelementen moeten zijn van het beleid inzake onderwijs en vaardigheden in de vorming van ieder individu; verzoekt de lidstaten onderwijs en opleiding beter af te stemmen op behoeften van de arbeidsmarkt over de hele EU; onderstreept dat het

belangrijk is de verschillende werkgelegenheidssituaties in de lidstaten te evalueren om de eigen kenmerken en bijzonderheden ervan te waarborgen;

36. is zich ervan bewust dat de ontwikkeling van nieuwe technologieën en de digitalisering van de Europese industrie belangrijke uitdagingen vormen voor de EU; beklemtoont dat de productiemodellen van de EU en de lidstaten, geschraagd door hun onderwijsmodellen, moeten worden gericht op sectoren met een hoge productiviteit, met name sectoren die verband houden met ICT en digitalisering, teneinde de mondiale concurrentiekracht van de EU te verbeteren;
37. onderstreept dat ontoereikende en niet naar behoren afgestemde investeringen in onderwijs op het gebied van digitale vaardigheden, waaronder programmeervakken en STEM-vakken (wetenschap, technologie, engineering en wiskunde), de concurrentiepositie van Europa, de beschikbaarheid van een goed opgeleide beroepsbevolking en de inzetbaarheid van die beroepsbevolking ondermijnen; is van oordeel dat een betere afstemming tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden en een betere wederzijdse erkenning van kwalificaties gunstig zullen zijn om de kloof te dichten wat betreft het tekort aan vaardigheden en de slechte afstemming tussen vraag en aanbod op de Europese arbeidsmarkt, alsook gunstig zullen zijn voor werkzoekenden, met name jongeren; verzoekt de lidstaten om voorrang te geven aan uitgebreide opleiding, voor mensen van alle leeftijden, in digitale vaardigheden, programmeren en vaardigheden waar veel vraag naar is bij werkgevers, terwijl tegelijkertijd ook hoge normen in stand worden gehouden voor het traditionele onderwijs, en om in de context van bijscholing en omscholing – hetgeen niet beperkt mag blijven tot kennis vanuit het perspectief van de gebruiker – rekening te houden met de verschuiving naar een digitale economie;
38. stelt vast dat er in vele lidstaten grotere inspanningen nodig zijn om de beroepsbevolking op te leiden, onder meer via mogelijkheden voor volwassenenonderwijs en beroepsopleiding; wijst op het belang van een leven lang leren, ook voor oudere werknemers, om vaardigheden te kunnen afstemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt; pleit ervoor STEM-vakken sterker aan te prijzen bij vrouwen en meisjes om bestaande onderwijsstereotypen aan te pakken en de reeds lang bestaande kloven op het gebied van arbeidsparticipatie, loon en pensioen te bestrijden;
39. erkent de waarde van nieuwe technologieën en het belang van digitale geletterdheid voor het persoonlijke leven van het individu en diens succesvolle integratie op de arbeidsmarkt; stelt daarom voor dat de lidstaten hun investeringen in een betere ICT-infrastructuur en een betere connectiviteit in onderwijsinstellingen opvoeren en effectieve strategieën ontwikkelen om het potentieel van ICT ter ondersteuning van informeel leren bij volwassenen te benutten en hun formele en niet-formele onderwijsmogelijkheden te verbeteren;
40. is verheugd over de bijdrage van Erasmus+ aan de bevordering van de mobiliteit en de culturele uitwisselingen binnen de EU en met derde landen; vraagt dat de Europese instrumenten voor transparantie, mobiliteit en de erkenning van vaardigheden en kwalificaties meer worden aangeprezen en beter worden gebruikt om mobiliteit op het vlak van leren en werken te faciliteren; stelt opnieuw dat moet worden gezorgd voor

mobilitéitsmogelijkheden voor beroepsopleidingen, kansarme jongeren en mensen die onder verschillende vormen van discriminatie te lijden hebben;

41. is ingenomen met het nieuwe beleids- en investeringskader dat door de Overeenkomst van Parijs wordt verschaft, en dat zal bijdragen tot het scheppen van nieuwe werkgelegenheid in de koolstofarme en de lage-emissiesectoren;
42. verzoekt de Commissie te benadrukken hoe belangrijk het is de fysieke en digitale obstakels en belemmeringen waarmee mensen met een handicap in de lidstaten nog altijd worden geconfronteerd zoveel mogelijk weg te werken;
43. is ingenomen met de uitdrukkelijke vermelding van kinderopvang, huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs in verband met de verbetering van de toegang tot kwaliteitsvolle dienstverlening; wijst er echter op dat de aandacht nog steeds gaat naar het wegwerken van belemmeringen voor de mobiliteit op de arbeidsmarkt in plaats van naar betaalbaarheid;
44. herinnert eraan dat het vrije verkeer van werknemers een grondbeginsel is van het Verdrag; is verheugd dat in de jaarlijkse groeianalyse 2017 wordt benadrukt hoe belangrijk het is sociale rechtvaardigheid te garanderen via een eerlijke samenwerking tussen de verschillende instellingen van de lidstaten; verzoekt de lidstaten derhalve arbeidsinspecties of andere relevante overheidsorganen te voorzien van passende middelen, en tevens de grensoverschrijdende samenwerking tussen inspectiediensten te verbeteren en de elektronische gegevensuitwisseling te bevorderen, teneinde de controles die zijn bedoeld voor de bestrijding en preventie van sociale fraude en zwartwerk doeltreffender te maken;
45. onderstreept dat de binnenlandse vraag moet worden aangezwengeld door investeringen van de overheid en de particuliere sector te bevorderen, door sociaal en economisch evenwichtige structurele hervormingen te stimuleren die de ongelijkheid verminderen en kwaliteitsvolle en duurzame werkgelegenheid, duurzame groei en sociale investeringen, alsook verantwoorde consolidatie van de overheidsfinanciën bevorderen, en op die manier een gunstig traject naar een klimaat van grotere cohesie en opwaartse sociale convergentie versterken ten behoeve van het bedrijfsleven en de overheidsdiensten; benadrukt de belangrijke rol van investeringen in menselijk kapitaal als gemeenschappelijke strategie; beklemtoont tevens dat het economische beleid van de Unie een nieuwe oriëntatie moet krijgen in de richting van een sociale markteconomie;
46. verzoekt de Commissie en de lidstaten passende maatregelen te treffen om voor digitale werknemers dezelfde rechten en hetzelfde niveau van sociale bescherming te waarborgen als voor gelijkaardige werknemers in de betrokken sector;
47. merkt op dat micro-ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen, die meer dan 90 % vertegenwoordigen van alle ondernemingen in Europa en de motor zijn van de Europese economie, alsook de gezondheidszorg en de sociale dienstverlening en ondernemingen in de sociale en de solidaire economie op doeltreffende wijze bijdragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling en het scheppen van kwaliteitsvolle banen; verzoekt de Commissie en de lidstaten om in het beleidsvormingsproces meer rekening te houden met de belangen van micro-ondernemingen en kleine en middelgrote

ondernemingen door de kmo-test toe te passen in het hele wetgevingsproces, volgens het "denk eerst klein"-principe, en om bestaande vormen van financiële steun voor micro-ondernemingen aan te prijzen, zoals het programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI); is van mening dat het uiterst belangrijk is de administratieve lasten voor deze ondernemingen te verlichten en onnodige wetgeving te schrappen zonder de arbeids- en sociale rechten op de helling te zetten; beklemtoont dat ondernemers die in eerste instantie hebben gefaald een tweede kans verdienen indien ze geen fraude hebben gepleegd en de rechten van de werknemers hebben geëerbiedigd;

48. wijst erop dat sociaal ondernemerschap een groeiende sector is die de economie kan aanzwengelen en tegelijk ontbering, sociale uitsluiting en andere maatschappelijke problemen kan verlichten; is derhalve van mening dat onderwijs in ondernemersvaardigheden een sociale dimensie moet hebben en onder meer onderwerpen moet behandelen als eerlijke handel, sociale ondernemingen en alternatieve ondernemingsmodellen zoals coöperaties, met het oog op de totstandbrenging van een socialere, inclusievere en duurzamere economie;
49. dringt er bij de Commissie en de Raad op aan te onderzoeken hoe de productiviteit kan worden verhoogd door te investeren in menselijk kapitaal, rekening houdend met het feit dat de competentste, best geïntegreerde en meest tevreden werknemers beter kunnen inspelen op de vragen en uitdagingen van bedrijven en diensten;
50. spoort de Commissie en de lidstaten aan vooral aandacht te schenken aan het statuut van zelfstandige ondernemers om ervoor te zorgen dat zij beschikken over passende sociale bescherming wat betreft ziekte-, ongevallen- en werkloosheidsverzekering en pensioenrechten;
51. herinnert eraan dat het belangrijk is een echte cultuur van ondernemerschap tot stand te brengen die jongeren vanaf jonge leeftijd stimuleert; vraagt de lidstaten daarom hun onderwijs- en opleidingsprogramma's aan dit beginsel aan te passen; waarschuwt de lidstaten dat er prikkels voor ondernemerschap moeten worden ingesteld, met name via de toepassing van fiscale regels en de beperking van administratieve lasten; verzoekt de Commissie om in nauwe samenwerking met de lidstaten maatregelen te treffen, teneinde betere informatie te verstrekken over alle Europese fondsen en programma's die het ondernemerschap, investeringen en de toegang tot financiering kunnen aanwakkeren, zoals Erasmus voor jonge ondernemers;
52. beklemtoont de hefboomwerking van de EU-begroting op de nationale begrotingen; benadrukt de aanvullende rol die de EU-begroting speelt bij het verwezenlijken van de in de jaarlijkse groeianalyse 2017 vermelde doelstellingen van de Unie in het kader van het sociale beleid, gericht op het creëren van meer en betere banen in de hele EU;
53. is bezorgd over de vertraging die tijdens de huidige programmeringsperiode is opgelopen bij de tenuitvoerlegging van de operationele programma's; stelt vast dat in september 2016 slechts 65 % van de bevoegde nationale autoriteiten was aangewezen en verzoekt de lidstaten actiever gebruik te maken van de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF) en het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief om in te spelen op sociale en werkgelegenheidsprioriteiten en de tenuitvoerlegging van de landspecifieke aanbevelingen die met name en op inclusieve wijze sociale en werkgelegenheidsaangelegenheden behandelen, te ondersteunen; benadrukt echter ook

dat deze fondsen niet uitsluitend mogen worden gebruikt voor de uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen, aangezien er dan mogelijk andere belangrijke investeringsgebieden worden uitgesloten; wijst er uitdrukkelijk op dat verdere inspanningen moeten worden gedaan om procedures te vereenvoudigen, met name in het geval van horizontale en sectorale financiële regels, en belemmeringen weg te werken die maatschappelijke organisaties de toegang tot financiering beletten;

54. wijst erop dat de economische groei in de EU en de eurozone bescheiden blijft; beklemtoont dat er investeringen nodig zijn in onderzoek, innovatie en onderwijs; merkt op dat er in de EU-begroting 2017 voor 21 312,2 miljoen EUR aan vastleggingskredieten is toegewezen aan concurrentievermogen, groei en werkgelegenheid via programma's als Horizon 2020, Cosme en Erasmus+;
55. wijst erop dat Europese fondsen en programma's zoals Erasmus voor ondernemers, het Europees netwerk van diensten voor de arbeidsvoorziening (Eures), het programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en voor kmo's (Cosme), het programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI) en het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI) het potentieel in zich dragen toegang tot financiering te vergemakkelijken en investeringen, en bijgevolg ook ondernemerschap, te stimuleren; herinnert aan het belang van het partnerschapsbeginsel, het additionaliteitsbeginsel, de bottom-upbenadering, een passende toewijzing van middelen en een goed evenwicht tussen rapportageverplichtingen en gegevensverzameling bij degenen die van de fondsen gebruikmaken; vraagt de Commissie te zorgen voor nauw toezicht op het gebruik van EU-middelen om de doeltreffendheid te vergroten; verzoekt de Commissie landspecifieke aanbevelingen te verstrekken over de tenuitvoerlegging van EU-fondsen om het bereik en de doeltreffendheid van het sociale beleid en het actieve arbeidsmarktbeleid op nationaal niveau te vergroten;
56. is ingenomen met de toekenning in 2017 van nog eens 500 miljoen EUR bovenop de ontwerpbegroting voor het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief en van 200 miljoen EUR voor het stimuleren van belangrijke initiatieven voor groei en banencreatie; herinnert eraan dat beter gebruik moet worden gemaakt van de beschikbare middelen en initiatieven met betrekking tot onderwijs en opleiding, cultuur, sport en jeugd, en dat, waar nodig, meer in deze sectoren moet worden geïnvesteerd, in het bijzonder in de thematische gebieden die van rechtstreeks belang zijn voor de Europa 2020-strategie, zoals vroegtijdig schoolverlaten, hoger onderwijs, werkgelegenheid voor jongeren, beroepsonderwijs en -opleiding, een leven lang leren en mobiliteit, om veerkracht op te bouwen en werkloosheid terug te dringen, vooral bij jongeren en de kwetsbaarste groepen, om radicalisering te voorkomen en sociale inclusie op de lange termijn te garanderen;
57. is ingenomen met het voorstel van de Commissie om het EFSI uit te breiden en het bedrag ervan tegen 2022 te verdubbelen tot 630 miljard EUR, en tegelijkertijd het geografische en sectorale bereik ervan te verbeteren; wijst erop dat het EFSI tot dusver geen erg succesvol middel is gebleken om te zorgen voor een betere sociale en economische convergentie tussen lidstaten en hun regio's binnen de Unie en er evenmin in is geslaagd om zich te richten op sociale infrastructuur; wijst er nogmaals op dat de meeste projecten worden goedgekeurd in de economisch gezondere regio's van

West-Europa, waardoor de investeringskloof tussen de lidstaten nog dieper wordt en de onevenwichtigheden binnen de Unie worden versterkt; vraagt de Commissie de zwakkere regio's te helpen met de aanvraagprocedure maar niets te wijzigen aan het uitgangspunt dat projecten uitsluitend op basis van kwaliteit worden geselecteerd; verzoekt de Commissie dringend steun te verlenen aan de mogelijkheid om sociale ondernemingen toegang te verlenen tot het EFSI; verzoekt de Commissie en de Europese Investeringsbank bijkomende en proactieve stappen te ondernemen om ervoor te zorgen dat alle lidstaten en sectoren op passende wijze worden benaderd om toegang te krijgen tot het EFSI, met name wanneer rechtstreeks wordt bijgedragen aan de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting; beklemtoont dat de administratieve capaciteit, zoals de investeringsadvieshub, moet worden versterkt; betreurt dat er geen gegevens beschikbaar zijn over de banen die naar verwachting zullen worden gecreëerd als gevolg van EFSI-investeringen; verzoekt de Commissie toezicht te houden en controle uit te oefenen op investeringen in het kader van het EFSI en de economische en sociale effecten van deze investeringen te meten, en verzoekt tevens ervoor te zorgen dat er geen overlappingsen zijn tussen het EFSI en bestaande financiële programma's en te voorkomen dat het EFSI ter vervanging dient van rechtstreekse overheidsuitgaven; herhaalt zijn oproep met betrekking tot investeringen in menselijk en sociaal kapitaal, zoals gezondheidszorg, kinderopvang en betaalbare huisvesting;

58. wijst erop dat de ultraperifere gebieden worden geconfronteerd met een reeks structurele beperkingen, die door hun blijvend karakter en in onderlinge combinatie een grote rem zetten op de ontwikkeling van deze gebieden; verzoekt de Commissie om de toepassing van artikel 349 VWEU te verdedigen;
59. beklemtoont dat de Commissie en de lidstaten zich sterker moeten inzetten om artikel 174 VWEU toe te passen; onderstreept dat een grotere territoriale cohesie een grotere economische en sociale cohesie vereist, en dringt daarom aan op strategische investeringen in die regio's, met name in een breedbandnetwerk, om hun concurrentievermogen te vergroten, hun industriële weefsel en territoriale structuur te verbeteren en, ten slotte, hun bevolking op peil te houden;
60. verzoekt de Commissie en de lidstaten alle regeringsniveaus en relevante partijen te betrekken bij het aanwijzen van investeringsbelemmeringen, waarbij de aandacht in eerste instantie uitgaat naar de regio's en sectoren waar de nood het hoogst is en er daarnaast ook passende instrumenten ter beschikking worden gesteld die een combinatie vormen van openbare en particulier financiering;
61. verzoekt de Commissie beleidsmaatregelen in te voeren om de demografische neergang en de spreiding van de bevolking tegen te gaan; onderstreept dat het een van de prioriteiten van het cohesiebeleid van de EU moet zijn om aandacht te besteden aan regio's die te kampen hebben met een demografische neergang;
62. wijst de lidstaten op de noodzaak, gezien de vergrijzing van de Europese bevolking en de daaruit volgende stijgende behoeften met betrekking tot informele en formele zorgverlening, om te investeren in de bevordering van volksgezondheid en ziektepreventie en tegelijkertijd de houdbaarheid, veiligheid, toereikendheid en doelmatigheid van socialebeschermingsstelsels en de verlening van kwaliteitsvolle langdurige sociale diensten voor de komende decennia te garanderen; spoort de lidstaten

daarom aan strategieën te ontwikkelen om te zorgen voor toereikende financiering, voldoende personeel en passende ontwikkeling voor deze stelsels en diensten en de dekking van de socialezekerheidsstelsels uit te breiden ten gunste van de samenleving en het individu; dringt er bij de Commissie, de lidstaten en de sociale partners vooral op aan om:

- een hogere arbeidsparticipatie voor alle leeftijdsgroepen aan te moedigen;
  - werk te maken van een beperking van gendersegregatie en de loonkloof tussen mannen en vrouwen;
  - arbeidsmarkten aan te passen voor oudere werknemers met behulp van leeftijdsvriendelijke arbeidsvoorwaarden die hen in staat stellen tot aan de wettelijke pensioenleeftijd te blijven werken;
  - leeftijdsstereotypen op de arbeidsmarkt te bestrijden;
  - te zorgen voor een levensloopbenadering en een preventieve aanpak van gezondheid en veiligheid op het werk;
  - aandacht te besteden aan de balans tussen werk en privéleven van personen met zorgtaken via passende zorg- en verlofstelsels en door steun te geven aan niet-officiële verzorgers;
  - werkgevers, met name kmo's, te ondersteunen en te informeren over manieren waarop zij de werkomgeving dusdanig kunnen verbeteren dat werknemers van alle leeftijden productief blijven;
  - arbeidsbemiddelingsdiensten van de overheid te ondersteunen, zodat die oudere werkzoekenden zinvolle bijstand kunnen verlenen;
  - investeringen te doen en in stimulansen te voorzien met betrekking tot een leven lang leren voor werknemers van alle leeftijden, zowel op het werk als daarbuiten, en systemen uit te werken voor de validatie en certificering van vaardigheden;
  - oudere werknemers te helpen langer actief te blijven en zich voor te bereiden op hun pensioen aan de hand van door de werknemer aangestuurde flexibele arbeidsvoorwaarden die hen in staat stellen minder uren te werken tijdens de overgang van werk naar pensioen;
63. onderstreept dat de Commissie naast toezicht op de evolutie van de huizenprijzen in de lidstaten ook toezicht moet houden op ontwikkelingen op het gebied van dakloosheid en uitsluiting van de woningmarkt; pleit voor dringende maatregelen om het stijgend aantal gevallen van dakloosheid en uitsluiting van de woningmarkt in tal van lidstaten aan te pakken; is bezorgd over de mogelijke sociale gevolgen van het hoge volume aan noodlijdende kredieten op de balansen van banken, en vooral over de verklaring van de Commissie dat verkoop aan gespecialiseerde niet-bancaire instellingen moet worden aangemoedigd, hetgeen zou kunnen leiden tot een golf van huisuitzettingen; spoort de lidstaten, de Commissie en de EIB aan het EFSI te gebruiken voor sociale infrastructuur, onder meer om het recht op toereikende, betaalbare huisvesting voor iedereen te doen gelden;
64. stelt met bezorgdheid vast dat de lonen in sommige lidstaten ontoereikend zijn om een fatsoenlijk leven te kunnen leiden, waardoor werknemers "werkende armen" worden en

werklozen ontmoedigd raken om terug te keren naar de arbeidsmarkt; is in dit opzicht voorstander van de bevordering van collectieve onderhandelingen;

65. spoort de lidstaten aan de nodige maatregelen toe te passen voor de sociale inclusie van vluchtelingen en van mensen die tot een etnische minderheid behoren of een migratieachtergrond hebben;
66. is verheugd dat in de jaarlijkse groeianalyse 2017 wordt benadrukt dat belastingen en uitkeringen moeten worden hervormd met als doel de stimulansen om te gaan werken te verbeteren en werk lonend te maken, aangezien belastingstelsels eveneens kunnen bijdragen aan de bestrijding van inkomensongelijkheid en armoede en aan een grotere concurrentiekracht op mondiaal niveau; verzoekt de lidstaten gaandeweg over te schakelen van belasting op arbeid naar belasting op andere bronnen;
67. dringt aan op hervormingen in de stelsels voor gezondheidszorg en langdurige zorg, zodat de aandacht wordt toegespitst op de ontwikkeling van gezondheidsbevordering en ziektepreventie, de instandhouding van kwaliteitsvolle, universeel toegankelijke gezondheidszorg en het terugdringen van ongelijkheid in de toegang tot gezondheidszorg;
68. vraagt de Commissie en de lidstaten samen te werken om de belemmeringen op het vlak van arbeidsmobiliteit weg te nemen, zodat mobiele werknemers uit de EU op dezelfde wijze worden behandeld als niet-mobiele werknemers;
69. verzoekt de lidstaten om het bereik, de efficiëntie en de effectiviteit van een actief en duurzaam arbeidsmarktbeleid te vergroten, in nauwe samenwerking met de sociale partners; is verheugd dat er in de jaarlijkse groeianalyse 2017 voor wordt gepleit meer inspanningen te leveren om maatregelen uit te werken ter ondersteuning van de inclusie van kansarme groepen, met name mensen met een handicap, op de arbeidsmarkt, met het oog op de positieve economische en sociale langetermijneffecten daarvan;
70. verzoekt de lidstaten ambitieuze sociale normen vast te stellen op basis van hun eigen landspecifieke aanbevelingen en in overeenstemming met hun nationale bevoegdheid en hun financiële en fiscale situatie, voornamelijk door adequate regelingen voor een minimuminkomen voor de gehele levensduur in te voeren waar deze nog niet bestaan en door de gaten in adequate regelingen voor een minimuminkomen te dichten die zijn veroorzaakt door onvoldoende dekking of gebruik;
71. juicht het initiatief van de Commissie toe om raadplegingen te houden over het oprichten van een Europese pijler van sociale rechten; is van mening dat dit initiatief de aanzet moet kunnen geven tot de ontwikkeling van flexibelere vaardigheden en competenties, acties gericht op een leven lang leren en actieve ondersteuning van kwaliteitsvolle werkgelegenheid;
72. herhaalt het aan de Commissie gerichte verzoek in het recentste advies van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken aan de Commissie economische en monetaire zaken om bij de opstelling van landspecifieke aanbevelingen de invoering van een procedure voor sociale onevenwichtigheden te overwegen ter voorkoming van een nivellering naar beneden op het gebied van normen, uitgaande van het doeltreffende

gebruik van sociale en werkgelegenheidsindicatoren in het kader van het macro-economisch toezicht;

73. verzoekt de lidstaten meer nadruk te leggen op het doorbreken van de armoedecyclus en het bevorderen van gelijkheid; verzoekt de Commissie sterkere aanbevelingen te verstrekken aan de lidstaten betreffende sociale inclusie en bescherming, daarbij ook verder te kijken dan de beroepsbevolking en met name te investeren in kinderen;
74. is verheugd dat de sociale partners, de nationale parlementen en andere belanghebbende partijen uit het maatschappelijk middenveld worden betrokken bij het proces van het Europees semester; wijst er nogmaals op dat sociale dialoog en dialoog met het maatschappelijk middenveld essentieel zijn om de doeltreffendheid en toereikendheid van het Europees en nationaal beleid te verbeteren en om die reden in alle fasen van het Europees semester moeten worden nagestreefd; benadrukt dat de betrokkenheid van deze partijen doeltreffender moet worden gemaakt door te zorgen voor een bruikbaar tijdschema, toegang tot documenten en dialoog met gesprekspartners op het passende niveau;
75. herinnert aan de verschillende verzoeken om een agenda waarin de positie van het Parlement wordt versterkt en in aanmerking wordt genomen voordat de Raad een besluit neemt; vraagt voorts dat de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken, gezien haar specifieke bevoegdheden, op gelijke voet komt te staan met de Commissie economische en monetaire zaken wanneer het Europees Parlement wordt verzocht advies te geven over de verschillende fasen van het Europees semester;
76. is van mening dat er een sociale conventie van de EU moet worden bijeengeroepen in het kader waarvan vertegenwoordigers van de sociale partners, de nationale regeringen en parlementen en de EU-instellingen met participatie van het publiek over de toekomst en de structuur van het Europees sociaal model debatteren;
77. dringt er eens te meer op aan dat de Raad Epsco in het Europees semester een sterkere rol krijgt toebedeeld;
78. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad en de Commissie.

25.1.2017

ADVIES VAN DE BEGROTINGSCOMMISSIE

aan de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

inzake het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid: sociale en werkgelegenheidsaspecten in de jaarlijkse groeianalyse 2017 (2016/2307(INI))

Rapporteur voor advies (*): Liadh Ní Riada

(*) Procedure met medeverantwoordelijke commissies – Artikel 54 van het Reglement

SUGGESTIES

De Begrotingscommissie verzoekt de ten principale bevoegde Commissie werkgelegenheid en sociale zaken onderstaande suggesties in haar ontwerpresolutie op te nemen:

1. benadrukt de aanvullende rol die de EU-begroting speelt bij het verwezenlijken van de in de jaarlijkse groeianalyse 2017 vermelde doelstellingen van de Unie in het kader van het sociale beleid teneinde in de hele EU meer en betere banen te scheppen; neemt ter kennis dat de uitvoering van een aantal van de 187 werkgelegenheidsprogramma's vertraging heeft opgelopen en dat in september 2016 slechts 65 % van de bevoegde nationale autoriteiten waren aangewezen;
2. verzoekt de lidstaten en de Commissie vaart te zetten achter de uitvoering van alle programma's die het scheppen van fatsoenlijke, hoogwaardige en duurzame werkgelegenheid voor alle bevolkingscategorieën en met name jongeren kunnen bevorderen; benadrukt dat, ondanks een lichte daling van de werkloosheid in de EU, de jeugdwerkloosheid nog steeds 18,6 % bedraagt; verzoekt de lidstaten te zorgen voor een proactievere follow-up door de autoriteiten die de programma's beheren;
3. wijst erop dat de economische groei in de EU en de eurozone bescheiden blijft; beklemtoont dat er investeringen nodig zijn in onderzoek, innovatie en onderwijs; merkt op dat er in de EU-begroting 2017 voor 21 312,2 miljoen EUR aan vastleggingskredieten is toegewezen voor concurrentievermogen, groei en werkgelegenheid via programma's als Horizon 2020, Cosme en Erasmus+;
4. neemt kennis van de goedkeuring van 500 miljoen EUR aan vastleggingskredieten voor het Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief voor 2017; benadrukt dat dit bedrag ontoereikend is en in het huidige MFK verhoogd en veiliggesteld moet worden; merkt echter op dat bij de tussentijdse herziening van het MFK een akkoord moet worden bereikt over

toereikende bijkomende financiering voor het Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief voor de resterende duur van de huidige MFK-periode;

5. beklemtoont de hefboomwerking van de EU-begroting op de nationale begrotingen; dringt er bij de lidstaten op aan de uitvoering van de programma's te versnellen, overeenkomstig de strategie van de Unie om de werkgelegenheid te vergroten, en meer maatregelen te nemen om armoede en ongelijkheid te verminderen; onderstreept dat deze verantwoordelijkheid vooral bij de lidstaten ligt; benadrukt voorts dat volgens Eurostat 122,3 miljoen mensen in de EU momenteel op of onder de armoedegrens leven, en dat het aanpakken van deze situatie een politieke prioriteit is;
6. neemt kennis van het voorstel van de Commissie (COM(2016) 605) ter vereenvoudiging van de horizontale en sectorale financiële regels; neemt eveneens kennis van het voorstel om ook na 2017 via het Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering steun te blijven verlenen aan NEET's (jongeren die geen werk hebben en evenmin onderwijs of een opleiding volgen) in regio's met een hoge jeugdwerkloosheid;
7. neemt kennis van het voorstel van de Commissie (COM(2016) 597) om de looptijd van het Europees Fonds voor strategische investeringen (EFSI) te verlengen; merkt op dat het EFSI tot doel heeft banen te scheppen en de jeugdwerkloosheid aan te pakken door investeringen aan te trekken;
8. benadrukt dat de structuur van EU-financieringsinstrumenten zoals het EFSI moet worden afgestemd op de doelstelling de sociaaleconomische convergentie van de EU-lidstaten en -regio's te verbeteren door kmo's meer steun te verlenen; merkt op dat een verhoging van dergelijke investeringen vooral nodig is in de achterstandsgebieden van de EU, waarvan er sommige al tien jaar lang geen groei meer kennen; dringt er bij het Europees Investeringsfonds (EIF) op aan nieuwe producten uit hoofde van het kmo-loket te presenteren en ten uitvoer te leggen om het mandaat van het EIF inzake InnovFin, Cosme en risicokapitaal, overeenkomstig de EFSI-verordening, sneller uit te voeren, met name het kapitaalproduct van het kmo-loket en de onbeperkte garanties voor riskantere leningen aan innovatieve kmo's en kleine midcap-ondernemingen; dringt er voort op aan dat het EU-programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie de toegang tot microfinanciering bevordert voor kwetsbare groepen alsook voor micro-ondernemingen en sociale ondernemingen; verzoekt de EIB prioriteit te geven aan projecten die voor ondersteuning uit het EFSI en het EIF in aanmerking komen om synergieën te bevorderen en doeltreffende strategieën te ontwikkelen.

UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING IN DE MEDEADVISERENDE COMMISSIE

Datum goedkeuring	25.1.2017
Uitslag eindstemming	+: 28 -: 2 0: 0
Bij de eindstemming aanwezige leden	Nedzhmi Ali, Jean Arthuis, Reimer Böge, Lefteris Christoforou, Gérard Deprez, Manuel dos Santos, José Manuel Fernandes, Eider Gardiazabal Rubial, Jens Geier, Esteban González Pons, Ingeborg Gräßle, Iris Hoffmann, Monika Hohlmeier, Vladimír Maňka, Victor Negrescu, Jan Olbrycht, Paul Rübig, Petri Sarvamaa, Patricija Šulin, Eleftherios Synadinos, Indrek Tarand, Isabelle Thomas, Inese Vaidere, Daniele Viotti, Tiemo Wölken
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Jean-Paul Denanot, Andrey Novakov, Marco Valli
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 200, lid 2)	Paul Brannen, Ulrike Lunacek

ADVIES VAN DE COMMISSIE CULTUUR EN ONDERWIJS

aan de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

inzake het Europees semester voor economische beleidscoördinatie: sociale en werkgelegenheidsaspecten in de jaarlijkse groeianalyse 2017 (2016/2307(INI))

Rapporteur voor advies: Julie Ward

SUGGESTIES

De Commissie cultuur en onderwijs verzoekt de ten principale bevoegde Commissie werkgelegenheid en sociale zaken onderstaande suggesties in haar ontwerp-resolutie op te nemen:

1. is van mening dat de focus van het Europees semester moet worden verlegd naar het verwezenlijken van de Europa 2020-doelstellingen voor slimme, duurzame en inclusieve groei, waarbij meer aandacht gaat naar de sociale, onderwijs- en werkgelegenheidsdoelstellingen alsook naar de gepaste erkenning van de bijdrage van cultuur aan het bereiken van de zogenaamde "sociale AAA-rating" voor de ontwikkeling en het welbevinden van individuen en samenlevingen;
2. roept op tot hernieuwde politieke impulsen voor een ambitieuze Europese strategie ter bestrijding van armoede, en nieuwe toezeggingen om de doelstellingen van Europa 2020 inzake armoedebestrijding te halen; spoort de lidstaten ertoe aan gedetailleerde nationale strategieën voor armoedebestrijding te ontwikkelen, en dringt er bij de Commissie op aan armoedevermindering te benadrukken in het kader van het Europees semester;
3. herhaalt dat macro-economisch beleid en structurele hervormingen die overheidsbesparingen aanmoedigen, een onevenredig grote impact op de kwetsbaarsten hebben, de economische groei remmen en armoede en sociale uitsluiting verergeren; betreurt in het bijzonder dat op grond van het Europees semester aangestuurd beleid dat tot zware besparingen op het vlak van onderwijs en cultuur leidt, landen treft waar onderwijs en een leven lang leren essentieel zijn om uit de crisis te raken: herinnert eraan dat onderfinanciering en besparingen op openbare uitgaven voor onderwijs de waarde van onderwijssystemen doen dalen en in combinatie met desinvestering een invloed hebben op het niveau van langdurige werkloosheid; vraagt de Commissie en de lidstaten derhalve om te overwegen hun macro-economische aanpak te heroriënteren en sociale investeringen in de publieke sector aan te moedigen voor duurzame en inclusieve groei;

4. vraagt de Commissie in dit verband gebruik te maken van de flexibiliteitsclausule in het stabiliteits- en groeipact zodat de lidstaten meer kunnen investeren in cultuur- en jeugdbeleid, in onderwijs en opleiding en in onderzoek en innovatie;
5. juicht de initiatieven van de Commissie toe om raadplegingen uit te voeren over het oprichten van een Europese pijler van sociale rechten; is van mening dat dit initiatief de aanzet moet kunnen geven tot de ontwikkeling van een flexibelere ontwikkeling van vaardigheden en competenties, acties gericht op een leven lang leren en actieve ondersteuning van kwalitatief goede werkgelegenheid;
6. spreekt zijn bezorgdheid uit over het feit dat de meeste nieuwe banen van slechte kwaliteit zijn, gekenmerkt door lage lonen en slechte arbeidsomstandigheden, waardoor de consumptie en de interne vraag niet in significante mate worden gestimuleerd;
7. benadrukt het enorme innovatie- en werkgelegenheidspotentieel van hernieuwbare energiebronnen, het streven naar meer hulpbronnen- en energie-efficiëntie; vraagt de Commissie een specifieke energie- en milieustrategie in het Europees semester op te nemen, ook met het oog op onderwijs en werkgelegenheid;
8. benadrukt het potentieel van de culturele en creatieve sector voor jongerenwerkgelegenheid; onderstreept dat verdere stimulering van en investeringen in de culturele en creatieve sector een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren aan investeringen, groei, innovatie en werkgelegenheid; roept de Commissie daarom op rekening te houden met de speciale mogelijkheden die de hele culturele en creatieve sector kan bieden, met inbegrip van ngo's en kleine verenigingen, in het kader van bijvoorbeeld het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief;
9. dringt er bij de Commissie op aan aan elke lidstaat op maat gemaakte richtsnoeren en steun te verstrekken ter versterking van hun inspanningen om de landspecifieke aanbevelingen voor onderwijs en jeugd uit te voeren en ter verbetering van de uitvoering van structurele hervormingen van de onderwijs- en opleidingssystemen en het jeugdbeleid, onder meer door de uitwisseling van beste praktijken, wederzijds leren, technische bijstand en financiële steun en door betere interactie tussen de EU en de lidstaten te bevorderen;
10. is ingenomen met de bereikte vooruitgang wat de doelstellingen voor hoger onderwijs betreft, maar uit zijn bezorgdheid dat kansarme jongeren niet op gelijke wijze van deze resultaten profiteren en dat de sociale kloof in het onderwijs groter wordt; vraagt de Commissie en de lidstaten het recht op kwalitatief hoogwaardig inclusief onderwijs en opleiding te bevorderen, in outreachactiviteiten te investeren, steun te verlenen aan de kwetsbaarste leerlingen en kansarmen, waaronder leerlingen met een beperking, NEET's (jongeren die geen werk hebben en evenmin onderwijs of een opleiding volgen) en jongeren en kinderen met een migratieachtergrond, en te zorgen voor hun systematische inclusie in het reguliere onderwijs; vraagt tevens dat de nieuwe agenda voor vaardigheden menselijke capaciteiten versterkt, een inclusieve arbeidsmarkt steunt en de in de Unie alsmaar groter wordende sociale ongelijkheden bestrijdt en daarvoor focust op overdraagbare en vakgebiedoverschrijdende vaardigheden, zoals sociale, interculturele en creatieve vaardigheden, ondernemerschap, kritisch denken en digitale en mediavaardigheden, met het oog op de digitale uitdagingen en de gepaste voorbereiding op een veranderende arbeidsmarkt;

11. herinnert aan de centrale rol die niet-formeel en informeel leren kunnen spelen bij het ontwikkelen en in stand houden van belangrijke vaardigheden die jongeren op de arbeidsmarkt nodig hebben, bijvoorbeeld ondernemerschap, leiderschap, het oplossen van problemen, het vermogen zich aan te passen en capaciteitsopbouw, met name in gemarginaliseerde groepen;
12. vraagt de lidstaten de ontwikkeling van validatiemechanismen voor niet-formeel en informeel leren verder na te streven om het voor 2017 vastgestelde doel te verwezenlijken en ervoor te zorgen dat steeds meer mensen een leven lang leren, en zo bij te dragen tot de bestrijding van armoede, sociale uitsluiting en werkloosheid en mensen de kans te geven zich te ontwikkelen;
13. benadrukt dat dringend maatregelen moeten worden getroffen om de bestaande discrepantie tussen het aanbod van en de vraag naar vaardigheden weg te werken; spoort de lidstaten ertoe aan de interactie tussen onderwijsinstellingen, waaronder beroepsopleiding en scholing, de onderzoekssector, ondernemingen en relevante sociale partners te verbeteren om onderwijs- en opleidingssystemen te moderniseren, het bestaande tekort aan en de mismatch in vaardigheden aan te pakken, flexibele leerprocessen te verstrekken en te bevorderen en te zorgen voor een betere erkenning van de verworven vaardigheden en kwalificaties met een bijzondere focus op beroepsopleiding en scholing, stagestelsels, een leven lang leren en volwassenenonderwijs, teneinde een duurzame arbeidsmarkt en sociale inclusie te verwezenlijken en radicalisering te voorkomen;
14. benadrukt dat arbeidsmarktbeleid in het algemeen, en de afstemming van vaardigheden in het beleid voor beroepsonderwijs en -opleiding (BOO-beleid) in het bijzonder, gericht moet zijn op het scheppen en bevorderen van hoogwaardige en vaste werkgelegenheid, in overeenstemming met de agenda voor waardig werk van de IAO; merkt op dat dit beleid ertoe moet bijdragen dat fenomenen als onzekere dienstverbanden, nulurencontracten en onbetaalde stageplaatsen worden bestreden;
15. erkent de waarde van nieuwe technologieën en het belang van digitale vaardigheden voor het persoonlijke leven en de succesvolle integratie op de arbeidsmarkt van het individu en stelt derhalve voor dat de lidstaten hun investeringen in een betere ICT-infrastructuur en connectiviteit in de onderwijsinstellingen opvoeren en effectieve strategieën ontwikkelen om het potentieel van ICT ter ondersteuning van informeel leren van volwassenen te benutten en hun formele en niet-formele onderwijsmogelijkheden te verbeteren;
16. is ingenomen met de toekenning in 2017 van nog eens 500 miljoen EUR bovenop de ontwerpbegroting voor het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief en 200 miljoen EUR om belangrijke initiatieven om groei en het scheppen van banen te bevorderen; herinnert eraan dat de beschikbare middelen en initiatieven met betrekking tot onderwijs en opleiding, cultuur, sport en jongeren beter moeten worden besteed en dat, waar nodig, meer in deze sectoren moet worden geïnvesteerd, in het bijzonder op de thematische gebieden die van rechtstreeks belang zijn voor de Europa 2020-strategie, zoals vroegtijdig schoolverlaten, hoger onderwijs, werkgelegenheid voor jongeren, beroepsopleiding en scholing, een leven lang leren en mobiliteit, om veerkracht op te bouwen en werkloosheid te verminderen, vooral bij jongeren en de kwetsbaarste groepen, om radicalisering te voorkomen en sociale inclusie op de lange termijn te garanderen;

17. vraagt dat programma's die als deel van een geïntegreerd Europees plan steun en kansen bieden, in jonge kinderen investeren en kinderarmoede bestrijden, onder meer door middel van de invoering van een kindergarantie die erop gericht is de aanbeveling van de Commissie "Investeren in kinderen" volledig uit te voeren, om te waarborgen dat elk kind in Europa dat kans loopt op armoede (waaronder vluchtelingen) toegang heeft tot gratis gezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang, behoorlijke huisvesting en toereikende voeding vraagt tevens dat de jongerengarantie snel en degelijk wordt uitgevoerd, onder meer door betere monitoring en communicatie en een gepaste financiering en door de toegevoegde waarde en de kwaliteit te garanderen van de opleidingen en banen die worden aangeboden onder in het kader van het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief ontwikkelde programma's, in lijn met de agenda voor waardig werk van de IAO;
18. is van mening dat migratie een belangrijke rol kan spelen, onder andere door onderwijsregelingen, aangevuld met efficiënte overheidsuitgaven, om kwalitatieve, sociale en qua milieu duurzame investeringen te doen met het oog op de integratie van werknemers op de arbeidsmarkt en de daling van de werkloosheid;
19. benadrukt dat er, in overleg met de sociale partners en overeenkomstig de nationale praktijken, aanvullende maatregelen moeten worden genomen om de arbeidsmarkten inclusiever te maken;
20. is verheugd over de bijdrage van Erasmus+ aan de bevordering van de mobiliteit en de culturele uitwisselingen binnen de EU en met derde landen; vraagt dat de Europese instrumenten voor transparantie, mobiliteit en de erkenning van vaardigheden en kwalificaties beter worden bevorderd en gebruikt om leer- en werkmobiliteit te faciliteren; stelt opnieuw dat er mobiliteitskansen moeten bestaan voor beroepsopleidingen, kansarme jongeren en mensen die onder verschillende vormen van discriminatie te lijden hebben;
21. wijst erop dat sociaal ondernemerschap een groeiende sector is die de economische bedrijvigheid kan aanzwengelen en tegelijk ontbering, sociale uitsluiting en andere maatschappelijke problemen kan verlichten; is derhalve van mening dat onderwijs in ondernemersvaardigheden een sociale dimensie moet hebben en onder meer onderwerpen moet behandelen als eerlijke handel, sociale ondernemingen en alternatieve ondernemingsmodellen zoals coöperaties, om te streven naar een socialere, inclusievere en duurzamere economie;
22. herinnert eraan dat het Europees semester een meer open, transparant en democratisch proces moet zijn; vraagt de Commissie richtsnoeren voor een dialoog met belanghebbenden in te voeren ter verbetering van de kwaliteit van de participatie van het maatschappelijk middenveld door in dit verband gebruik te maken van de bijkomende instrumenten die e-democratie biedt.

**UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING
IN DE MEDEADVISERENDE COMMISSIE**

Datum goedkeuring	24.1.2017
Uitslag eindstemming	+: 22 -: 4 0: 0
Bij de eindstemming aanwezige leden	Dominique Bilde, Andrea Bocskor, Silvia Costa, Mircea Diaconu, Angel Dzhambazki, Jill Evans, María Teresa Giménez Barbat, Giorgos Grammatikakis, Petra Kammerevert, Andrew Lewer, Svetoslav Hristov Malinov, Curzio Maltese, Luigi Morgano, Momchil Nekov, John Procter, Michaela Šojdrová, Yana Toom, Helga Trüpel, Sabine Verheyen, Julie Ward, Bogdan Brunon Wenta, Theodoros Zagorakis, Bogdan Andrzej Zdrojewski, Milan Zver, Krystyna Łybacka
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Therese Comodini Cachia

**UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING
IN DE TEN PRINCIPALE BEVOEGDE COMMISSIE**

Datum goedkeuring	6.2.2017
Uitslag eindstemming	+: 23 -: 5 0: 18
Bij de eindstemming aanwezige leden	Brando Benifei, Enrique Calvet Chambon, Lampros Fountoulis, Marian Harkin, Rina Ronja Kari, Ádám Kósa, Jean Lambert, Jérôme Lavrilleux, Jeroen Lenaers, Verónica Lope Fontagné, Javi López, Thomas Mann, Anthea McIntyre, Elisabeth Morin-Chartier, Marek Plura, Sofia Ribeiro, Robert Rochefort, Maria João Rodrigues, Anne Sander, Sven Schulze, Jutta Steinruck, Romana Tomc, Yana Toom, Ulrike Trebesius, Marita Ulvskog, Renate Weber, Jana Žitňanská
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Maria Arena, Georges Bach, Mircea Diaconu, Sergio Gutiérrez Prieto, Krzysztof Hetman, Dieter-Lebrecht Koch, Paloma López Bermejo, Edouard Martin, Alex Mayer, Csaba Sógor, Helga Stevens, Neoklis Sylikiotis, Flavio Zanonato
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 200, lid 2)	Clara Eugenia Aguilera García, Jakop Dalunde, Ulrike Rodust, Marc Tarabella, Miguel Viegas, Daniele Viotti

Sessie II:

What makes an individual
socially excluded?

Different perspectives and
exchange of best practices

socialplatform

Adopted by
Social Platform's
Steering Group,
07 June 2016

EU SOCIAL STANDARDS

**Ensuring every person's fundamental
right to live a life in dignity and fully
participate in society**

TABLE OF CONTENT

Key messages	p. 3
Introduction	p. 4
I. Why do we need social standards?	p. 4
II. What social standards do we need?	p. 5
III. How can social standards be implemented effectively?	p. 7
Annex	p. 9

socialplatform

Social Platform is the largest civil society alliance fighting for social justice and participatory democracy in Europe. Consisting of 47 pan-European networks of NGOs, we campaign to ensure that EU policies are developed in partnership with the people they affect, respecting fundamental rights, promoting solidarity and improving lives.

Contact information:

T: +32 2 511 3714 · **E:** platform@socialplatform.org

A: Square de Meeûs 18, B-1050 Brussels, Belgium **W:** www.socialplatform.org

KEY MESSAGES

- I. Social standards are needed to ensure a life in dignity and full participation in society for all, and to promote social and economic progression and cohesion in the EU.** Social, economic and political arguments support the introduction of rights-based social standards at EU level to reverse worrying trends of growing poverty, inequalities, precariousness and underemployment and persistent high levels of unemployment.

- II. Important social standards are quality and sustainable employment, adequate income support throughout the life cycle and universal access to quality and affordable care, social, health, housing, education and life-long learning services.**

- III. Social investment, including adequate resources for social protection and services at all levels of government, is key for the implementation of social standards and should be prioritised over other kinds of public expenditure.**

- IV. Legislation, benchmarking, and the use of existing governance frameworks that promote the exchange of best practices and provide guidance to Member States – particularly the European Semester - are vital tools for implementing social standards.** The meaningful and structured involvement of rights-holders and organised civil society should be ensured at all stages and levels of these policy processes.

Introduction

The European Union has committed to fighting poverty and social exclusion and to promoting equality and solidarity – both at the EU level in the EU treaties¹ with instruments such as the Europe 2020 strategy,² and at international level with the 2030 Agenda for Sustainable Development.³

However, despite these commitments we have seen trends of widening gaps between and within Member States in social and economic terms. Around a quarter of the population in the EU – 122 million people – is at risk of poverty or social exclusion.⁴ Wealth and income are increasingly concentrated among a small percentage of the population, dramatically increasing inequality and impacting negatively and substantially on both social cohesion and economic growth.

In the labour market, job precariousness and underemployment in the form of involuntary part-time, temporary work, forced self-employment, non-standard forms of employment such as zero-hours contracts or employment in the emerging “collaborative economy” and/or skills mismatches, are growing. This often prevents workers who do not have full access to employment and social protection provisions and contributions from accessing their social rights. Increasing in-work poverty demonstrates that while employment remains an important vehicle of social inclusion, it is not the panacea to social problems, nor it is enough to protect people from hardship. On the one hand, there are people in our societies that cannot work or cannot work for part of their lives. On the other, earning a wage is not always sufficient to protect employed people from experiencing poverty and social exclusion.⁵

While these trends pre-date the financial crisis, their aggravation has not been accidental; it is largely the result of policy decisions made in recent years, with reforms of social protection systems increasingly leading to cuts in the social sector, and austerity measures aimed at boosting competitiveness taking precedence over social objectives.

Despite the fact that the EU and its Member States have committed to taking into consideration employment levels, adequate social protection, fighting poverty and social exclusion, and to promoting quality education and health when defining and implementing their policies,⁶ measures taken to tackle the crisis have caused a downward spiralling of social standards that in turn further fuels the economic and social crisis.

I. Why do we need social standards?

Current trends are socially, economically and politically unsustainable and existing policy frameworks are insufficient to reverse the breakdown of social Europe. We need ambitious rules and guidelines set at EU level to foster upward social and economic convergence; this is where social standards have a key role to play. Social standards set at EU level – while fully respecting the principles of subsidiarity and proportionality – are necessary to tackle the spillover effects and interdependence between Member States. There are three key arguments supporting the establishment of EU level social standards:

- **The rights-based case for social standards:** social standards are needed to ensure a life in dignity and full participation in society for all. There is a clear need to provide access to all social rights included in the EU treaties, the EU Charter of Fundamental Rights, EU secondary law and case law, as well as in all relevant regional and international provisions, such as the European Social Charter, the International Covenant of Economic, Social and Cultural Rights and the ILO Recommendation no. 202.

---

1 Article 3 TEU.

2 See [Commission's 2010 Communication launching Europe 2020](#).

3 See the UN General Assembly's Resolution of 25 September 2015 on [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development](#).

⁴ See [Commission's Draft Joint Employment Report 2016](#).

⁵ See the Commission's [Staff Working Documents on Key economic, employment and social trends behind a European Pillar of Social Rights](#).

⁶ Art. 9 TFEU, the so-called social clause.

- **The economic case for social standards:** social standards will ensure more resilient and better-performing economic systems. As global growth is slowing down, especially in emerging economies, and external factors supporting Europe's moderate recovery are fading, the limits of an economic model based on exports and competitiveness are increasingly evident. To tackle this, domestic sources of growth should gain in importance; there is growing evidence that reducing inequalities and increasing spending in social policies and services is positive for the economy, both through its demand side effects – such as by strengthening domestic demand and counterweighting economic crises – and through the supply side, by improving the skills of the labour force and increasing productivity and long-term potential growth.⁷ Social investment also has a positive preventive impact on people's health and wellbeing, ensuring long-term savings for public budgets.
- **The political case for social standards:** social standards can help people to regain faith in politics and in the EU. European citizens are increasingly frustrated by economic issues constantly prevailing over their social security and wellbeing and are lacking faith in the EU project. The May 2014 EU elections saw the lowest voter turnout on record – just 42.61%, with young people particularly absent. At the same time, the extreme right is advancing all over the continent, with growing consensus obtained at every national and local poll. Only ambitious actions for a real social Europe can divert this trend.

II. What social standards do we need?

a. Key criteria for adequate and inclusive employment and social protection systems

Social standards should not represent a floor of minimum provisions which risk lowering existing standards and triggering a race to the bottom within and between Member States. Instead, they should drive a process of upward social and economic convergence which ensures progressively higher levels of social security and social protection for all people in all Member States.

Adequacy and **quality** should be the guiding principles underpinning these standards. This implies adopting an integrated and life-cycle approach, ensuring equal opportunities and equal treatment and rethinking some of the mainstream assumptions concerning the best way to design employment and social protection systems, such as certain activation policies and ways of establishing the hierarchy between social benefits.

- **Integrated and life cycle approaches:** there is no such thing as an effective one-size-fits-all mix of monetary and in-kind benefits and services; the right one depends on various aspects, most notably the personal characteristics and needs of the person concerned. However, it is necessary to ensure integrated support across areas and throughout the life cycle for all.
- **Equal opportunities and equal treatment:** although the EU and its Member States have committed to supporting a range of social rights, some groups and individuals are prevented from enjoying such rights due to procedural reasons, lack of information or discriminatory barriers. These barriers should be removed and access to these rights ensured for all.
- **Adequate level of benefits and a positive hierarchy between them:** a hierarchy between wage levels and different forms of income support, such as unemployment benefits and minimum income schemes, exists in social protection systems to avoid creating so-called poverty and inactivity traps. This hierarchy is normally built taking wages as a starting point. As a consequence of the crisis, high unemployment, austerity policies and structural reforms aimed at reducing labour costs, wages have decreased and so have other benefits linked to their amount. This means that our social protection

---

⁷ See for instance [note on Income inequality and labour income share in G20 countries](#), jointly prepared by ILO, IMF, OECD and World Bank for the G20 Labour and Employment Ministers Meeting and Joint Meeting with the G20 Finance Ministers, Ankara, Turkey, 3-4 September 2015.

systems are less effective at fighting poverty and social exclusion when needed most. An alternative positive hierarchy of benefits should be established, starting by setting social benefits at an adequate level, including by establishing adequate minimum income schemes.

- **Adequate length and coverage of benefits and positive incentives:** personalized pathway support in accessing quality jobs is needed to strengthen decent employment perspectives and reduce benefit dependency for people who can work. In recent years activation policies widened their scope beyond active labour market programmes to include changes in benefit requirements, including restrictive conditions, reinforced job search obligations and sanctions. This has resulted in reduced take-up, also due to the stigma effect, and widespread reduction of length and coverage of benefits, especially unemployment benefits, thereby diminishing the capacity of welfare systems to effectively support people. Adequate levels and coverage of benefits should be ensured and, for people who can work, positive incentives and integrated pathways should be developed taking into account each individual's personal circumstances. Employment services should be adequately funded and staffed to allow them to provide quality support to jobseekers.

b. Necessary elements of adequate and inclusive employment and social protection systems

Building on the criteria above, social standards should be established to promote active inclusion approaches which ensure quality employment, adequate income support throughout the life cycle and universal access to quality, affordable and available services.

- **Quality employment:** fair remuneration and adequate minimum wages are essential components of quality jobs and are key to protecting people in employment, preventing labour market discrimination on any grounds and addressing the growing phenomenon of in-work poverty, which was experienced by 9.6% of the working population in 2014.⁸ Besides adequate wages, other crucial elements for ensuring quality employment include:
  - Security of contracts and protection of employment rights.
  - Access to social security (e.g. health insurance and sick leave, maternity and care leave, unemployment benefits and redundancy pay, pension rights and other in work benefits).
  - Arrangements for balancing professional and private lives, especially supporting employees with children or those with care obligations, and reasonable accommodation and adjustment to the workplace for people with disabilities and chronic illnesses.
  - Progression in employment (career prospects and investment in training and life-long learning).

Incorporating all these aspects into employment policies is crucial to fight in-work poverty, precariousness and underemployment, especially in light of the emergence of new forms of work in the "collaborative economy".

- **Adequate income support:** adequate income support should be ensured throughout the entire life cycle, and most crucially in transition phases, both for the working population in the form of adequate minimum wages and for the non-working population, through for instance adequate unemployment benefits, minimum income schemes, pensions, child and disability benefits. Adequate levels, coverage and take-up and the establishment of a positive hierarchy between benefits and wages, all set above the poverty line, are fundamental aspects.
- **Universal access to quality, affordable and accessible services:** rights-based and non-discriminatory universal access to quality and affordable care, social, health, housing, education and life-long learning services, as well as adequate funding to allow free choice of care options, peers support and home schooling, should be ensured. This

---

⁸ See the publication concerning [Employment and Social Developments in Europe 2015](#).

is in line with the principles enshrined in Protocol 26 of the Lisbon Treaty (universal access, a high level of quality, safety and affordability, equal treatment and the promotion of users' rights).

III. How can social standards be implemented effectively?

To ensure every person's fundamental right to live a life in dignity and fully participate in society, social standards should be implemented effectively and deliver tangible, measurable results.

- **Policy coherence:** the adoption of social standards by the EU should promote a true policy change, and "transversality" is key in this sense – i.e. ensuring that social standards are taken into consideration in every policy area. In recent years, economic and budgetary policies have often been detrimental to social objectives; recommendations made by the EU institutions and measures adopted by Member States to consolidate public finances and boost competitiveness took precedence over any other policy and exacerbated the economic and social crisis. A new, cross-cutting approach is necessary to properly implement social standards and ensure coherence and complementarity between economic and social policies, and more broadly across the whole policy spectrum. When making decisions in relevant policy fields (taxation, trade, competition, education, etc.), social standards should be safeguarded and promoted.
- **Invest in social policies and services:** providing adequate funding for social policies, including social security and protection, and services is vital to effectively implement social standards. After years of cuts and austerity measures, welfare systems have come under strain in many countries; this trend must be reversed to ensure the quality and adequacy of social protection systems and services.
- **Involvement of rights-holders and organised civil society:** the participation and empowerment of rights-holders and civil society is vital not only in the design of policies, but also in their implementation and monitoring. When adopting and implementing social standards, a framework for structured, meaningful and sustainable involvement of these parties should be established.

In their respective capacities, both the EU institutions and Member States have a clear role to play in setting up and effectively implementing adequate social standards. The EU institutions should primarily create a policy framework to support and provide guidance to Member States, which in turn should commit to effective implementation of social standards.

At the same time, it is important to take into account the principle of subsidiarity and the division of competences stated in the EU treaties.

We call on the EU institutions, and the European Commission in particular to:

1. **Propose and adopt relevant legislation.** Whenever it is possible and a legal basis exists to act, binding instruments should be used, such as legislation in the field of employment and equal treatment, as well as in that of social security coordination.
2. **Make full use of existing relevant policy frameworks,** such as the Europe 2020 Strategy and its targets, the Social Investment Package and the Recommendations on Active Inclusion and on Investing in Children, and implement and operationalise the proposed European Pillar of Social Rights, in line with the recommendations included in this paper.⁹

---

⁹ See the 2008 Commission [Recommendation on Active Inclusion](#), the 2013 Commission [Communication "Towards Social Investment for Growth and Cohesion"](#) and the 2016 Commission [Communication launching a consultation on a European Pillar of Social Rights](#), including its first [preliminary outline](#).

3. **Develop benchmarks and integrate them into existing governance frameworks – particularly the European Semester.** Parameters of comparison and points of reference to measure the quality and performance of Member States' welfare systems should be used to guide and monitor the implementation of social standards and promote social and economic progression. To be effective, these benchmarks should rely on measurable and comparable indicators, under the control of policy-makers and be incorporated into existing governance frameworks. Benchmarking should be introduced in existing processes and surveillance mechanisms – particularly the European semester – to facilitate the exchange of best practices and provide guidance and support to Member State policies.
4. **Allow budgetary flexibility for investment in relevant social policies and services.** Social protection and services are investments that make our societies and economies more resilient and bring long-term economic and social returns; as such, they should be prioritised over other public expenditures. In its Communication of January 2015 the Commission displayed its willingness to allow budgetary flexibility to encourage the effective implementation of structural reforms, promote investment and take better account of economic cycles in individual Member States.¹⁰ Drawing on this precedent, the EU should allow the necessary budgetary flexibility for this kind of public expenditure, giving Member States the much needed fiscal space and providing strong incentives to invest in social policies and services.

We call on Member States to:

1. **Increase the quality, adequacy and effectiveness of their employment and social protection systems and services,** in line with the recommendations included in this paper, when designing and implementing their policies.
2. **Invest in social policies and services and ensure adequate resources for local government bodies responsible for the implementation of policies and the provision of social benefits and services.** As a result of austerity measures, social protection systems and services have suffered drastic cuts at a time when they are needed the most. This is also true for local levels of government, which are often charged with providing social assistance and services.
3. **Reform tax systems to prevent tax avoidance and evasion and ensure adequate funding for social policies and services.** Disadvantaged and vulnerable people who were the worst hit by the crisis have been most affected by spending cuts to social policies and services. In addition, they have been contributing disproportionately to the system through taxation and social security contributions, following the increase of regressive forms of taxation such as Value Added Tax (VAT). Tackling tax avoidance and evasion is crucial in ensuring adequate funding for social policies and services. When presenting its package of measures on taxation, the Commission provided evidence that estimates corporate tax avoidance at about €50-70 billion a year in the EU.¹¹ These numbers raise doubt about the necessity of austerity, which is largely unjustified if so much money can be collected through ending policies that allow tax avoidance and evasion by multinational companies and billionaires. Linking the two trends concerning tax avoidance and evasion and underfinancing of social policies and services is fundamental.

More information: www.socialplatform.org

Contact person: Gilberto Pelosi, Policy & Advocacy Officer, gilberto.pelosi@socialplatform.org

@social_platform

facebook.com/socialplatform

¹⁰ See the 2015 Commission [Communication on Making the Best Use of the Flexibility within the Existing Rules of the Stability and Growth Pact](#).

¹¹ See the 2016 Commission [Staff Working Document accompanying the Anti-Tax Avoidance Package](#).

Annex

This annex provides a compilation of concepts, positions and the specific expertise of Social Platform and our member organisations. It should be used as a compass to concretely define provisions when setting benchmarks and adopting policies in the framework of social standards, as presented in this paper.

Quality employment

- Social Platform position on [Quality Employment](#)
- Social Platform position on [Adequate Minimum Wage](#)
- European Disability Forum position on [Active Inclusion of People Furthest from the Labour Market](#)
- European Disability Forum position on [State Aid](#)
- European Anti-Poverty Network (EAPN) explainer on [Quality Work and Employment](#)
- European Anti-Poverty Network (EAPN) explainer on [Quality Work](#)
- Age Platform position on [Carer's Leave and Reconciling Work and Family Life for Older Workers](#)

Adequate income support

- Social Platform position on [Adequate Minimum Income](#)
- Social Platform position on [EU Unemployment Benefit Scheme](#)
- Solidar position on [Social Safeguards in Europe](#)
- Eurodiaconia position on [Adequate Minimum Income](#)
- European Anti-Poverty Network (EAPN) explainer on [Adequacy of Minimum Income in the EU](#)
- European Anti-Poverty Network (EAPN) results of the [European Minimum Income Network \(EMIN\) project](#)
- European Youth Forum position on [Social Inclusion and Young People](#)
- European Youth Forum resolution on [Youth Autonomy and Inclusion](#)
- Age Platform Europe statement on [Adequate Pensions](#)

Universal access to quality services

- Social Platform position on [Investing in Services](#)
- Social Platform position on [Financing Social Services](#)
- Eurochild position on a [Child-Centred Investment Strategy](#)
- Eurochild position on a [Child-Rights Integrated Approach to Fight Child Poverty and Promote Children's Well-Being](#)
- Eurodiaconia Position on [Financing and Quality Aspects of Social Services](#)
- Eurodiaconia position on [Principles for Quality Social Services](#)
- European Public Health Alliance (EPHA) position on [Universal Access to Health Care](#)
- European Public Health Alliance (EPHA) position on [Tackling Health Inequalities](#)
- Age Platform Europe [European Quality Framework for Long-Term Care Services](#) [part of the Wellbeing and Dignity in Old Age (WeDO) project]

Towards a people's Europe

European Social Network (ESN) response to the
Consultation on the European Pillar of Social Rights

This publication has received financial support from the European Union Programme for Employment and Social Innovation 'EASI' (2014-2020). For further information please consult: <http://ec.europa.eu/social/easi>

European Social Network (ESN)'s Response to the European Commission consultation on a proposal for a European Pillar of Social Rights

Preface

With this paper, the European Social Network (ESN) submits its response to the consultation launched by the European Commission on its proposal for a European Pillar of Social Rights in March 2016¹. The paper starts by describing the key social priorities that we believe the Pillar should address on the basis of the priorities put forward by the members of ESN's Reference Group on the European Semester². Next, the paper addresses the recent trends that have been leading to the transformation of social welfare systems. After, it continues with an assessment of the challenges described under chapter III of the European Commission's proposal on adequate and sustainable social protection. Finally, it provides suggestions for successful monitoring and implementation, and lastly specific suggestions are made as to how the principles put forward by the Commission could be revised or strengthened.

For referencing, please use:

Lara Montero, A. (ed.) (2016) 'Towards a People's Europe - Response to the European Commission consultation on a proposal for a European Pillar of Social Rights', European Social Network, Brighton.

Acknowledgements:

With thanks to John Halloran, ESN's CEO, and Marianne Doyen, ESN's Policy Officer, for her work in reviewing and bringing together this document, Will Hayward and Susan Clandillon at ESN. With special thanks to Graham Owen, Association of Directors of Social Welfare Services in Sweden (FSS), and Lise Plougmann Willer, Association of Social Services Directors in Denmark (FSD), for their comments on the initial draft.

---

¹ Public consultation on the European Pillar of Social Rights. Available at: http://ec.europa.eu/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/towards-european-pillar-social-rights/public_en (last accessed on 25 November 2016).

² As part of its four-year strategy 2014-2017, the European Social Network launched a Reference Group to give greater prominence to social issues and the challenges faced by social services in the framework of the European Semester, the cycle of economic and social policy coordination between the EU and its Member States. The members of the Group hold managerial responsibilities in local and regional authorities, where they plan, manage and implement social services within social care and social work professional associations.

Table of contents

Introduction	3
Key social priorities	4
Recent welfare trends	6
Demographic ageing	6
The marketisation of public service provision.....	7
Service Users' Choice	8
Co-production.....	9
Decentralisation.....	10
Crisis and fiscal constraints	11
Assessment of the principles proposed by the Pillar	11
Investing in children, improving outcomes	12
Enhancing support for disadvantaged youth.....	14
Promoting social inclusion for adults with mental health problems and disabilities.....	15
Integrating benefits and services for the long-term unemployed	17
Addressing housing exclusion	18
Developing community-based care for older people	20
Suggestions for successful implementation and monitoring.....	22
Concluding messages.....	23
Table with a proposal for revised principles.....	26

Introduction

On 9 September 2015, Jean-Claude Juncker, President of the European Commission, announced in his State of the Union address in the European Parliament³ the establishment of a European Pillar of Social Rights (hereafter “the Pillar”). This initiative is part of the work undertaken by the European Commission for a deeper and fairer Economic and Monetary Union (EMU)⁴ and the commitment of the current European Commission to create a Europe worthy of a “Social Triple A” rating⁵. The ambition of the Pillar is to represent “[...] a reference framework to screen the employment and social performance of participating Member States, to drive reforms at national level and, more specifically, to serve as a compass for renewed convergence within the euro area”⁶.

The preliminary outline of the European Pillar of Social Rights⁷ sets out the key social objectives and values inscribed in EU primary law. Nonetheless, it is not intended to be enshrined in law, ie form part of the European Treaties. Instead of amending the European social acquis or replacing existing rights, the Pillar should build on and complement the legal status quo, ensuring that common rules remain up-to-date. In the Commission’s words, the purpose of the Pillar is to “operationalise [...] a number of rights already inscribed in EU and other relevant sources of law”⁸. It will serve as a framework to revisit the EU’s employment and social performance in the context of changing work patterns and societies, and guide policies in several fields essential for well-functioning and fair labour markets and welfare systems in participating Member States⁹.

Therefore, by establishing the Pillar, the Commission will pursue two complementary work strands¹⁰:

- Modernising and addressing the gaps in existing social policy legislation to take account of today’s work environment and to ensure that new models of work maintain a fair balance in the relationship between employers and workers
- Identifying social benchmarks with a view to upward convergence as regards the functioning of the labour market, skills and social protection.

---

³ Jean-Claude Juncker, State of the Union 2015. Available at: https://ec.europa.eu/priorities/state-union-2015_en (last accessed on 18 November 2016).

⁴ European Commission (2015) Commission Work Programme 2016 ‘No time for business as usual’. Strasbourg, 27 October 2015, COM(2015) 610 final.

⁵ In his October 2014 speech to the European Parliament, Commission President Jean-Claude Juncker declared his ambition for the EU to achieve what he called a ‘social triple A’ rating, in parallel to being ‘triple A’ in the financial sense. See also the Five Presidents’ report, available at: https://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/5-presidents-report_en.pdf (last accessed 20 October 2016).

⁶ European Commission (2016) Towards a European Pillar of Social Rights – Questions and Answers. Factsheet, Strasbourg, 8 March 2016. Available at: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-545_en.htm (last accessed on 20 October 2016).

⁷ First preliminary outline of a European Pillar of Social Rights, Annex accompanying the European Commission’s Communication ‘Launching a consultation on a European Pillar of Social Rights’. Strasbourg, 8 March 2016, COM(2016) 127 final. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=15274&langId=en> (last accessed on 25 November 2016).

⁸ European Commission’s Communication ‘Launching a consultation on a European Pillar of Social Rights’. COM(2016) 127 final. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1457706909489&uri=COM:2016:127:FIN> (last accessed on 25 November 2016).

⁹ The Pillar is conceived to be established within the euro area, but would also be open for other Member States to join on a voluntary basis.

¹⁰ Commission Work Programme 2016. *Op. cit.*

The principles presented in the Pillar are grouped according to 20 policy domains¹¹, which according to the Commission are essential for well-functioning and fair labour markets and welfare systems. These 20 policy domains are classified under three chapters:

Chapter I: Equal opportunities and access to the labour market (policy domains 1-6)

Chapter II: Fair working conditions (policy domains 7-10)

Chapter III: Adequate and sustainable social protection (policy domains 11-20)

With this paper, the European Social Network (ESN) contributes to the consultation launched by the European Commission on the Pillar in March 2016¹². The paper starts by describing the key social priorities put forward by the members of ESN's Reference Group on the European Semester¹³. It then assesses the trends that have been leading to the transformation of social welfare systems over recent years. Next, the paper undertakes an assessment of the challenges described under chapter III on adequate and sustainable social protection of the proposal made by the European Commission. Finally, the paper makes suggestions for implementation and monitoring as well as proposals as to how the principles put forward by the Commission could be revised or strengthened.

Key social priorities

A number of recurring themes have been highlighted by the members of ESN's Reference Group on the European Semester regardless of their social welfare systems. These are: the fallout from the financial crisis, the availability of childcare and the development of family-based approaches in child protection, youth and long-term unemployment, support for people with severe mental health problems and disabilities, housing problems and the impact of the refugee crisis on public services. These common themes have been identified through both cross-country and country-specific analyses. It also reinforces all the more the need for EU-wide efforts to encourage mechanisms, which promote better systems and service provision for, in particular, vulnerable groups across Member States.

The fallout from the financial crisis remains significant for a number of countries. Where this is the case, the consequences across social services are not only serious but enduring, impacting families and vulnerable groups across the board. A central point is the risk of this situation becoming 'the new normal' and the danger that vital investment and innovation could be abandoned. Tension between national, regional and local administrations and systems continues in many if not all states. Restructuring, mostly for fiscal priorities, appears to dominate many strategies.

The availability of childcare for the most disadvantaged children varies significantly across countries. The report's findings emphasise that quality, coverage and intensity of early

---

¹¹ 'Launching a consultation on a European Pillar of Social Rights'. *Op.cit.*

¹² Public consultation on the European Pillar of Social Rights. Available at: http://ec.europa.eu/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/towards-european-pillar-social-rights/public_en (last accessed on 25 November 2016)

¹³As part of its four-year strategy 2014-2017, the European Social Network launched a Reference Group to give greater prominence to social issues and the challenges faced by social services in the framework of the European Semester, the cycle of economic and social policy coordination between the EU and its Member States. The members of the Group hold managerial responsibilities in local and regional authorities, where they plan, manage and implement social services within social care and social work professional associations.

childcare are still low in many Member States. Though progress has been recorded in terms of coverage, the cost of childcare is still high for poorer families, which impacts on parental employment and decisions on whether children should be cared for at home. When it comes to child protection, a significant move towards prevention has been made, eg through the introduction of family support workers to prevent children from being taken into care. However, while a significant number of children are still cared for in institutions, further work is needed to improve foster care for the most vulnerable children, in particular those with disabilities.

The impact of the crisis on employment is still reverberating. Clearly, youth unemployment and long-term unemployment are a cause for considerable concern in several Member States. However, ESN members have highlighted the issue of how 'activation' has become the guiding principle for the configuration of employment policies and services. The findings of ESN's EU Semester report for 2016¹⁴ suggest that there is a need to develop broader social inclusion strategies along the lines of the concept of social sustainability, meaning that social policies should aim to not only include people in the labour market but also improve their overall quality of life. Minimum income schemes appear to feature prominently in some countries as a tool for mitigating poverty. This is the case in The Netherlands, where a pilot programme is being implemented in various municipalities to test a universal basic income scheme, and in Finland where a similar trial will take place in 2017.

The issue of **supporting people with several mental health problems and with disabilities**, in particular for those with complex or multiple disabilities, presents an enduring set of challenges, not least of which are poverty and deinstitutionalisation. Even where there is progress, it is too slow. Therefore, it is important that this issue does not slide down the list of priorities as public budgets continue to come under threat.

Housing exclusion has been increasingly referred to as a prominent issue. Problems related to housing are no longer limited to the most disadvantaged groups. They increasingly affect more people from middle classes. With many urban areas identified as unaffordable and with difficulties in the social housing sector including overall stock, this is clearly a central theme that will be salient across Member States in years to come.

The refugee crisis and its impact on public services has come to be a major consideration for a number of countries over the past year, and has been apparent throughout the work carried out by ESN in 2016¹⁵. Members States' reactions to the refugee crisis were extremely uneven. In the absence of shared responsibility, the issue has transferred down onto the local level. There is a will in many places to try and provide the best care, support and training to promote refugees' social integration. However, against a backdrop of strained resources, it is certainly a major challenge to progress in terms of service provision and social integration. The refugee crisis has placed great pressure on social services in the countries welcoming high numbers of refugees, and there is still a great deal of uncertainty

---

¹⁴ ESN: Connecting Europe with local communities: social services priorities for the European Semester 2017 (2016). Available at: <http://www.esn-eu.org/publications/index.html> (last accessed on 14 December 2016).

¹⁵ See ESN's paper: The impact of the refugee crisis on local public social services in Europe (2016). Available at: <http://www.esn-eu.org/publications/index.html> (last accessed on 14 December 2016).

about how the situation will develop. As the current situation in Syria, Iraq and African countries remains unresolved, Europe could face continued and new waves of refugees.

Despite these challenges, including budget constraints, it is worth highlighting that there continues to be considerable **innovation** in every country. Alongside this, it is clear that the consistency of service provision and evidence-based practice are things those working in the social services sector want to see more of - and something service users stand to gain from. Ensuring, and drawing upon, **evidence and evaluation** across the whole sector and throughout local, regional and national levels has been highlighted as a priority for all.

Recent welfare trends

A welfare state is a governmental system in which the state plays the key role of protecting and promoting the wellbeing of its population. It does so through the organisation of social protection and inclusion in the form of benefits and social services, health, employment support and education. Although welfare states differ throughout Europe, there are similar trends that have influenced public service provision. These include demographic ageing, the marketisation of service provision, user involvement and users' choice, and service co-production.

Demographic ageing

Due to the ageing population, Member States across the EU have had to deal with trade-offs between increasing financial constraints and increasing needs. In many countries, long-term care needs are only partly addressed by public service provision and responsibility for care also lies with service users and their families. Many countries in Europe have been refocusing on care provision by families in their recent long-term care policies¹⁶. This new policy orientation might provide an answer to the growing demand for long-term care and the rising cost of its provision. However, it might be perceived as a step back on measures taken towards greater professionalisation of the sector and female participation in the labour market as they are generally the ones performing informal care, as pointed out by the Commission's proposal.

In addition, long-term care policies have been focusing on increasing home care through cash payments or benefits in kind for service users, in order to reduce the number of people in need of support in residential care. Home support often requires additional resources provided by family members, especially women, volunteers and neighbours. This workforce at home or at community level needs to be considered when planning integrated services for children and families, for labour market participation and for older people. Financial and social support and skills training are needed to better equip informal carers for their care duties.

---

¹⁶ Ranci, C.; and Pavolini, E. (2015): Not all that glitters is gold: Long-term care reforms in the last two decades in Europe, *Journal of European Social Policy*, Vol. 25:3, pp. 270–285.

The marketisation of public service provision

The responsibility for service provision, that is to say, whether services should be provided by the state or by the private market, has been a topic for discussion in recent years. The tendency towards service provision by non-public entities was promoted by the 'New Management Approach' that emerged under the Thatcher and Reagan governments in the 1980s in the UK and in the US. It argues for a more effective and efficient service and benefits provision in a market where increased competition should ensure lower costs.

This market of private providers (both for-profit and not for-profit) can be stimulated by the state by contracting or enabling service users to buy services with vouchers or cash payments. Moreover, the approach argues for fewer input controls and a stronger focus on performance and impact. Under the 'New Public Management' approach, service users are considered as customers and civil servants as service managers. For example, in active labour market policies introduced by many European states, the civil servant acts as a case-manager by ensuring the accessibility of various services for the unemployed, with the aim to integrate the person into the labour market as soon as possible.

This approach corresponds with a more coordinated provision of benefits, employment support and access to social services as suggested by the European Commission in its Recommendation on active inclusion to Member States¹⁷. The Recommendation proposes that national governments develop strategies that integrate the provision of income support, employment support and access to quality services, including childcare, housing, debt counselling and health services.

'New Public Management' has also affected the universal model of welfare provision in Scandinavian countries. For example, the 'Act on Free Choice Systems' in Sweden was introduced in 2009 to encourage municipalities to implement voucher models that support service user choice and higher competition between service providers. In England and Sweden, the criteria for accessing care for older people were amended to focus on those most in need and on home care, and this led to an increase in non-public service providers.

In England, the 2006 Childcare Act on early years and childcare formalises the strategic role of local authorities in organising the local childcare market in the aim to 'close the gap' between the most and least well off children. The Act relies mainly on the logic of the private market as local authorities are not supposed to provide childcare directly but rather to work with private providers, local authority provision being the last resort¹⁸.

The 'New Public Management' approach has been criticised with the arguments that private sector methods such as standardisation do not reflect the individual circumstances in social work, and that the aim to increase productivity can have a negative impact on working conditions and service quality¹⁹. It has been argued that in Sweden, this approach led to a

---

¹⁷ European Commission (2008) Recommendation of 3 October 2008 on the active inclusion of people excluded from the labour market. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:EN:PDF> (last accessed on 18 November 2016).

¹⁸ Brennan, D; Cass, B.; Himmelweit, S.; and Szebehely, M. (2012) The marketisation of care: rationales and consequences in Nordic and liberal care regimes, *Journal of European Social Policy*, 22:4, pp. 377-391. Available at: <http://esp.sagepub.com/content/22/4/377.full.pdf> (last accessed on 18 November 2016).

¹⁹ Buestrich, M.; and Wohlfahrt, N. (2008) Die Ökonomisierung der sozialen Arbeit, *Aus Politik und Zeitgeschichte* (The Economisation of Social Work, From Politics to Contemporary History), Bundeszentrale für politische Bildung (Federal Agency

standardisation of tasks and to a larger number of service users per care worker²⁰. In addition, the provision of for-profit childcare has caused debates in Sweden with opponents stressing that it threatens quality and could lead to class-based segregation²¹. However, marketisation can lead to strong advocacy for service users' choice.

Service Users' Choice

Choice for service users contrasts with the traditional approach to welfare, as it empowers service users to decide which services they wish to use. Associations of people with disabilities in England, Sweden and Denmark have played a major role in advocating for more freedom of choice and flexibility²². Some reforms in adult social care, such as the Support and Services Act 1994 (for persons with functional impairments) in Sweden (revised by the Social Insurance Act in 2010) or the 1996 Community Care (Direct Payments) Act in the UK intended to provide more choice to service users through monetary transfers.

In long-term care, a number of states introduced reforms based on direct payments to service users, such as Germany's universal long-term care insurance, the APA ('Personal Allowance for Autonomy') in France and the Act on the Promotion of Personal Autonomy and Care for Dependent Persons (also called 'Dependency Act') in Spain²³. In Poland, there are discussions on whether to implement a system of choice, also in order to enhance formal care and boost the care market. As highlighted above, Sweden introduced a 'freedom-of-choice' system in 2009 encouraging municipalities to promote service user choice via a voucher system.

The idea behind this model is that service users should be provided with purchasing power to establish new social care markets. Although direct payments and voucher systems enable service user choice, the marketisation of services may lead to complex care markets, which may be more difficult for service users to access. In many cases, the main incentive is not the empowerment of service users but cost containment in the expenditure of public funds under the idea that competition between private providers should bring costs down²⁴.

The fact that local authorities are now increasingly purchasing rather than providing services directly can lead to a fragmentation of the care market through the multiplication of private providers. In addition, the development of private care markets might hinder the ability of public authorities to plan and coordinate the provision of services by multiple stakeholders. Local case managers must balance the promotion of free choice for service users and competition between private providers, who compete against each other to bid for services.

Finland is about to engage in a far-reaching reform of its health and social care system by introducing the free choice model. However, ESN's Danish members warn about the

---

for Civic Education), pp. 17-24. Available at: <http://www.bpb.de/apuz/31339/dieoekonomisierung-dersozielen-arbeit?p=all> (last accessed on 18 November 2016).

²⁰ Ranci, C.; and Pavolini, E. (2015): Not all that glitters is gold: Long-term care reforms in the last two decades in Europe, *Journal of European Social Policy*, Vol. 25:3, pp. 270–285.

²¹ Brennan et al. *Op.cit.*

²² Brennan et al. *Op.cit.*

²³ European Social Network (2013): Independent living: making choice and control a reality, pp.16-17. Available at: www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=846 (last accessed on 18 November 2016).

²⁴ Brennan et al. *Op.cit.*

detrimental effect that free choice may have on service users. Whilst the free choice model can increase freedom of choice for users and lower costs due to increased competition from private providers, evidence from Denmark, Sweden, the UK and Finland²⁵ suggests that it can also lead to poorer performance, poorer service coordination and eventually, poorer outcomes for users. For example, several private social services providers in Denmark and the Netherlands²⁶ have gone bankrupt in the past few years leaving people using their services in a state of uncertainty and vulnerability.

Co-production

In times of increasing demand for services caused by demographic change, coupled with pressure on public resources, the concept of co-production asks what role service users and the wider population play in service provision and how this correlates with the role of the state and the services market.

Co-production argues that the recipient of the services and people in the wider community also play an active role in the delivery of public services. It is based on joint service delivery by the service user and the provider and on the active involvement and participation of citizens²⁷. For example, the involvement of children and the need to listen to them in the provision of children's services has been strengthened by a shift to recognise children as agents of their own life²⁸.

Therefore, co-production differs from the traditional model of public service production where only public officials are responsible for designing and providing services. Co-production is linked to the transfer of responsibilities for service management and delivery to the local level, as municipalities are most in touch with peoples' needs and concerns.

Among recent examples, we could mention the decentralisation reform in the Netherlands²⁹ that aims to involve volunteer and community organisations in supporting vulnerable people, or draft bills put forward by the Spanish government to strengthen its third and social volunteering sectors³⁰.

Co-production aims for more participative forms of service provision and closer involvement of community and voluntary organisations, and may lead to a reduction of costs, higher

---

²⁵ See for instance: Junnila et al (2016); Sinervo et al (2016) National Institute for Health and Welfare - THL; Brommels et al (2016) expert group of the Ministry of Social Affairs and Health; Heikki Hiilamo and Martti Kekomäki University of Helsinki

²⁶ See Country profile – Netherlands (p.56) in Doyen, M., Lara Montero, A., Connecting Europe with local communities: social services priorities for the European Semester 2017, The European Social Network, Brighton, 2016.

²⁷ Pestoff, V. (2011) Citizens and coproduction of welfare services: childcare in eight European countries, in: Pestoff, V., Drandsen, T.; and Verschuere, B. New public governance, the third sector, and coproduction, pp. 1-20. Available at: emes.net/content/uploads/publications/co-production_chapter_pestoff.pdf (last accessed on 18 November 2016).

²⁸ Davis, J.; Ravenscroft, J.; McNair, L.; and Noble, A. (2012) A framework for European collaborative working, inclusive education and transition: analysing concepts, structures and relationships. Available at: http://www.enableireland.ie/sites/default/files/publication/FIESTA_Literature_Review_v6_9_12.pdf (last accessed on 18 November 2016).

²⁹ Organisation for Economic Cooperation and Development (2014) Territorial reviews: Netherlands. Executive summary. Available at: <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/netherlands-executive-summary.pdf> (last accessed on 18 November 2016).

³⁰ European Social Policy Network (2015) For the Netherlands: Labour market activation: Recent developments in the making of a profession. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13845&langId=en> (last accessed on 18 November 2016). For Spain: Progress towards a legal framework for the social action third sector and new regulation on volunteering. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13841&langId=en> (last accessed on 18 November 2016).

service quality and a more democratic process by involving people in public policy. Co-production is also a pre-condition for personalisation, which is the shaping of services around the needs of service users.

As well as service users, civil society and public authorities, private companies must also be included when considering co-production and service delivery. In a context of decreasing public resources, private companies may play a significant role through their Corporate Social Responsibility (CSR) policies in integrating vulnerable people in the labour market. This may happen through new forms of partnerships, apprenticeships and other mentoring strategies.

Decentralisation

Some European countries have recently introduced laws that give more responsibility for the organisation of care to local authorities. In Sweden, the 1992 'Ädel reform' made municipalities completely responsible for the care of older and disabled people. Municipalities also became responsible for patients ready to leave hospital and are obliged to pay fees if a patient stays in hospital longer than needed. Since then, cooperation and coordination between municipalities and health authorities has moved on, albeit not without friction and regional variations. There is legislation which has recently been proposed on safe and effective care planning prior to discharge from hospital, which calls for even more coordination and cooperation with the focus firmly on the 'patients' needs'.

In England, the 2014 'Care Act' has given local authorities new legal responsibilities to provide care and support services focused on service user empowerment, choice, and control. Local authorities are "expected to shape the market primarily through commissioning quality, outcomes-based services focused on wellbeing"³¹.

In the Netherlands, major changes in the social sector happened in January 2015 with an important devolution of tasks from the national to the local level as the 'Youth Act', the 'Participation Act', and the 'Social Support Act' entered into force. Local authorities became responsible for the provision of welfare services, youth care, personal care, work and income.

Decentralisation in the social and health sector is the most visible example of major welfare reforms occurring in European countries over the past few years, and has represented a considerable shift in the way public policies are planned and delivered. The shift involves not only the devolution of competences and resources to the local level, but local authorities are also required to work in an even more integrated way, especially because they have to cope with less financial resources.

---

³¹ Local Government Association (2014) Guide to the Care Act 2014 and the implications for providers, pp.10. Available at: <http://www.local.gov.uk/documents/10180/6869714/L14-759+Guide+to+the+Care+Act.pdf/d6f0e84c-1a58-4eaf-ac34-a730f743818d> (last accessed on 18 November 2016).

Crisis and fiscal constraints

In many countries, the economic and financial crisis resulted in increased demand for social services, coupled with reductions in public expenditure. In 2014, compared to 2008, around 9 million more people were out of work and the number of people at risk of poverty and social exclusion rose by more than 6 million³². Social protection expenditure played an important role in cushioning the impact of the crisis, the effects of which on employment and income were smaller in countries with efficient social protection systems, activation measures linked to benefits, greater availability of training and the use of part-time working arrangements³³.

In countries most affected by high unemployment and fiscal consolidation, social services have dealt with an increased number of service users (many were new service users, not in need of services before the crisis), reductions in their budgets and changing working conditions with reductions in staff numbers and salaries³⁴.

Furthermore, the implementation of reforms has sometimes been delayed or postponed. In Spain, the implementation of the long-term care reform 'System of personal autonomy and assistance to persons in situations of dependence (SAAD)' was delayed and some benefits were reduced³⁵. In Italy, local authorities have undergone severe financial cuts in social care, while waiting times to access benefits have increased³⁶.

Local authorities have had to find ways to react to smaller budgets and increasing demand whilst maintaining service accessibility. Most of them have had to concentrate on critical services, while access to services, benefits and eligibility criteria were tightened³⁷. These developments have caused a 're-thinking' process of public service provision by finding efficiencies and savings through enhanced service cooperation.

Assessment of the principles proposed by the Pillar

The proposal for the Pillar could be compared to a compass that could help find a balance between social and economic policies. This is particularly necessary since due to the financial crisis over the past eight to ten years, divergence has been growing between Member States, who had been otherwise converging throughout the previous 30 years. Therefore, the Pillar should aim to support EU social welfare systems' resilience to prevent a crisis similar to the last and promote upward convergence between Member States.

---

³² European Commission (2015) Employment and Social Developments in Europe 2014. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13404&langId=en> (last accessed on 18 November 2016).

³³ European Commission (2015) *op.cit.*

³⁴ European Social Network (2015) Public social services in crisis: challenges and responses from 2008-2014: a response from ESN members. Available at: http://www.esn-eu.org/userfiles/Documents/2015/2015_Public_Social_Services_in_Crisis_report_-_FINAL.pdf (last accessed on 18 November 2016).

³⁵ European Commission and the Social Protection Committee (2014) Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12808&langId=en> (last accessed on 18 November 2016).

³⁶ Ranci, C.; and Pavolini, E. (2015) *op.cit.*

³⁷ European Social Network (2015) *op.cit.*

Back in 2011, Frank Vandenbroucke³⁸ spoke of the need for the EU to have a social investment pact. Five years later, the European Commission is trying to find a formula which will help guide policies to improve social welfare systems' performance across the EU. As in 2011, ESN believes that social welfare systems should fulfil a three-fold function: social investment, social protection and the stabilisation of the economy and include principles and programmes addressing the difficulties that people may face in their lives.

From the way the current proposal has been formulated there is a risk that social rights are understood as collective rights conferred by employment status. However, **social rights are individual rights** that apply to people of all ages and to everyone, not just those in employment. Following this logic, a proposal for a social rights pillar should not identify these solely with employment rights. While employment rights are important, the proposal should emphasise that social rights apply to people of all ages and to everyone, regardless of whether they are in employment. Therefore, the proposal should be re-worded along the lines of the life course approach, which was put forward by the Social Investment Package³⁹ in 2013.

When it comes to promoting adequate social protection, we would like to see that the Pillar recognises that public authorities have **a duty of care** towards the **individual along the life-course**. This would ensure that the **social protection principles** of the Pillar are made **relevant** for **local authorities**, who in most European countries have the statutory duty of protecting the most vulnerable along the life-course.

For instance, key statutory duties of public social services include working with vulnerable families, families in need of housing, children who need to be protected from harm, protecting and safeguarding vulnerable adults with a disability, providing care and support for frail older people. **A key challenge is to make sure that the provisions in the Pillar resonate with these statutory duties at local level** so that the proposal does not remain a bureaucratic exercise and **trickles down** from the EU to the local level.

The Pillar could be useful to establish long-term strategic objectives, promote greater consistency between policy measures and lead to the setting of minimum social standards across European countries. However, the proposed Pillar structure is not clear on how it would address the issues highlighted under the proposed principles, given the fact that they are often dealt with by different government departments at different levels.

Investing in children, improving outcomes

The Commission's proposal in the field of children focuses on childcare as a tool to enhance the cognitive and social development of children, their educational and labour market prospects (particularly for those living in disadvantaged households), and as a tool to encourage parental employment, especially for women. Therefore, the Commission

---

³⁸ Vandenbroucke, F., Hemerijck, A. and Palier, B. (2011) The EU Needs a Social Investment Pact, OSE Paper Series, Opinion paper No. 5.

³⁹ European Commission (2013) A Communication on Social Investment for Growth and Cohesion. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9761&langId=en> (last accessed on 13 December 2016).

proposes that Member States guarantee access to quality and affordable childcare for all children and specific measures are taken to encourage attendance of children with disadvantaged backgrounds. While ESN agrees with the analysis and principles put forward, it seems as **if children's rights are largely shoehorned into childcare and parental employment**. Therefore, we suggest broadening the current principles along the lines of the 2013 European Commission's Recommendation on 'Investing in children' focusing on children's access to resources, quality services and their right to participation in society⁴⁰. Below, we present specific proposals as to how this may be done with a focus on additional considerations regarding **inclusive education** and care as well as **protection for children at risk**.

In our recent report *Investing in Children's Services, Improving Outcomes*⁴¹, we undertook an assessment of children's services in 14 European countries. For early childcare services, the report highlights the importance of the quality, coverage and intensity of children's services as key principles to ensure successful outcomes for children. The importance of universal availability of affordable childcare should be stressed, particularly for children of low socio-economic status, who are less likely to be enrolled in such programmes. While the provision of a comprehensive system of childcare is costly, it may account for 2% of GDP⁴², most of the outlay would be recovered through greater tax revenue from working parents and productivity gains on the behalf of a better-educated population⁴³. However, to ensure positive educational outcomes, the report stresses the need to follow up investment in early childcare with investment in schools, but suggests that this is not always the case. Therefore, the Pillar should emphasise the importance of **transition** for children from pre-school to school and recognise that **investment in early childcare needs to be followed up with investment in schools** to improve educational outcomes for children.

Moreover, some countries continue to make heavy use of special schools for children with disabilities and additional educational needs. Due to the lack of investment for additional support in mainstream schools, special schools are sometimes considered (even by families and children themselves) as better alternatives. It is therefore important that the Pillar recognises **the need to invest in strengthening support for mainstream schools** so that they can accommodate children with special needs, as this is the way to ensure that all **children grow up in an inclusive environment**.

In terms of alternatives to traditional, institutional care for children needing a high level of support our study found that many countries were increasingly focusing on prevention – making every effort to keep the child with their family – and were introducing foster care legislation for those unable to remain in the family home. However, there are still thousands of children in institutional care across Europe. Though legislation usually favours keeping the child within the family and placement may be implemented as a last resort, there is still a worrying trend to place children in long-term residential facilities, when kinship and professional foster care could still be further developed.

---

⁴⁰ European Commission (2013) Investing in children: breaking the cycle of disadvantage. Available at: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/c_2013_778_en.pdf (last accessed on 13 December 2016).

⁴¹ Lara Montero, A. (2016) Investing in Children's Services, Improving Outcomes. European Social Network, Brighton, United Kingdom. Available at: <http://www.esn-eu.org/publications/index.html> (last accessed on 18 November 2016).

⁴² Ibid.

⁴³ Esping-Andersen G. (2009) The Incomplete Revolution. Policy Press, Cambridge, UK.

Support for unaccompanied children inescapably shaped much of the discussion at the launch of ESN's report *Investing in Children's Services, Improving Outcomes*⁴⁴. Concerns centred not only on the welfare of these children, but also on their potential risk of radicalisation due to the conditions of poverty and social exclusion that they may face, and how services can ensure they are socially included and make them active participants in community life. Responding to the needs of unaccompanied children has put great strain on the resources of public services. Municipalities have faced shortages of emergency foster care homes and residential accommodation, school places and interpreters. Our Swedish member explained that many social workers had been required to work extensive overtime and some had been brought back from retirement.

The above shows that there is a whole body of evidence as to why **the Pillar should have a focus on children's rights**. Both the United Nations Convention on the Rights of the Child (UN CRC), to which all EU Member States have signed up, and the EU Charter for Fundamental Rights recognise that "the child's best interests must be a primary consideration⁴⁵", when public authorities assess the need to provide children with care and protection. Therefore, it would be advisable that the Pillar recognises that **all children in need of care, regardless of their legal status, should grow up in a family environment**.

Enhancing support for disadvantaged youth

As highlighted above, the Pillar should recognise that investing in early childcare needs to be followed up with investment in education to break the inter-generational transmission of disadvantage and address the difficulties faced by the most vulnerable young people. These include young people dropping out of school, young people leaving care, young migrants and young offenders.

Young people in Europe are disproportionately more likely to be suffering from the economic crisis. More than 4.5 million young people (approximately 20%) are unemployed today in the EU⁴⁶, and long-term youth unemployment is still at record highs. Their patterns of employment are often characterised by temporary, part-time or temporary work, in particular for some of the groups listed above. Disadvantaged young people are more likely than young people in general to not be in employment, education or training, be socially excluded, homeless or overrepresented in the prison population.

Several EU legal provisions are relevant for vulnerable youth, including the 2011 Council Recommendation on policies to reduce early school leaving⁴⁷, the 'Moving Youth into Employment' Communication from the Commission⁴⁸ and the Europe 2020 Strategy

---

⁴⁴ This event took place on 30-31 May 2016 in Brussels. See more at: <http://www.esn-eu.org/events/84/index.html>

⁴⁵ EU Charter of Fundamental Rights, article 24.

⁴⁶ Eurostat, Unemployment statistics. Available at: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Youth_unemployment_trends (last accessed on 13 December 2016).

⁴⁷ Council Recommendation of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:191:0001:0006:en:PDF> (last accessed on 13 December 2016).

⁴⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (2012) Moving Youth into Employment. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0727&from=EN> (last accessed on 13 December 2016).

objective of reducing the early school leaving rate below 10%⁴⁹. However, the social protection chapter of the European Commission's proposal does not refer to the most vulnerable young people. Therefore, ESN suggests that the Pillar acknowledges that **vulnerable young people should have access to preventive and targeted support**.

Examples of this support may take several forms but should always be part of a coordinated and combined effort between social services and housing, mental health, education and employment services. In order to ensure that the Pillar gives visibility to young people, ESN suggests that the Youth Guarantee is reinforced with a '**care guarantee**' for vulnerable young people, such as care leavers, that could take the form of a one-stop-shop mechanism providing them with information, guidance, support and services⁵⁰.

Promoting social inclusion for adults with mental health problems and disabilities

In its assessment, the Commission does not make a reference to people with mental health problems, but highlights that people with disabilities are at a much higher risk of poverty and social exclusion than the general population, face the lack of adequate accessibility in the work-place, and suffer from tax-benefit disincentives. The Commission also underlines that the availability of support services can affect their capacity to participate in employment and community life.

Therefore, the Pillar proposes that persons with disabilities have access to enabling services and basic income security so that they have a decent standard of living and that the conditionality of benefits does not create additional barriers to their employment. The Commission could go further and suggest that Member States invest in programmes promoting the participation of people with mental health problems and disabilities in the competitive labour market through Individual Placement and Support (IPS) schemes, which are deemed to be more effective in promoting active and social inclusion than traditional sheltered workshops⁵¹.

ESN would also suggest enlarging the Commission's assessment to include issues around institutionalisation, which tends to create parallel structures in communities, preventing people with disabilities from fully participating in society. Despite the fact that the EU and 27 of its Member States (all bar Ireland) have ratified the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (UN CRPD), **disability is not mainstreamed in the proposed Pillar**, since persons with disabilities mainly appear as recipients of care and social benefits instead of being considered active citizens.

As a result, ESN suggests that the Pillar acknowledges that **people with mental health problems and people with disabilities should be supported to live independently and participate actively in the life of their communities**. This goes in line with art. 19 of the

---

⁴⁹ European Commission (2011) Europe 2020 targets. Available at: http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/index_en.htm (last accessed on 25 November 2016).

⁵⁰ European Social Network (2016) The key role public services play in supporting care leavers' transition to adulthood. Available at: <http://www.esn-eu.org/news/848/index.html> (last accessed on 13 December 2016).

⁵¹ European Social Network (2011) Mental Health and Wellbeing in Europe. Available at: <http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=39> (last accessed on 13 December 2016).

UN CRPD, which states the right of people with disabilities to measures “designed to ensure their independence, social and occupational integration and participation in the life of the community”, as well as art. 26 of the EU Charter of Fundamental Rights⁵².

Already in motion in all EU countries, the deinstitutionalisation process (understood as the transition from institutional to community-based care) should be supported by the development of person-centred, community-based services⁵³. Here, the European Union’s Structural and Investment Funds and especially, the European Social Fund, are particularly relevant when it comes to developing services in the community and (re)training health and social care professionals.

At the EU level, 49% of persons with a severe disability aged 16-64 are at risk of poverty or social exclusion. This same rate is 32% for persons with a moderate disability and 22% for persons without disabilities. Such data “reveal the urgency to act in favour of persons with severe disabilities”⁵⁴.

Being able to work is a significant component of social inclusion. People with disabilities who work emphasise how important their job is for their lives. However, employment rates of people with disabilities remain lower than for other groups, ranging from 20% (Croatia) to 59% (Sweden). At the EU level, the employment rate of severely disabled people is 28%, for persons with a moderate disability it is 55% and for non-disabled, it is 72%. There is a difference of 27 percentage points between persons with severe disabilities and moderate disabilities⁵⁵. For people with learning disabilities the rate of employment is only marginal, despite them expressing a clear willingness to work. In the United Kingdom in 2012, it was estimated that 65% of people with learning disabilities would like a paid job⁵⁶. However, only 7% of them were said to be in some form of paid employment.

Numerous examples have also proved that employing people with disabilities is both possible and financially beneficial. People who work in the open labour market can support themselves without relying extensively on social benefits, thus lifting the pressure weighing on social welfare systems. Their wellbeing is improved; they are less isolated because they are included in the community. In the Netherlands, the Locus Network works with local authorities’ social services and companies to adapt jobs in companies for people with disabilities⁵⁷. By reassigning and rationalising tasks, substantial savings have been made, without companies having to rely on financial incentives to hire people with disabilities. In

---

⁵² “The Union recognises and respects the right of persons with disabilities to benefit from measures designed to ensure their independence, social and occupational integration and participation in the life of the community” in EU Charter of Fundamental Rights (2012). Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT> (last accessed on 14 December 2016).

⁵³ See *Common European guidelines on the transition from institutional to community-based care*. Available at: <http://deinstitutionalisationguide.eu/> (last accessed on 18 November 2016).

⁵⁴ Stefanos Grammenos (2013) European comparative data on Europe 2020 & People with Disabilities. Final report prepared by Stefanos Grammenos from Centre for European Social and Economic Policy (CESEP ASBL) on behalf of the Academic Network of European Disability Experts (ANED). Available at: http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/gladnetcollect/568?utm_source=digitalcommons.ilr.cornell.edu%2Fgladnetcollect%2F568&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages (last accessed on 18 November 2016).

⁵⁵ Stefanos Grammenos (2013) *op.cit.*

⁵⁶ Department of Health’s Adult Social Care Outcomes Framework (2012). Quoted by the Foundation for people with learning disabilities.

⁵⁷ European Social Network (2015) Active inclusion of people with disabilities: the role of public social services. Available at: <http://www.esn-eu.org/news/729/index.html> (last accessed on 18 November 2016).

Aarhus (Denmark), a local programme has placed 100 people with learning disabilities and mental health problems at work with social services support. This has resulted in an annual saving of EUR 500,000⁵⁸ for social services.

Therefore, ESN suggests that the Pillar recognises that **people with disabilities should be supported in an integrated fashion** (along the lines of the 2008 European Commission's Recommendation on Active Inclusion⁵⁹) **to secure and retain jobs in the open labour market**. This is both in the interest of persons with disabilities, employers, governments, and society at large. This principle goes alongside art. 27 of the UN CRPD: "persons with disabilities have the right to work. This includes "[gaining] a living [...] in a labour market and work environment that is open, inclusive and accessible⁶⁰".

Integrating benefits and services for the long-term unemployed

In its Pillar proposal, the Commission highlights that the multiplicity of benefits and services, agencies, and application procedures may make it difficult for people to access the support they need. Therefore, better integration of social benefits and social services would be advisable to reduce poverty and support effective social and labour market integration. This is particularly the case for those facing multiple disadvantages, such as those who have been long-term unemployed, ie out of work for more than 12 months. ESN agrees with the Commission's proposal which requests Member States improve coordination between social protection benefits and social services to strengthen the consistency and effectiveness of measures supporting active and social inclusion.

Here the Pillar should emphasise that **people who have been long-term unemployed often need a complex set of interventions that go beyond employability**⁶¹. Access to quality public social services is key to supporting these people with their individual challenges and to find them suitable training or employment. 'Negative' labour market activation incentives, such as financial sanctions, are unlikely to prove effective in the long-term and may drive vulnerable people into precarious work or into poverty, unless they are accompanied by personal advice and support services that are of adequate quality⁶². In Denmark, Diop-Christensen questions the effectiveness of harsh benefit sanctions in the long run. Although these can incentivise long-term unemployed people to take up employment, they rarely do so for more than three months⁶³.

---

⁵⁸ Originally expressed as DKK 3.5 million. Source: City of Aarhus, Department of Employment.

⁵⁹ European Commission (2008) Recommendation of 3 October 2008 on the active inclusion of people excluded from the labour market. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:EN:PDF> (last accessed on 18 November 2016).

⁶⁰ UN CRPD – Article 27 - Work and employment.

⁶¹ European Social Network (2015) Looking ahead – Local public social services priorities for the European Semester 2016, p.26. Available at: <http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=1868> (last accessed on 25 November 2016).

⁶² Ibid.

⁶³ Diop-Christensen, A. (2015) Is 'making work pay' effective for the 'unemployable'? The impact of benefit sanctions on social assistance recipients in Denmark, *Journal of European Social Policy* 2015, Vol. 25(2) 210–224. Available at: <http://esp.sagepub.com/content/25/2/210.full.pdf+html> (last accessed on 18 November 2016). This analysis presents the Danish policy that sanctions married recipients of long-term social assistance if they fail to meet the requirement of working at least 300 hours over a two-year period, by removing the social assistance payments for one of the spouses altogether.

In 2014, about 5% of the EU population of working age was long-term unemployed⁶⁴. Many long-term unemployed people do not receive adequate support or are not eligible because they are not officially registered as unemployed⁶⁵. Generally, social or unemployment assistance replacement rates in EU Member States for the long-term unemployed are lower than unemployment insurance benefits for the short-term unemployed. Some countries have very low levels of unemployment assistance, such as Slovakia with a net replacement rate⁶⁶ of just 7%, clearly putting recipients at risk of deprivation⁶⁷. Coverage may also be a cause for concern. In 2011, 48.2% of the long-term unemployed in Spain received no social benefits at all⁶⁸.

In October 2015, the European Commission proposed Member States a Recommendation with measures to address long-term unemployment⁶⁹:

- Encourage the registration of the long-term unemployed with an employment service;
- Offer the long-term unemployed an individual in-depth assessment of their needs and employment prospects after 18 months of unemployment at the latest;
- Offer them a job integration agreement, an individualised plan to bring them back to work which might include job search assistance, training, work experience, mentoring, debt counselling, rehabilitation, child and health care services, migrant integration support, housing and transport support.

ESN supports these recommendations but suggests that the individual assessment and subsequent joint support takes place as soon as someone becomes unemployed, since the longer people are unemployed, the more they become susceptible to suffer from a “skills atrophy⁷⁰” that may impact on their recruitment potential and put them at a higher risk of poverty and social exclusion.

Addressing housing exclusion

The European Commission highlights the lack of adequate housing and housing insecurity as a serious concern across the EU as it represents a barrier for labour mobility and

---

⁶⁴ European Commission (2015) 'Long-term unemployment: Commission proposal for a Council Recommendation – fact sheet'. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14472&langId=en> (last accessed on 14 December 2016).

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ The net replacement rate provides a measure of the generosity of unemployment and other social benefits. It is defined as the net income of an unemployed person receiving unemployment and possibly other benefits. See more at: http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tax_benefits_indicators/definitions_en.htm (last accessed on 14 December 2016).

⁶⁷ Esser, I., Ferrarini, T., Nelson, K., Palme, J. and Sjöberg, O. (2013) 'Unemployment benefits in EU member states' European Commission, Directorate Employment, Social Affairs & Inclusion, Brussels. Available at: ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=10852&langId=en (last accessed on 25 November 2016).

⁶⁸ Konle-Seidl, R., Rhein, T., and Trübswetter, P. (2014) Arbeitsmärkte im europäischen Vergleich: Erwerbslose und Inaktive in verschiedenen Sozialsystemen (A European Comparison of Labour Markets: the Unemployed and Inactive in different social systems), IAB-Kurzbericht, 08/2014.

⁶⁹ European Commission (2015) Proposal for a Council Recommendation on the integration of the long-term unemployed into the labour market. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14480&langId=en> (last accessed on 14 December 2016).

⁷⁰ See ESN's article 'European Commission proposes measures to address long-term unemployment', 7/10/2015. Available at: <http://www.esn-eu.org/news/698/index.html> (last accessed on 25 November 2016).

independent living. The Commission also underlines that restrictions to supply in the housing sector and distortions in the rental market are contributing to the lack of availability.

ESN agrees with this analysis, which is in line with the assessment carried out by the members of the Reference Group on the European Semester, who highlighted difficulties in accessing housing, increasing homelessness, and that middle-income people and households are increasingly concerned by housing problems in 2015 and 2016⁷¹.

For instance, in France, the high level of house prices in metropolitan areas is a source of inequality as well as an obstacle for competitiveness, says the French Association of Directors of Social Services (ANDASS). According to ANDASS, the supply-side policy initiated by the government should be fully implemented across the country. Already in 2015, the Swedish Association of Directors of Social Welfare Services (FSS) reported that addressing the housing shortage was a challenge for Swedish social services. On the one hand, they are required by law to provide housing for those in need; on the other hand, social services are not formal actors in the housing market. Consequently, FSS recommended that the government implements a more active housing policy in close cooperation with local authorities and housing companies.

Belgium is experiencing a serious shortage of accommodation in the private market, an acute lack of social housing and a sharp increase in energy prices, all of which place a burden on social services to find adequate solutions for people in need. The situation may worsen due to the refugee crisis. This is the case in Sweden, where the need for housing is growing as municipalities must accommodate the increasing number of refugees. However, the municipalities lack housing availability and cannot meet the demands. The Croatian County Association noted that an increasing number of people have problems with housing and are seeking help from social services to pay rents and bills. In the Netherlands, access to the housing market is particularly difficult for young people and low-income families. In Spain, a high number of families have house-related debts and the number of evictions is increasing. As for Romania, the country does not have a national housing plan, which would be useful in addressing housing problems.

The Commission proposes that Member States make two commitments:

- Provide access to social housing or housing assistance, protection against eviction for vulnerable people, and support for low and medium income households to access housing;
- Provide shelter to those that are homeless, and link with other social services to promote social integration.

Members of ESN's Reference Group on the European Semester highlighted several initiatives, which have been implemented to address these challenges. Those include the implementation of 'Housing First' in Danish and Belgian municipalities, restrictions for landlords on increasing rents in Ireland or a study on social housing which will be the basis for new legislation in Slovenia. Based on these examples, we agree with the first proposal

---

⁷¹ Doyen, M., Lara Montero, A., Connecting Europe with local communities: social services priorities for the European Semester 2017, The European Social Network, Brighton, 2016. Available at: <http://www.esn-eu.org/publications/index.html> (last accessed on 18 November 2016).

and would suggest enlarging the second proposal to include **the provision of an integrated social inclusion plan for homeless people linking housing with community-based services and access to education, training and work.**

Developing community-based care for older people

The shift from long-term care provided predominantly in residential settings to more home and community-based long-term care provision is evident all over Europe. However, the availability, accessibility and quality of community-based care varies between Member States, as does the commitment to invest in improving them. In many countries, home-based care is still largely provided by (mostly female) family members, which can create high opportunity costs for informal carers' reduced employment.

Although we can observe a trend towards a model of care with more integrated, person-centred services, most countries continue to provide health and social care services for older people in silos rather than in an integrated way⁷². There is currently no EU guidance in this area. However, the WHO Global Strategy on people-centred and integrated health services⁷³ provides a comprehensive overview of the principles, benefits and possible paths to person-centred health and social care. A study carried out by the European Social Network and Vilans has shown the multidimensional benefits of integrated care for people, their families and carers, and for public services⁷⁴.

In its assessment, the Commission underlines current challenges for long-term care systems including population ageing, changing family structures and women's increased participation in the labour market. The Commission also refers to the role of family carers, usually women, who often fill the gap left by unavailable or costly care services. In its proposal for the Pillar, the Commission requests that Member States strengthen the financing and provision of quality and affordable long-term care services, including home-based care, provided by adequately qualified professionals.

ESN agrees with the analysis presented by the Commission but suggests rewording its recommendation so it explicitly invites Member States **to improve the availability and quality of their home and community-based services for older people**, since this will prove more beneficial in the long run.

ESN acknowledges that the proportion of long-term care recipients over the age of 65 who are receiving care in the community or at home has increased everywhere in Europe, except Finland, between 2000 and 2013⁷⁵. The proportion of public expenditure on long-term care

---

⁷² Harding, E., Wait, S. and Scrutton, J. (2015) The state of play in person-centred care: A pragmatic review of how person-centred care is defined, applied and measured, featuring selected key contributions and case studies from across the field, The Health Policy Partnership.

⁷³ World Health Organization (2015) WHO global strategy on people-centred and integrated health services – Interim report
⁷⁴ Lara Montero, A.; van Duijn, S.; Zonneveld, N.; Minkman, M.; Nies, H.; Integrated Social Services in Europe, European Social Network, Brighton, 2016. Available at: <http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=1965> (last accessed on 14 December 2016)

⁷⁵ OECD (2015) Health at a glance. Available at: <http://www.oecd.org/health/health-systems/health-at-a-glance-19991312.htm> (last accessed on 13 December 2016).

services provided at home as opposed to expenditure on institutional long-term care has also increased in many countries between 2005 to 2013, particularly in Estonia (+15.6%), France (+7.0%), Finland (+6.4%) and Spain (+5.4%). Nevertheless, most Member States increased their expenditure on community long-term care, or care at home, only marginally.

In some cases, the direct costs of independent living support may be higher given that staff to user ratios are lower than in residential care. Yet, as Mansell points out, “community-based models of care are not inherently more costly than institutions, once a comparison is made on the basis of comparable needs of residents and comparable quality of care”⁷⁶. By focussing on the individual needs and wishes of the service user, their strengths and capabilities, and encouraging self-management, this approach can contribute to an active ageing strategy and delay the need for costly residential care⁷⁷. A local example for this is the ‘life-long living programme’ in Fredericia (Denmark). Launched in 2008, it seeks to support older people to live in their own homes as independently as possible. Despite an initial investment into restructuring the service, the project has saved the community around EUR 10 million over five years compared to the previous care model⁷⁸.

There is a correlation between the availability of formal care and the share of the population aged 65 or older receiving informal care. In countries where formal care is easily accessible and available to those who need it, such as the Netherlands, Switzerland, Sweden and Denmark, reliance on informal care is much lower than in countries where the former is less available. The lack of availability and accessibility of formal care in Italy, Spain and Poland for instance, is correlated with a relatively high reliance on full-time informal care.

Undeclared work is common in the personal and home care sector, to the detriment both of workers, who cannot benefit from work protection legislation, minimum wage, working time regulations and insurance tied to employment status; and of the state, for which undeclared working arrangements mean a loss of tax revenue. Given how difficult it is to monitor and assess working conditions and hours in someone’s own home, it is vital to provide information for service users and their families and to prevent them from employing carers under these kinds of conditions.

Therefore, it is recommended that the Pillar includes a principle on **improving support for informal carers and those working in personal and home care services**. This will in the long run create a more sustainable personal and home care system with less indirect costs, better care quality and less staff turnover. This correlates with the ILO Convention No 189 on decent work for domestic workers, which so far has been ratified by six Member States only. Some EU countries have specifically legislated in this matter and could be an inspiration for the Pillar. Since 2009 in Sweden, the Social Services Act requires municipalities to provide support, advice, assistance and relief to informal carers. In 2016, France enshrined the

---

⁷⁶ Mansell, J., Knapp, M., Beadle-Brown, J. and Beecham, J. (2007) ‘Deinstitutionalisation and community-living – outcomes and costs: report of a European study’. University of Kent, Canterbury, UK.

⁷⁷ Harding, E., Wait, S. and Scrutton, J. (2015) ‘The state of play in person-centred care: A pragmatic review of how person-centred care is defined, applied and measured, featuring selected key contributions and case studies from across the field’, The Health Policy Partnership.

⁷⁸ Hansen, M. and Dalgaard A. M. ‘Live-long living: maintaining everyday life as long as possible’, ESN Practice Library <http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=1743> (last accessed 13 December 2016).

formal recognition of carers' role as well as their right to respite in the new 'Law on Adapting society to ageing'⁷⁹.

Suggestions for successful implementation and monitoring

The Pillar could be a useful **instrument** to establish **long-term strategic objectives**, promote **greater consistency between policy measures** and lead to **setting minimum social standards** across European countries. However, if the Pillar is to have **credibility**, it is important that it is accompanied by a document outlining how **it will be implemented** (for instance, through some form of roadmap) and **how the implementation will be monitored** (for instance, which indicators will be used to measure each of the principles included in the proposal). The proposed Pillar structure would also benefit from greater clarity as to how it would address the issues highlighted under the proposed principles, given the fact that they are often dealt with by different government departments at different levels in Member States.

In terms of **nomenclature**, the term 'rights' creates the expectation that if someone feels that their social rights have not been respected, they could bring their government to the courts. This is why the Commission should clarify to what extent the provisions contained in the Pillar relate to a **legislative** or a **benchmarking** agenda. If the Commission wants to establish a legislative agenda, it should clarify the relation between the Pillar and the legal *acquis* in the areas where the Commission has competences. In this sense, it may be interesting to request **adherence** to the Pillar for **countries seeking EU accession** and the **allocation of EU Structural Funds** could be used to support implementation of the Pillar's principles.

On the other hand, if the exercise remains at the level of benchmarking, it would be necessary that the Commission together with representatives from national governments (for instance, from the Social Protection Committee and from the Employment Committee) agree specific **benchmarks, or guidelines** to establish those benchmarks at national level. It would also be advisable that the Commission clarifies as to whether the mechanism for monitoring the implementation of the Pillar remains some form of '**soft policy**' **coordination** instrument similar to the Open Method of Coordination (OMC)⁸⁰. This mechanism may draw on existing **scoreboards**, such as the **scoreboard of key employment and social indicators** introduced in 2014 in the framework of the European Semester, which monitors progress towards the objectives of the EU 2020 Strategy.

The scoreboard could be further **developed** to include indicators related to the **social inclusion of vulnerable groups**. For instance, the 'youth' heading could be broken down to include young people leaving care, young people with mental health problems and young

⁷⁹ Loi d'adaptation de la société au vieillissement (ASV). Available at : <http://www.pour-les-personnes-agees.gouv.fr/actualites/la-loi-relative-ladaptation-de-la-societe-au-vieillessement> (last accessed on 2 December 2016).

⁸⁰ The Open Method of Coordination (OMC) is a method of soft governance initiated by the Lisbon European Council in 2000. It aims to spread best practice towards EU goals in those policy areas, which fall under the competence of Member States. See more at: <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-AaG-542142-Open-Method-of-Coordination-FINAL.pdf> (last accessed on 18 November 2016).

people with addictions. Evidence shows that social exclusion, the lack of social or soft skills and challenging family and individual patterns play a major role in the (lack of) success of young people's labour market integration in the long-term – hence our suggestion that the Youth Guarantee is complemented with a 'care guarantee'.

When it comes to **evaluation**, it is suggested that the Commission could look at other EU processes, such as the procedure adopted with the European Structural Funds. It is recommended that the evaluation takes place at all stages of the process: **before** (as it was done through ex ante evaluation and ex ante conditionalities) and **during implementation** to make it possible to adapt interventions along the way.

Concluding messages

Five years after the discussion on a social investment pact for Europe, the European Commission is proposing a Pillar of Social Rights to help guide policies to improve social welfare systems' performance across the EU. Social welfare systems should fulfil a three-fold function: social investment, social protection and stabilisation of the economy. In the field of social protection, the Pillar should recognise public authorities' **duty of care** towards the individual throughout the life-course.

Key statutory duties of public social services include working with vulnerable families, families who need housing, children who need to be protected from harm, protecting and safeguarding vulnerable adults, and providing care and support for frail elderly people. **A key challenge is** to ensure that the social protection principles of the Pillar resonate with these statutory duties at local level so **that local communities feel that the Pillar is relevant for them.**

Following this logic, a proposal for a social rights pillar should not focus solely on employment rights. While employment rights are important, a document on social rights should emphasise that **social rights apply to people of all ages and to everyone**, regardless of whether they are in employment or not. Therefore, the proposal should be reworded along the lines of the life-course approach, which was put forward by the Social Investment Package in 2013.

Accordingly, this paper proposes a number of principles, which we believe should be included in the Pillar. To start with, the Pillar should recognise that "the child's best interests must be a primary consideration" when public authorities assess the need to provide children with care and protection, hence it is recommended that the Pillar recognise **the need to invest in children in an integrated way** in a similar manner as the 2013 Investing in Children Recommendation. Based on the UN CRC, which has been ratified by all EU Member States, the Pillar should recognise that **all children in need of care (regardless of their status) should grow up in a family environment.**

The paper suggests that the Pillar acknowledges that vulnerable young people should have access to preventive and targeted support, which should take the form of a coordinated and combined effort between social services and housing, mental health, education and

employment services. For instance, the Youth Guarantee could be reinforced with a **'care guarantee' for vulnerable young people**, such as care leavers.

Disability is not mainstreamed in the proposed Pillar, where persons with disabilities mainly appear as recipients of care and social benefits, instead of active citizens. Therefore, this paper argues that the Pillar should acknowledge that **people with mental health problems and people with disabilities must be supported to live independently and participate actively in the life of their communities.**

The Pillar should emphasise an **integrated approach when working with people with multiple and complex needs in the field of active and social inclusion.** Following on from the 2008 European Commission's Active Inclusion Recommendation, access to quality public social services is key to supporting these people to find suitable training or employment. As suggested by the 2015 European Commission's Recommendation on long-term unemployment, this could take the form of an **individualised integrated plan.** An integrated approach is particularly relevant when working with the homeless and those facing social exclusion. ESN agrees with the Commission's proposal for a commitment from Member States to tackle housing exclusion. Specifically, this paper calls for the proposals to include the provision of an integrated social inclusion plan for homeless people linking housing with community-based services and access to education, training and work.

The Pillar should call on Member States to **improve the availability and quality of home and community-based services for older people**, since this will prove more beneficial in the long run. Likewise, it is important that the Pillar includes a principle on **improving support for informal carers and those working in the personal and home care services**, with the aim to create a more sustainable personal and home care system with less indirect costs, better care quality and less staff turnover.

In terms of nomenclature, the term 'rights' creates the expectation that if someone feels that their social rights have not been respected, they could bring their government to the courts. The Commission should **clarify** to what extent the provisions contained in the Pillar relate to a **legislative** or a **benchmarking** agenda. If the Commission wants to establish a legislative agenda, it should clarify the relation between the Pillar and the legal *acquis* in the areas where the Commission has competences.

If the proposal will take the form of benchmarking, it would be advisable that the Commission clarify whether the mechanism for monitoring the **implementation** of the Pillar may include some form of 'soft policy' **coordination** instrument similar to the Open Method of Coordination (OMC). It would also be constructive if the proposal addressed how the issues highlighted under each principle should be addressed and by whom, given the fact that they are often dealt with by different government departments at different levels in the Member States.

The Pillar could be useful to establish **long-term strategic objectives**, promote **greater consistency** between **policy measures** across Member States and lead to setting **consensual social standards** across European welfare states. In terms of improving **convergence** between Member States, it is key that the policy principles included in the proposal include a combination of **social investment** and **social protection** measures. Finally, for ESN, whose members largely work in **local communities** across Europe, the success of this social and societal instrument depends on the European Union reaching out to **all** citizens.

Table with a proposal for revised principles

Proposals in the left-hand column correspond to the structure found in the European Pillar of Social Rights.

Commission proposal	ESN revised/additional proposal
<p>1. Skills, education and life-long learning</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ All persons shall have access to quality education and training throughout the life course (...). Low skilled young people and working age adults shall be encouraged to up-grade their skills. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Investment in early childcare shall be followed up by adequate investment in inclusive education to support the most vulnerable young people, including those dropping out of school, those leaving care, young migrants and young offenders. ➤ The youth guarantee shall be complemented by a ‘care guarantee’ that could take the form of a one-stop-shop mechanism providing them with information, guidance, support and services.
<p>a) Flexible and secure labour contracts</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Equal treatment shall be ensured (...) Misuse or abuse of precarious and non-permanent employment relationships shall be prevented. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Support for informal carers and those working in the personal and home care services shall be improved.
<p>b) Active support for employment</p> <ul style="list-style-type: none"> a. All people under the age of 25 years shall receive a good-quality offer (...) b. (...) registered long term unemployed persons are offered in depth individual assessments and guidance and a job integration agreement (...) at the very latest when they reach 18 months of unemployment. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ The youth guarantee shall be complemented by a ‘care guarantee’ that could take the form of a one-stop-shop mechanism providing them with information, guidance, support and services. ➤ People who have been long-term unemployed shall be provided with a set of interventions that go beyond employability. This shall include access to quality social services, supporting them with their individual challenges and to finding them suitable training or employment. ➤ Individual assessment and subsequent joint support shall take place as soon as someone becomes unemployed.
<p>11. Integrated social benefits and services</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Labour market activation incentives shall be used accompanied by personal advice and support services that are of adequate quality.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Social protection benefits and services shall be integrated to (...) support social and labour market integration. 	
<p>16. Disability benefits</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Persons with disabilities shall be ensured enabling services and basic income security that allows them a decent standard of living. The conditions of benefit receipt shall not create barriers to employment. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Support programmes in the competitive labour market, such as individual placement and support schemes, shall be provided to help people with disabilities secure and retain jobs in the open labour market. ➤ People with mental health problems and people with disabilities shall be supported to live independently and participate actively in the life of their communities. ➤ The deinstitutionalisation process shall be further supported through the development of person-centred, community-based services with the financial support of EU Structural Funds.
<p>17. Long-term care</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Access to quality and affordable long-term care services, including home-based care, provided by adequately qualified professionals shall be ensured b. The provision and financing of long-term care services shall be strengthened and improved in order to ensure access to adequate care in a financially sustainable way. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ The availability and quality of home and community-based services for older people shall be reinforced. ➤ Support for informal carers and those working in the personal and home care services shall be improved to create a more sustainable personal and home care system with less indirect costs, better care quality and less staff turnover.
<p>18. Childcare</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Access to quality and affordable childcare services, provided by adequately qualified professionals, shall be ensured for all children. b. Measures shall be taken at an early stage and preventive approaches shall be adopted to address child poverty, including specific measures to encourage attendance of children with disadvantages backgrounds. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Children's policies shall be developed in an integrated manner including provisions to support children's access to resources, quality services and their right to participation. ➤ Investment in universal early childcare, particularly for disadvantaged children, shall ensure its quality, coverage and intensity to ensure successful social outcomes for children. ➤ The importance of the transition for children from pre-school to school shall be recognised, and investment in early childcare followed up with investment in schools to improve educational outcomes for children.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Support for mainstream schools shall be strengthened so that they can accommodate children with special needs, as this is the way to ensure that all children grow up in an inclusive environment. ➤ Children in need of care, regardless of their legal status, shall grow up in a family environment.
<p>19. Housing</p> <p>a. Access to social housing or housing assistance shall be provided for those in need. Protection against eviction of vulnerable people shall be ensured, and support for low and medium income households to access home property provided.</p> <p>b. Shelter shall be provided to those that are homeless, and shall be linked up to other social services in order to promote social integration.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Specific support for people at risk of losing their homes shall be provided. ➤ An individualised, integrated social inclusion project shall be provided to homeless people linking housing with community-based services and access to education, training and work.

The European Social Network (ESN) is the independent network for local public social services in Europe. It brings together people who plan, finance, research, manage, regulate and deliver local public social services, including health, social welfare, employment, education and housing. We support the development of effective social policy and social care practice through the exchange of knowledge and experience.

European Social Network
Victoria House
125 Queens Road
Brighton BN1 3WB
United Kingdom

Tel +44 (0) 1273 739 039
Fax +44 (0) 1273 739 239
Email info@esn-eu.org
Web www.esn-eu.org

Registration No. 3826383
Charity No. 1079394

www.esn-eu.org

Vergaderjaar 2015–2016

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

29 544

Arbeidsmarktbeleid

Nr. 2141

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 mei 2016

De Europese Commissie heeft op 8 maart jl. een Mededeling uitgebracht over de oprichting van een «Europese pijler van sociale rechten». De Mededeling vormt de start van een breed consultatieproces over dit onderwerp. Conform het verzoek van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 17 maart jl.¹ bied ik u hierbij de reactie op de consultatie over de sociale pijler aan. Het kabinet is voornemens deze reactie in de week van 13 juni aan de Europese Commissie toe te sturen.

In deze brief vindt u een toelichting op het initiatief van de Europese Commissie voor oprichting van een Europese pijler van sociale rechten. Tevens treft u een kabinetsappreciatie op hoofdlijnen van het initiatief aan, inclusief een reactie op het voorstel van het lid Ulenbelt tijdens het AO van 13 april jl. om in te zetten op aansluiting van de Europese Unie bij het Europees Sociaal Handvest als alternatief voor de oprichting van een sociale pijler.²

Europese pijler van sociale rechten

Hoewel de eerste tekenen van economisch herstel zichtbaar zijn, staat Europa nog altijd voor grote uitdagingen. Als gevolg van de crisis is de werkloosheid nog steeds hoog, evenals het aantal personen dat in armoede of sociale exclusie leeft. Bovendien heeft Europa te maken met een aantal ingrijpende langere termijn trends zoals technologische ontwikkelingen, nieuwe vaardigheidsvereisten en de opkomst van nieuwe vormen van werk. Tegen deze achtergrond heeft de Commissie het initiatief voor een Europese pijler van sociale rechten gelanceerd.

¹ Brief van 17 maart 2016.

² Verslag Algemeen Overleg Informele Raad Werkgelegenheid en Sociaal Beleid van 19 en 20 april 2016 (Kamerstuk 21 501-31, nr. 404).

De sociale pijler zou volgens de Commissie moeten bestaan uit een aantal fundamentele principes, die bijdragen aan goed functionerende en eerlijke arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels. Het initiatief voor een sociale pijler is in eerste instantie gericht op de eurozone, maar ook niet-eurozone lidstaten kunnen zich erbij aansluiten. Het doel van de sociale pijler is het creëren van een referentiekader dat inzicht geeft in de prestaties van lidstaten op werkgelegenheid en sociaal terrein. Aan de hand hiervan zouden hervormingen gestimuleerd kunnen worden, wat uiteindelijk zou moeten leiden tot opwaartse convergentie tussen lidstaten op sociaal terrein.

Als bijlage bij de Mededeling heeft de Commissie een eerste opzet gemaakt van de pijler, bestaande uit een aantal principes voor werkgelegenheid en sociaal beleid binnen drie overkoepelende thema's:

- Gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt: o.a. toegang tot onderwijs en levenslang leren, actieve ondersteuning bij arbeidsmarkt-(re)integratie, arbeidsmarktcontracten die flexibiliteit en bescherming van werknemers waarborgen, gelijke kansen en gender gelijkheid;
- Rechtvaardige arbeidsomstandigheden: o.a. rechten en plichten werkgever en werknemer, minimum lonen, gezond en veilig werken en sociale dialoog;
- Adequate en duurzame sociale bescherming: o.a. gezondheidszorg en langdurige zorg, uitkeringen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid, pensioenen, werkloosheidsuitkeringen, minimum inkomen, kinderopvang en huisvesting.

De Mededeling vormt de start van een breed consultatieproces over de sociale pijler. De Commissie wil o.a. nationale, regionale en lokale overheden, sociale partners en het maatschappelijk middenveld consulteren. Het consultatieproces loopt tot 31 december 2016. Op basis van de consultatie zal de Commissie begin 2017 met een voorstel voor de sociale pijler komen.

Appreciatie sociale pijler

Goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels zijn van cruciaal belang om de uitdagingen op sociaal terrein het hoofd te bieden, armoede te bestrijden, banen te creëren en inclusieve groei te realiseren. Het kabinet staat daarom positief tegenover het initiatief van de Europese Commissie om hier een bijdrage aan te leveren door de ontwikkeling van een Europese pijler van sociale rechten. De pijler zou bijvoorbeeld uitwisseling van «best practices» tussen lidstaten kunnen stimuleren en zo kunnen bijdragen aan een proces van opwaartse convergentie tussen lidstaten. Hierbij is het wel van belang dat rekening wordt gehouden met de verschillen tussen lidstaten en het feit dat sociaal beleid in de eerste plaats een verantwoordelijkheid is van de lidstaten zelf. In lijn met de principes van subsidiariteit en proportionaliteit moet de pijler voldoende ruimte bieden voor lidstaten om hun beleid af te kunnen stemmen op de nationale of lokale situatie. Nederland is om die reden geen voorstander van «one-size-fits-all» benaderingen, noch van verschuiving van competenties van nationaal naar EU niveau of te gedetailleerde en voorschrijvende beleidsprincipes.

Ook is het van belang dat de pijler toegevoegde waarde heeft ten opzichte van reeds bestaande instrumenten zoals die in het kader van het Europees Semester en de Open Methode van Coördinatie. Aangezien effectief arbeidsmarkt- en sociaal beleid van belang is voor alle EU lidstaten, vindt het kabinet het bovendien van groot belang dat de sociale pijler open blijft staan voor alle 28 lidstaten.

Tijdens het AO van 13 april jl. heeft het lid Ulenbelt voorgesteld om in te zetten op aansluiting van de Europese Unie bij het Europees Sociaal Handvest als alternatief voor de oprichting van een sociale pijler. Waar relevant kan en moet zeker gebruik worden gemaakt van relevante instrumenten van andere internationale organen om sociaal beleid binnen de EU te versterken. Sinds 2014 loopt bij de Raad van Europa een proces om de impact van het Europees Sociaal Handvest (ESH) te versterken (het zogenoemde «Turijn-proces»). Ook de relatie tussen EU-recht en het ESH, met als onderdeel daarvan een eventuele toekomstige toetreding van de collectieve EU tot het ESH, is onderdeel van dit proces. Deze relatie is echter internationaalrechtelijk zeer complex. Ook politiek gezien zal een eventuele toetreding van de EU tot het ESH een proces van lange adem worden.

Een inzet op toetreding van de EU tot het Handvest als alternatief voor de ontwikkeling van een sociale pijler acht ik, mede gezien het stadium waarin het Turijn-proces zich bevindt, niet opportuun.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
L.F. Asscher

Kabinetsreactie consultatievragen Europese pijler van sociale rechten

Over de sociale situatie en het Europees sociaal acquis

1. Wat zijn voor u de dwingendste prioriteiten op sociaal en werkgelegenheidsvlak?

Hoewel in het afgelopen jaar de situatie op de arbeidsmarkt licht verbeterd is, staat Europa nog altijd voor grote uitdagingen op sociaal terrein. De werkloosheid is in veel lidstaten nog steeds zeer hoog en de verschillen tussen lidstaten zijn groot. Dit geldt met name voor jeugdwerkloosheid, langdurige werkloosheid en werkloosheid onder kwetsbare groepen. Als gevolg van de crisis is ook het aantal personen in of met een risico op armoede of sociale exclusie sterk toegenomen. Ook op dit gebied is er bovendien sprake van toenemende verschillen tussen lidstaten.

De huidige situatie vraagt om continue beleidsinspanningen en aanhoudende hervormingen teneinde de economische groei verder aan te jagen en baancreatie te ondersteunen. Binnen de veranderende realiteit van de Europese samenlevingen en arbeidsmarkten is modernisering van arbeidsmarktwetgeving van groot belang. Hierbij dient een balans te worden gevonden tussen flexibiliteit, bescherming van werknemers en investeringen in werknemers door middel van levenlang leren. Een verbeterde aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is bovendien essentieel om tot goedwerkende, dynamische en inclusieve arbeidsmarkten te komen. Om arbeidsmarktparticipatie zoveel mogelijk te stimuleren, is activerend sociaal zekerheidsbeleid van groot belang. Tegelijkertijd moeten sociale zekerheidsstelsels adequate bescherming bieden voor mensen die echt niet mee kunnen doen op de arbeidsmarkt.

Het kabinet is bovendien voorstander van een diepere en eerlijkere interne markt, waarbij verdere verdieping van de interne markt gepaard gaat met een versterking van de sociale dimensie van de EU. Hier kan een Europese pijler van sociale rechten een bijdrage aan leveren.

Daarnaast is het belangrijk om ook onze blik op de toekomst te richten. Robotisering, technologische ontwikkelingen en globalisering veranderen onze samenleving in rap tempo. Deze ontwikkelingen gaan gepaard met nieuwe vragen, nieuwe onzekerheden en nieuwe uitdagingen en vragen om flexibiliteit en responsiviteit van instituties en individuele burgers (zie ook de antwoorden op vraag 4 en 5).

2. Hoe kunnen we met de verschillende sociale en werkgelegenheidssituaties in Europa rekening houden?

Sociaal en werkgelegenheidsbeleid is binnen de EU goeddeels een nationale competentie en is sterk verweven met nationale culturele achtergrond, sociaaleconomische situatie en institutionele setting. Er bestaan dan ook grote verschillen tussen de EU-lidstaten als het gaat om de arbeidsmarktsituatie en de inrichting van sociale zekerheidsstelsels. Bovendien zijn de oorzaken die ten grondslag liggen aan de huidige uitdagingen op sociaal terrein niet in alle lidstaten hetzelfde. Bij nieuwe initiatieven op EU niveau moet rekening worden gehouden met deze verschillende prestaties en uitgangspunten van lidstaten. Nederland is om die reden geen voorstander van «one-size-fits-all» benaderingen, noch van verschuiving van competenties van nationaal naar EU niveau of te gedetailleerde en voorschrijvende beleidsprincipes.

Tegelijkertijd kunnen lidstaten wel van elkaar leren als het gaat om effectief sociaal- en arbeidsmarktbeleid. Uitwisseling van kennis en «best

practices» tussen lidstaten kan bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van sociaal beleid en leiden tot een proces van opwaartse convergentie op sociaal terrein.

De crisis heeft laten zien dat goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels kunnen bijdragen aan het opvangen van negatieve schokken en een drijvende factor zijn bij het realiseren van duurzame groei en banen. Lidstaten die belangrijke hervormingen op arbeidsmarkt en sociaal zekerheidsterrein hebben doorgevoerd, zijn beter uit de crisis gekomen dan lidstaten waarin dit onvoldoende het geval was. Dit toont het belang aan van implementatie van landenspecifieke aanbevelingen die lidstaten in het kader van het Europees Semester ontvangen.

3. Is het EU-acquis actueel en ziet u ruimte voor verdere EU-actie?

Het bestaande EU acquis op sociaal en arbeidsmarktterrein bestaat uit een breed scala aan wetgeving en juridisch niet bindende politieke afspraken, goeddeels gerelateerd aan de interne markt, arbeidsmarkt, sociale zekerheid en onderwijs. Dit acquis is vaak reeds jaren geleden tot stand is gekomen en gebouwd op een Europese samenleving en arbeidsmarkt met significant andere kenmerken dan die van nu. Het is van groot belang dat het EU acquis goed aansluit bij zowel de hedendaagse als de toekomstige uitdagingen waar de EU voor staat (zie ook het antwoord onder vraag 1 en 4).

Evaluaties en herzieningen van bestaande EU wetgeving dienen voortvarend te worden opgepakt en uitgevoerd conform de principes van betere regelgeving. Het recente Commissievoorstel tot wijziging van de detacheringsrichtlijn (COM (2016) 128) is een goed voorbeeld in dit kader. De detacheringsrichtlijn 96/71/EG stamt uit 1996. Sindsdien zijn de economische situatie en de arbeidsmarkt in de EU aanzienlijk veranderd. De interne markt is gegroeid en loonverschillen zijn toegenomen. De richtlijn uit 1996 doet niet meer volledig recht aan deze nieuwe realiteit. Op een competitieve interne markt moet voornamelijk geconcentreerd worden op basis van de kwaliteit van dienstverlening, productiviteit en innovatie. Het voorstel van de Commissie is erop gericht het vrij verkeer van diensten te bevorderen door onduidelijkheid over de toepasselijke arbeidsvoorwaarden weg te nemen en een gelijk speelveld te creëren. De Commissie heeft daarbij oog voor verschillende beleidsterreinen en regelgeving op maat zoals verwacht voor de transportsector. Ook het EU-arbo acquis en in het bijzonder de carcinogenenrichtlijn 2004/37/EC is in Nederlandse ogen aan een herziening toe. Om de problematiek van werkgerelateerde kanker aan te pakken en werknemers beter te beschermen tegen blootstelling aan kankerverwekkende stoffen (carcinogenen) op het werk, moet het aantal stoffen waarvoor grenswaarden worden gesteld uitgebreid worden in de Carcinogenenrichtlijn.

Het initiatief voor de oprichting van een sociale pijler biedt een goede gelegenheid om te onderzoeken welke onderdelen van het sociale EU acquis nog meer voor herziening in aanmerking zouden kunnen komen.

In aanvulling op de bestaande wetgeving op EU niveau heeft de EU in lijn met het subsidiariteitsbeginsel een coördinerende en ondersteunende rol op de terreinen van sociaal en werkgelegenheidsbeleid. In het kader van het Europees Semester en de Open Methode voor Coördinatie zijn waardevolle instrumenten ontwikkeld om de coördinatie van macro-economisch en sociaal beleid en de uitwisseling van «best practices» mogelijk te maken. Nederland is er voorstander van om te bekijken hoe deze bestaande instrumenten versterkt en nog beter gebruikt kunnen

worden, zonder de focus van het huidige Europees Semester te verliezen. Het verder bevorderen van convergentie naar best presteerders en het vergroten van «ownership» voor noodzakelijke structurele hervormingen door de lidstaten en betrokken stakeholders zijn belangrijke elementen in dit kader.

Over de toekomst van werk en van de socialezekerheidsstelsels

4. Wat zijn volgens u de meest vernieuwende tendensen?

De drie meest vernieuwende tendensen zijn aan elkaar gerelateerd: technologische veranderingen, nieuwe vaardigheidsvereisten en nieuwe vormen van werk.³

Technologische ontwikkelingen volgen elkaar snel op, en wellicht sneller dan in het verleden. De doordringing van technologie in de samenleving gaat tegenwoordig ook sneller dan in het verleden; het duurde bijna 50 jaar voordat elektriciteit door een kwart van de bevolking werd gebruikt, terwijl dit maar 7 jaar duurde met internet. Naar de toekomst is deze ontwikkeling onvoorspelbaar en onbekend, maar snellere technologische ontwikkeling kan een grote impact hebben op de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid. Het kan bijvoorbeeld leiden tot een hogere dynamiek op de arbeidsmarkt. Ook kan de tijd die nodig is om grote aanpassingen door te voeren, bijvoorbeeld her/omscholen van werknemers in bepaalde snel krimpende sectoren, te kort worden om werkloosheid te beperken.

Een tweede vernieuwende trend die gerelateerd is aan technologische verandering is het ontstaan van nieuwe vaardigheidsvereisten. Kennis en vaardigheden zullen verouderen en daarom is blijven investeren in scholing belangrijk, zeker als het tempo van technologische ontwikkeling toeneemt. De kans dat iemand tijdens zijn of haar werkzame leven meerdere verschillende banen gaat uitvoeren is groter dan de kans dat deze persoon gedurende zijn of haar hele carrière hetzelfde werk zal doen. En zelfs als hij wel dezelfde baan houdt, is de kans groot dat door technologische ontwikkelingen de eisen die een baan stelt door de tijd heen veranderen. Dat is nu al zichtbaar. Er ligt hierdoor een taak voor het onderwijs om mensen te scholen in bredere, toekomstbestendige vaardigheden. Daarnaast is het als gevolg van deze trend ook ondenkbaar geworden dat leren stopt wanneer men de schoolbanken verlaat.

De derde vernieuwende tendens gaat over nieuwe vormen van werk.⁴ Technologische ontwikkelingen zijn niet alleen een aanleiding voor verschuivingen op de arbeidsmarkt, maar kunnen ook leiden tot verschuivingen in de organisatie van werk. Technologie kan kosten verlagen om taken, werk en diensten uit te besteden. Voor individuen kan technologie ervoor zorgen dat zij hun diensten eenvoudiger, bijvoorbeeld via internet, aan kunnen bieden en klanten kunnen vinden wanneer zij voor zichzelf werken. Voor bedrijven roept dit de vraag op of technologische ontwikkelingen leiden tot veranderingen in de bedrijfsstructuur en organisatie, bijvoorbeeld tot kleinere en meer specialistische bedrijven of juist grotere generalistische bedrijven zoals Google en Facebook. Momenteel hebben deze netwerken nog maar beperkt invloed op de arbeidsmarkt. Toch roepen ze nu al vragen op, bijvoorbeeld over hoe normen voor gezond en veilig werken kunnen worden gewaarborgd.

³ Zie ook de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer over het «Effect van technologische ontwikkelingen op de arbeidsmarkt» van 19 december 2014 (Kamerstuk 29 544, nr. 581).

⁴ Zie ook de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer over de SER-adviesaanvraag technologie en Arbeidsmarkt (Kamerstuk 29 544, nr. 676).

5. Wat zijn volgens u de belangrijkste risico's en kansen die verband houden met deze tendensen?

De kansen van nieuwe technologie zijn duidelijk. Technologische vooruitgang is belangrijk voor welvaart, economische groei en werkgelegenheid. Daarnaast is werk over het algemeen veiliger en minder belastend geworden, mede als gevolg van technologie. Er zijn echter ook risico's, die aan elkaar gerelateerd zijn. Veranderingen in de organisatie van werk zouden ervoor kunnen zorgen dat werk sneller wordt uitbesteed of werkenden flexibel worden ingezet. De relatie tussen de werkende en de werkgever of opdrachtgever kan hierdoor losser worden. Dit kan consequenties hebben voor stabiliteit in arbeidsverhoudingen, inkomen en baanzekerheid. Daarnaast is een risico dat technologie niet alle groepen op de arbeidsmarkt in gelijke mate raakt. De afgelopen twintig jaar is er in Nederland, en Europa sprake van een daling van de werkgelegenheid in het middensegment van de arbeidsmarkt doordat routinematige taken door technologie worden overgenomen.⁵ Door de daling van de vraag naar arbeid in het middensegment van de arbeidsmarkt, wijken middelbaar opgeleide werknemers naar verhouding vaker uit naar banen aan de onderkant. Dit zet de lonen en arbeidsvoorwaarden aan de onderkant onder druk, hetgeen in het bijzonder de laagopgeleiden treft. Deze trend doet zich in Nederland minder sterk voor dan in andere Europese landen. Hoger opgeleiden blijken ook meer te profiteren van de veranderende vaardigheidsvereisten door technologie: hun relatieve loon is gestegen, terwijl dat van midden- en lageropgeleiden gelijk is gebleven. Dit kan erop duiden dat de positie van het middelbaaropgeleide deel van de beroepsbevolking op de arbeidsmarkt kwetsbaarder is geworden. Als dit zich doorzet, zou het kunnen leiden tot grotere verschillen op de arbeidsmarkt en de samenleving. Een derde risico is een scheve verdeling van beloning tussen arbeid en kapitaal. Een indicator hiervoor is de arbeidsinkomensquote (AIQ), het relatieve aandeel van het inkomen uit arbeid in het nationaal inkomen in het land. In een aantal landen is het relatieve aandeel van arbeid in het inkomen afgenomen ten gunste van het kapitaalinkomen. In Nederland is de arbeidsinkomensquote echter vrij constant. Dit zou door technologische veranderingen kunnen veranderen.

6. Zijn er bestaande of opkomende beleidsmaatregelen, instellingen of bedrijfspraktijken die u als referentie zou aanbevelen?

Het is essentieel dat arbeidsmarktinstuties, het onderwijsstelsel en de sociale zekerheid adaptief en flexibel zijn en zich aanpassen aan ontwikkelingen in economie en arbeidsmarkt. De wetgeving die in Nederland de laatste jaren is geïntroduceerd op het gebied van arbeidsmarkt en sociale zekerheid is erop gericht om in te spelen op de genoemde ontwikkelingen.

In april 2013 hebben het kabinet en de sociale partners een Sociaal Akkoord gesloten, waarin afspraken zijn vastgelegd over maatregelen om de werkloosheid aan te pakken en de Nederlandse arbeidsmarkt bestendig te maken voor de uitdagingen van de toekomst. Hieruit zijn bijvoorbeeld de Wet werk en zekerheid en de hervormingen op het gebied van ziekte en arbeidsongeschiktheid voortgekomen, die als doel hebben om het verschil tussen vaste en tijdelijke werknemers te verkleinen om zo een doorstroom naar vaste arbeidsovereenkomsten te bevorderen. Ook zijn er maatregelen genomen om de arbeidsparticipatie te verhogen. Met werkgevers is bijvoorbeeld afgesproken dat zij extra banen zullen gaan creëren voor mensen met een arbeidsbeperking.

Om arbeidsparticipatie te bevorderen, heeft het kabinet bovendien een aantal maatregelen genomen om werk lonender te maken, bijvoorbeeld door de verhoging van de arbeidskorting die deel was van het 5-miljard

⁵ Zie ook: <http://www.cpb.nl/publicatie/baanpolarisatie-in-nederland>.

pakket aan lastenverlichting. Ook maakt het kabinet het aantrekkelijker om werknemers in dienst te nemen. Een specifiek en recent voorbeeld hiervan is het Lage Inkomen Voordeel (LIV) dat per 1-1-2017 zal worden ingevoerd. Het betreft een automatisch uitgekeerde loonkostensubsidie aan werkgevers voor inkomens op of net boven het wettelijk minimumloon. Hierdoor wordt het aantrekkelijker voor werkgevers om mensen met een lager inkomen in dienst te nemen en nemen de arbeidsmarktkansen van deze groep toe.

Daarnaast worden specifieke beleidsuitdagingen die veroorzaakt worden door de beschreven trends opgepakt. Zo heeft het kabinet op het gebied van funderend onderwijs, beroepsonderwijs en hoger onderwijs initiatieven genomen om het onderwijs toekomstbestendig te maken. Bovendien heeft het kabinet de afgelopen jaren belangrijke hervormingen doorgevoerd om de houdbaarheid van het Nederlandse pensioenstelsel te vergroten. Zo is de wettelijke AOW-leeftijd verhoogd en is een nieuw financieel toetsingskader geïntroduceerd. Om de toekomstbestendigheid van het pensioenstelsel nog verder te verbeteren, heeft het kabinet een brede maatschappelijke Pensioendialoog georganiseerd. Op basis van de uitkomsten van de Pensioendialoog, worden momenteel mogelijkheden uitgewerkt om het pensioenstelsel nog beter aan te laten sluiten bij de manier waarop mensen nu leven en werken en bij de persoonlijke omstandigheden en voorkeuren van het diverse deelnemersbestand

Over de Europese pijler van sociale rechten

7. Bent u het eens met de hier beschreven aanpak voor de oprichting van een Europese pijler van sociale rechten?

Goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels zijn van cruciaal belang om de uitdagingen op sociaal terrein het hoofd te bieden, banen te creëren en inclusieve groei te realiseren. Nederland staat daarom in beginsel positief tegenover het initiatief van de Europese Commissie om hier een bijdrage aan te leveren door de ontwikkeling van een Europese pijler van sociale rechten. Nederland kan zich bovendien goed vinden in de integrale benadering die hierbij gehanteerd wordt. Deze benadering maakt het mogelijk met een brede blik te kijken naar de uitdagingen binnen de verschillende, maar tevens aan elkaar gerelateerde thema's. Ook maakt een dergelijke benadering het mogelijk om op een integrale manier te kijken naar mogelijkheden tot verbetering en stroomlijning van bestaande EU instrumenten en aanpassing hiervan aan hedendaagse en toekomstige uitdagingen.

Het is nog onduidelijk welke (juridische) vorm de pijler precies moet krijgen. Een volledige waardering van het initiatief is daarom op dit moment niet mogelijk. In de nadere ontwikkeling van de pijler acht Nederland een aantal zaken van belang. Zo dient de pijler geen inbreuk te maken op de bestaande competentieverdeling tussen de EU en lidstaten op sociaal en werkgelegenheidssterrein. Bij de ontwikkeling dient rekening te worden gehouden met het proportionaliteits- en subsidiariteitsbeginsel. Ook is het van belang om te verzekeren dat de pijler aansluit bij en toegevoegde waarde heeft ten opzichte van de reeds bestaande instrumenten zoals die in het kader van het Europees Semester en de Open Methode van Coördinatie. Daarnaast moet voorkomen worden dat eventuele nieuwe instrumenten in het kader van de sociale pijler leiden tot een onnodige toename van administratieve en uitvoeringslasten.

8. Bent u het eens met het bereik, de domeinen en de beginselen van de pijler, zoals ze hier zijn voorgesteld? Zijn er aspecten die in dit stadium niet duidelijk zijn of onvoldoende aan bod komen?

Nederland kan zich goed vinden in de integrale benadering die gehanteerd wordt en ook de geïdentificeerde beleidsuitdagingen worden door Nederland onderkend. Het borgen van gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt, eerlijke arbeidsomstandigheden en adequate, activerende en financieel houdbare sociale zekerheidssystemen zijn essentiële elementen voor het creëren van banen en inclusieve groei in alle EU lidstaten.

Op hoofdlijnen kan Nederland bovendien instemmen met de beleids-terreinen waarop de pijler betrekking heeft en de geformuleerde beginselen op elk van deze terreinen. Nederland onderschrijft bijvoorbeeld het belang van toegang tot onderwijs en leven lang leren (thema 1). Ook het belang van een minimumloon als waarborg voor een fatsoenlijke levensstandaard voor werknemers wordt door Nederland ondersteund (thema 8). Dit geldt ook voor het belang van een adequate inkomenswaarborg gecombineerd met activeringsmaatregelen om arbeidsmarktintegratie te bevorderen voor mensen die (tijdelijk) niet kunnen werken (thema 15).

Tegelijkertijd toont bestudering van de specifieke voorgestelde beginselen wel reeds een aantal spanningspunten gerelateerd aan de grote culturele en institutionele verschillen tussen EU lidstaten en de nationale competenties op sociaal terrein. Zo lijken sommige beginselen een aantal beperkingen op te leggen aan nationaal beleid welke vanuit de optiek van goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels niet noodzakelijk zijn of hier zelfs tegenin kunnen gaan. Een voorbeeld is het beginsel van de jeugdgarantie (thema 4). Hoewel het belang van een startkwalificatie en onderwijs voor jongeren uiteraard niet ter discussie staat, is Nederland terughoudend op dit specifieke instrument aangezien het niet aan de overheid is om banen te garanderen maar aan de arbeidsmarkt om deze aan te bieden. Op het terrein van gezondheidszorg (thema 12) is Nederland bovendien van mening dat de huidige formulering van het beginsel onvoldoende recht doet aan de grote verschillen die er bestaan tussen lidstaten als het gaat om de inrichting van gezondheidszorgstelsels.

Andere beginselen zouden in relevantie kunnen winnen indien deze op onderdelen zouden worden aangevuld. Voorbeeld hier is het gebied van pensioenen (thema 13). Hier zou toegevoegd kunnen worden dat stimulering van arbeidsparticipatie van groot belang is met het oog op (voldoende) pensioenopbouw en dat het wenselijk is om de uitgifte van pensioenrechten te koppelen aan de aanwezigheid van afdoende financiële dekking.

Voor weer andere beginselen is Nederland van mening dat de formulering nog wat evenwichtiger zou kunnen. Op het gebied van langdurige zorg (thema 17) wordt bijvoorbeeld sterk de nadruk gelegd op het versterken van formele zorg. In de Nederlandse visie is het van belang om een goede balans tussen formele en informele zorg te bewerkstelligen. Voor Nederland betekent dit dat juist ingezet wordt op het versterken van de informele zorg. Op het gebied van flexibele en zekere arbeidsovereenkomsten (thema 2) zou in het beginsel het belang van een goede balans tussen flexibiliteit en bescherming van werknemers beter tot uitdrukking kunnen komen.

9. Welke domeinen en beginselen zouden volgens u het meeste belang hebben als onderdeel van een hernieuwde convergentie in de eurozone?

Goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels zijn van belang voor alle EU lidstaten. Nederland hecht er daarom veel belang aan dat de pijler open blijft staan voor alle 28 lidstaten.

Daarnaast ziet Nederland juist de toegevoegde waarde van de pijler in de integrale benadering die gehanteerd wordt. Om goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels te realiseren, is het van groot belang om met een brede blik naar de (samenhang tussen) de verschillende relevante beleidsterreinen te kijken. Ook vanuit deze integrale benadering gezien is een focus op de EU 28 van belang, aangezien een groot deel van het bestaande EU acquis van toepassing is op alle EU lidstaten.

10. Hoe zouden deze moeten worden geformuleerd en in de praktijk worden omgezet? Geloof u met name in de werkingsfeer en de meerwaarde van minimumnormen of referentie-indicatoren op bepaalde gebieden, en zo ja, op welke gebieden?

Goedwerkende, dynamische en inclusieve arbeidsmarkten en activerende sociale zekerheidsstelsels met een minimum niveau van sociale bescherming in alle lidstaten zijn van groot belang om duurzame groei en banen te creëren en een gelijk speelveld te bevorderen binnen een diepe en eerlijke interne markt. Gedeelde beginselen op sociaal en werkgelegenheidsterrein kunnen hieraan bijdragen en zijn op bepaalde terreinen ook reeds van kracht (zie met name het antwoord onder vraag 4). Gezien de verschillen tussen lidstaten en in lijn met de principes van subsidiariteit en proportionaliteit, is het tegelijkertijd belangrijk dat deze beginselen voldoende ruimte bieden voor individuele lidstaten om hun beleid af te kunnen stemmen op de nationale of lokale situatie.

Additionele bindende minimumnormen op sociaal en werkgelegenheidsterrein liggen volgens Nederland niet voor de hand. Nederland ziet wel meerwaarde in de modernisering en stroomlijning van het bestaande EU acquis, en in versterkte uitwisseling van kennis en ervaringen tussen lidstaten. Ondanks de verschillen kunnen lidstaten van elkaar leren als het gaat om effectief en efficiënt arbeidsmarkt en sociaal beleid. De pijler zou in de Nederlandse visie daarom moeten bijdragen aan versterkte uitwisseling van kennis en ervaringen tussen lidstaten. «Benchmarking» kan in dit opzicht toegevoegde waarde hebben, doordat het prestaties inzichtelijk maakt en kan bijdragen aan het draagvlak voor structurele hervormingen.

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-31

**Raad voor de Werkgelegenheid, Sociaal Beleid,
Volksgezondheid en Consumentenzaken**

Nr. 428

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN
WERKGELEGENHEID**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 december 2016

Hierbij ontvangt u het verslag van de Raad WSBVC, onderdeel Werkgelegenheid en Sociaal Beleid, van 8 december 2016.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
L.F. Asscher

Verslag Raad Werkgelegenheid en Sociaal Beleid 8 december 2016 te Brussel

Herziening instellingsverordeningen Eurofound, EU-OSHA en CEDEFOP

De Raad WSBVC heeft een algemene oriëntatie vastgesteld voor de drie afzonderlijke verordeningen (Eurofound, EU-OSHA en CEDEFOP).

Detacheringsrichtlijn

De Raad WSBVC heeft kennis genomen van het voortgangsverslag. Het voorzitterschap had geen debat voorzien over de richtlijn, maar 21 lidstaten namen toch het woord. Alle lidstaten die intervenueerden dankten het Slowaakse voorzitterschap voor het geleverde werk. Een groep lidstaten verklaarde zich tegen het voorstel. Een andere grote groep sprak duidelijk steun voor het voorstel uit en hoopte dat het Maltese voorzitterschap voortvarend de onderhandelingen voortzet. Een derde groep lidstaten toonde zich constructief en legde vooral nadruk op de noodzaak van heldere regels voor detacheringen.

Toegankelijkheidsakte

De Raad WSBVC heeft kennis genomen van het voortgangsverslag.

Gelijke behandeling buiten arbeid (Art. 19)

De Raad WSBVC heeft kennis genomen van het voortgangsverslag. Eén lidstaat intervenueerde om aan te geven dat die lidstaat het voorstel ten principale niet kan steunen.

Sociale pijler

Er werd er een debat gehouden over de sociale pijler. Veel lidstaten zijn positief over het versterken van de sociale pijler, maar onderstrepen dat de bevoegdheden van lidstaten dienen te worden gerespecteerd. Niettemin verklaarde een brede groep lidstaten de versterking van de sociale pijler volledig te ondersteunen. Een aantal lidstaten meldde daarbij dat de sociale pijler van groot belang is om het vertrouwen van burgers in Unie te herstellen. Het sociale EU-model zou voor alle burgers in alle lidstaten moeten gelden. Economische en sociale ontwikkeling dienen hand in hand te gaan. Een grote groep lidstaten verklaarde dat in het kader van convergentie een scheiding tussen EMU en niet-EMU lidstaten onwenselijk is. Enkele lidstaten toonden echter hun kritische houding en wensten dat niet-EMU lidstaten vrijheid dienen te hebben om zelf te beslissen of ze meedoen aan dit initiatief. Vele lidstaten noemden in hun interventies de uitdagingen waarvoor de EU en lidstaten staan: digitalisering, vergrijzing, sociale ongelijkheid, langdurige werkloosheid, armoede en nieuwe vormen van arbeidsrelaties.

Nederland heeft aangegeven positief tegenover het initiatief te staan; goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels zijn van cruciaal belang om de uitdagingen op sociaal terrein het hoofd te bieden en inclusieve groei te realiseren. Hierbij is het wel van belang dat rekening wordt gehouden met de verschillen tussen lidstaten en het feit dat sociaal beleid in de eerste plaats een verantwoordelijkheid is van de lidstaten zelf. Aangezien effectief arbeidsmarkt- en sociaal beleid van belang is voor alle EU lidstaten, vindt het kabinet het bovendien van groot belang dat de sociale pijler open blijft staan voor alle 28 lidstaten.

Raadsconclusies over het bevorderen van de integratie van Roma

De Raad WSBVC bekrachtigde de raadsconclusies over het bevorderen van de integratie van Roma.

Raadsconclusies over vrouwen en armoede (Beijing)

De Raad WSBVC bekrachtigde de raadsconclusies over vrouwen en armoede.

Europees Semester 2017

De Raad heeft kennis genomen van het najaarspakket van het Europees semester en heeft ingestemd met de bijbehorende stukken.

Commissaris Thyssen informeerde de Raad dat het weer beter gaat met de werkgelegenheid in de EU. Als het herstel zo door blijft zetten, kan het Europa2020 werkgelegenheidsdoel (75% aan het werk) gehaald worden. Niettemin is het herstel fragiel en is verdere actie nog altijd nodig om de sociale markteconomie te versterken. Dat kan op verschillende manieren, via onderwijs, training, betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, goed arbeidsmarktbeleid, effectieve sociale beschermingssystemen en het terugbrengen van belasting op arbeid. Digitalisering zal een uitdaging blijven, maar ook toegang tot diensten zoals kinderopvang en zorg zijn van belang.

De lidstaten onderschreven de drie prioriteiten uit de Jaarlijkse groei-analyse. In vrijwel alle lidstaten is een verbetering zichtbaar van de werkgelegenheidsgraad. Niettemin zien veel lidstaten zich gesteld voor belangrijke arbeidsmarktuitdagingen zoals robotisering. Nederland heeft de drie door de Commissie gestelde prioriteiten onderschreven. Daarnaast kan Nederland de eurozone aanbeveling op werkgelegenheid en sociaal terrein ondersteunen.

Raadsconclusies jeugdgarantie en jeugdwerkgelegenheidsinitiatief

De Raad WSBVC bekrachtigde de raadsconclusies over de jeugdgarantie en het jeugdwerkgelegenheidsinitiatief.

People at risk of poverty or social exclusion
Cumulative difference from 2008, in thousands

geo	time	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	TARGET
European Union (changing composition)		:	:	:	:	:	:	:	:	3,437 (e)	6,384 (e)	5,474 (e)	4,668 (e)	1,590 (e)	:	:
EU (28 countries)		:	:	:	:	:	:	:	448	3,437	6,384	5,474	4,668	1,590	:	:
EU (27 countries)		:	:	:	:	:	0	-1,701	448	3,374	6,322	5,524	4,746	1,696	:	-20,000
Euro area (19 countries)		:	:	:	:	:	0	68	1,526	4,689	6,176	5,484	6,627	5,468	:	:
Euro area (18 countries)		:	:	:	:	:	0	36	1,368	4,588	6,111	5,477	6,733	5,521	:	:
Belgium		:	:	:	:	:	0	-48	41	77	162	92	146	143	:	-380
Bulgaria		:	:	:	:	:	0	90	298	272	200	72	-512 (b)	-439	:	-260
Czech Republic		:	:	:	:	:	0	-118	-71	32	14	-58	-35	-122	:	-100
Denmark		:	:	:	:	:	0	75	120	82 (b)	78	138	119	112	:	-22
Germany		:	:	:	:	:	0	-128	-383	-271	-435	-133	163	-262	:	:(d)
Estonia		:	:	:	:	:	0	21	-2	16	21	22	48 (b)	24	:	:(d)
Ireland		:	:	:	:	:	0	100	171	269	342	327	217	154	:	-200
Greece		:	:	:	:	:	0	-39	-15	357	749	857	838	782	:	-450
Spain		:	:	:	:	:	0 (b)	549	1,243	1,577	1,841	1,844	2,616	2,389	:	-1,400
France		:	:	:	:	:	0	50	561	690	610	94	389	-103	:	-1,900
Croatia		:	:	:	:	:	:	:	:	63	63	-51	-78	-105	:	:(d)
Italy		:	:	:	:	:	0	-282	-190	1,776	2,894	2,147	2,064	2,387	:	-2,200
Cyprus		:	:	:	:	:	0	7	21	26	53	59	54	63	:	-27
Latvia		:	:	:	:	:	0	68	59	82	-9	-38	-94	-134	:	-121
Lithuania		:	:	:	:	:	0	33	158	101	65	7	-106	-53	:	-170
Luxembourg		:	:	:	:	:	0	12	11	12	23	24	24	23	:	-6
Hungary		:	:	:	:	:	0	130	154	298	478	604	302	-59	-253	-450
Malta		:	:	:	:	:	0	1	6	9	14	18	18	14	:	-6.56
Netherlands		:	:	:	:	:	0	51	51	166	59	216	319	312	:	-100
Austria		:	:	:	:	:	0	-122	-133	-105	-157	-127	-89	-147	:	-235
Poland		:	:	:	:	:	0	-1,037	-1,083	-1,295	-1,364	-1,744	-2,155	-2,731	:	-1,500
Portugal		:	:	:	:	:	0	-110	-65	-157	-90	121	106	7	:	-200
Romania		:	:	:	:	:	0	-319	-689	-849	-441	-723	-1,071	-1,680	:	-580
Slovenia		:	:	:	:	:	0	-21	5	25	31	49	49	24	:	-40
Slovakia		:	:	:	:	:	0	-50	7	1	-2	-41	-151	-148	:	:(d)
Finland		:	:	:	:	:	0	-24	-20	39	5	-57	16	-7	:	:(d)
Sweden		:	:	:	:	:	0	91	51	171	152	234	269	188	:	:(d)
United Kingdom		:	:	:	:	:	0	-681	142	-26	1,029	1,517	1,202	959	:	:
Iceland		:	:	:	:	:	0	0	6	5	2	4	-1	5	:	:
Norway		:	:	:	:	:	0	23	15	4	-20	13	-19	69	:	:
Switzerland		:	:	:	:	:	0	5	-43	-25	17	-62	-18 (b)	:	:	:
Former Yugoslav Republic of Macedonia, the		:	:	:	:	:	:	:	:	66	66	21	-78	-111	:	:
Serbia		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Turkey		:	:	:	:	:	0	784	2,603	1,896	868	-6,136 (b)	:	:	:	:

:=not available e=estimated b=break in time series d=definition differs (see metadata)

Source of Data: Eurostat

Last update: 09.02.2017

Date of extraction: 10 Feb 2017 16:45:51 CET

Hyperlink to the table: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_50

General Disclaimer of the EC website: http://ec.europa.eu/geninfo/legal_notices_en.htm

Short Description: The Europe 2020 strategy promotes social inclusion, in particular through the reduction of poverty, by aiming to lift at least 20 million people out of the risk of poverty and social exclusion. This indicator corresponds to the sum of persons who are: at risk of poverty or severely materially deprived or living in households with very low work intensity. Persons are only counted once even if they are present in several sub-indicators. At risk-of-poverty are persons with an equivalised disposable income below the risk-of-poverty threshold, which is set at 60 % of the national median equivalised disposable income (after social transfers). Material deprivation covers indicators relating to economic strain and durables. Severely materially deprived persons have living conditions severely constrained by a lack of resources, they experience at least 4 out of 9 following deprivations items: cannot afford i) to pay rent or utility bills, ii) keep home adequately warm, iii) face unexpected expenses, iv) eat meat, fish or a protein equivalent every second day, v) a week holiday away from home, vi) a car, vii) a washing machine, viii) a colour TV, or ix) a telephone. People living in households with very low work intensity are those aged 0-59 living in households where the adults (aged 18-59) work 20% or less of their total work potential during the past year.

Code: t2020_50

Sessie III:
**Taking stock of the
policies of Europe 2020
and the way forward**

Europese
Commissie

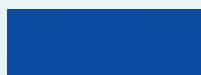

WITBOEK OVER DE **TOEKOMST VAN EUROPA**

---

*Beschouwingen en scenario's
voor de EU27 tegen 2025*

Europese Commissie
COM(2017)2025, 1 maart 2017

Rue de la Loi / Wetstraat, 200
1040 Bruxelles/Brussels
+32 2 299 11 11

Voorwoord

Op 25 maart 2017 zullen 27 leiders van de lidstaten van de Europese Unie eendrachtig in vrede en vriendschap samenkomen in Rome.

Dat op zich is een prestatie die voor velen ondenkbaar was toen de zes stichtende lidstaten zestig jaar geleden hun goedkeuring hechtten aan de Verdragen van Rome.

Op deze verjaardag gaan onze gedachten uit naar degenen die ons zijn voorgegaan met hun droom voor Europa, die inmiddels werkelijkheid is geworden. Het is nu zaak deze gelegenheid aan te grijpen om met gepaste trots stil te staan bij wat is bereikt en bij de waarden die ons met elkaar verbinden.

Rome moet echter ook het begin worden van een nieuw hoofdstuk. De toekomst heeft grote uitdagingen in petto, voor onze veiligheid, het welzijn van onze burgers, voor de rol die Europa zal moeten spelen in een wereld die steeds meer wordt gekenmerkt door multipolariteit. Een verenigd Europa met 27 lidstaten moet zijn lot in eigen handen nemen en een visie voor zijn eigen toekomst ontwikkelen.

Met dit witboek schrijft de Europese Commissie mee aan een nieuw hoofdstuk van het Europese project. We willen een proces op gang brengen waarin Europa zijn eigen koers bepaalt. We willen de uitdagingen en kansen die voor ons liggen, in kaart brengen en aangeven hoe we daar collectief op wensen te reageren.

De komende maanden zal hierover in heel Europa een debat worden gevoerd, onder meer in het Europees Parlement, in de nationale parlementen, bij de lokale en regionale overheden en in het maatschappelijk middenveld in de brede zin van het woord. Uitgaande van de ideeën die daar naar voren komen, zal ik in

september 2017 mijn persoonlijke mening aangaande de toekomst van Europa uiteenzetten in mijn toespraak over de toestand van de Unie. Dit moet de Europese Raad helpen tegen het einde van het jaar zijn eerste conclusies te trekken en een koers uit te zetten met het oog op de Europese verkiezingen in juni 2019.

Wanneer we beslissen welke weg we inslaan, moeten we goed voor ogen houden dat Europa steeds het beste van zichzelf laat zien als we eensgezind zijn, doortastend en vol vertrouwen in ons vermogen om gezamenlijk vorm te geven aan onze toekomst.

De Europese Unie heeft ons leven ten goede veranderd. Het is onze taak ervoor te zorgen dat zij dat blijft doen voor degenen die na ons komen.

A handwritten signature in blue ink, which appears to be 'Jean-Claude Juncker'. The signature is stylized and written in a cursive-like font.

*Jean-Claude Juncker
1 maart 2017*

„Europa wordt niet in één keer of volgens één plan opgebouwd, maar door middel van concrete vorderingen die eerst een feitelijke solidariteit tot stand brengen.”

Robert Schuman
9 mei 1950

Inhoud

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE EUROPESE COMMISSIE	3
1. INLEIDING	6
2. DE DRIJVENDE KRACHTEN VOOR DE TOEKOMST VAN EUROPA	8
3. VIJF SCENARIO'S VOOR EUROPA TEGEN DE HORIZON 2025	15
SCENARIO 1: OP DEZELFDE VOET DOORGAAN	16
SCENARIO 2: DE INTERNE MARKT EN NIETS MEER	18
SCENARIO 3: WIE MEER WIL, DOET MEER	20
SCENARIO 4: MINDER EN EFFICIËNTER	22
SCENARIO 5: VEEL MEER SAMEN DOEN	24
4. DE TOEKOMST	26
5. BIJLAGEN:	
HET PROCES VAN HET WITBOEK	28
DE VIJF SCENARIO'S: EEN POLITIEK OVERZICHT	29

1. Inleiding

Generaties lang was Europa de toekomst.

Het verhaal van Europa begint met twee visionaire politici, Altiero Spinelli en Ernesto Rossi, die in de Tweede Wereldoorlog om politieke redenen op het eiland Ventotene werden gevangengezet door een fascistisch regime. In hun manifest *voor een vrij en verbonden Europa* schetsen zij het beeld van een plaats waar medestanders en tegenstanders elkaar ontmoeten om de spoken van het oude Europa voor altijd te bezweren.

Ventotene Manifesto

Geïnspireerd door die droom van een vreedzame, gezamenlijke toekomst gaan de stichters van de EU, zestig jaar geleden, samen in zee voor een unieke en ambitieuze reis op weg naar Europese integratie. Conflicten, zo spreken ze af, worden voortaan beslecht aan de onderhandelingstafel in plaats van op het slagveld. De gewapende macht wordt ingeruild voor de macht van de wet. Door de deur open te zetten voor andere landen, herenigen ze Europa en maken ze ons sterker.

Als gevolg hiervan kent het eeuwenlang geteisterde Europa inmiddels zeven decennia vrede en is het uitgegroeid tot een Unie van 500 miljoen burgers die in vrijheid leven in een van 's werelds meest welvarende economieën. De beelden van gevechten in de loopgraven en de velden van Verdun, of van een continent verscheurd door het IJzeren Gordijn en de Berlijnse Muur, zijn vervangen door die van een Unie die in een onrustige wereld opvalt als baken van vrede en stabiliteit.

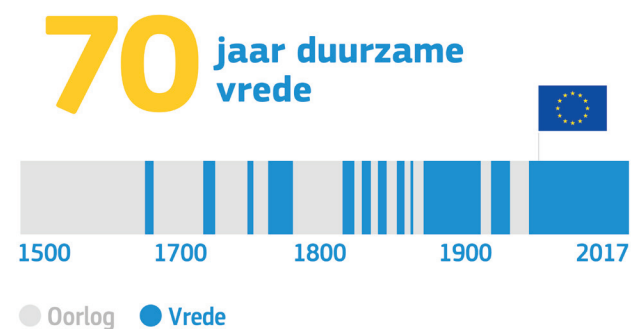
De offers die de vorige generaties hebben gebracht, mogen nooit worden vergeten. Menselijke waardigheid, vrijheid en democratie zijn één voor één een hard bevochten goed dat we nooit en te nimmer

mogen opgeven. Zelfs als het belang van vrede tegenwoordig niet door alle Europeanen even hoog wordt ingeschat als door hun ouders of grootouders, blijven deze kernwaarden ons verbinden.

De EU is uitgegroeid tot een ruimte van vier miljoen vierkante kilometer, waar Europeanen zich kunnen onderdompelen in een unieke diversiteit op het gebied van cultuur, ideeën en tradities. Waar zij over de grenzen heen banden voor het leven smeden met andere Europeanen en kunnen reizen, studeren en werken zonder geld te moeten wisselen. Waar de rechtsstaat de wet van de ijzeren vuist heeft verdrongen. Waar gelijkheid een waarde is waarover niet alleen wordt gepraat, maar waarvoor nog steeds wordt gevochten.

Ondanks dit alles vinden veel Europeanen dat de Unie te ver van hun bed staat of juist te diep ingrijpt in hun dagelijkse leven. Anderen hebben twijfels bij de toegevoegde waarde van de Unie en vragen zich af hoe Europa hun levensstandaard verbetert. En voor een te grote groep is de EU tekortgeschoten toen ze af te rekenen kreeg met haar zwaarste financiële, economische en sociale crisis in de naoorlogse geschiedenis.

De uitdagingen die op Europa afkomen worden er niet minder op. De economie is na de mondiale financiële crisis aan een inhaalbeweging bezig, maar de resultaten daarvan zijn nog niet overal even voelbaar. De destabilisatie in bepaalde delen van het nabuurschap van Europa heeft de grootste vluchtelingencrisis sinds de Tweede Wereldoorlog veroorzaakt. Terroristische aanslagen hebben onze steden in hun hart geraakt. Nieuwe mondiale machten staan op terwijl oude zich voor nieuwe feiten geplaatst zien. En vorig jaar heeft één van onze lidstaten voor uittreding uit de Unie gestemd.

Bron: Europese Commissie

De huidige situatie hoeft de toekomstkansen voor Europa niet per definitie te beperken. Meer dan eens heeft een crisis of een valse start de opbouw van de Unie een nieuw elan gegeven. Sinds de Europese Defensiegemeenschap, die in de jaren 50 nooit van de grond is gekomen, de wisselkoersschokken van de jaren 70 en de afgebroken toetredingen en afwijzende referenda in recentere decennia heeft Europa keer na keer aan een kruispunt gestaan en zich keer na keer aangepast en verder ontwikkeld.

In de afgelopen 25 jaar heeft de Unie op grond van de Verdragen van Maastricht, Amsterdam en Nice een diepgaande hervorming en transformatie ondergaan, wat des te opmerkelijker is als men bedenkt dat zij haar omvang meer dan verdubbelde. Met het Verdrag van Lissabon, en het tien jaar durende debat dat eraan voorafging, is een nieuw hoofdstuk in het verhaal van de Europese integratie begonnen, met mogelijkheden die vooralsnog niet zijn uitgeput.

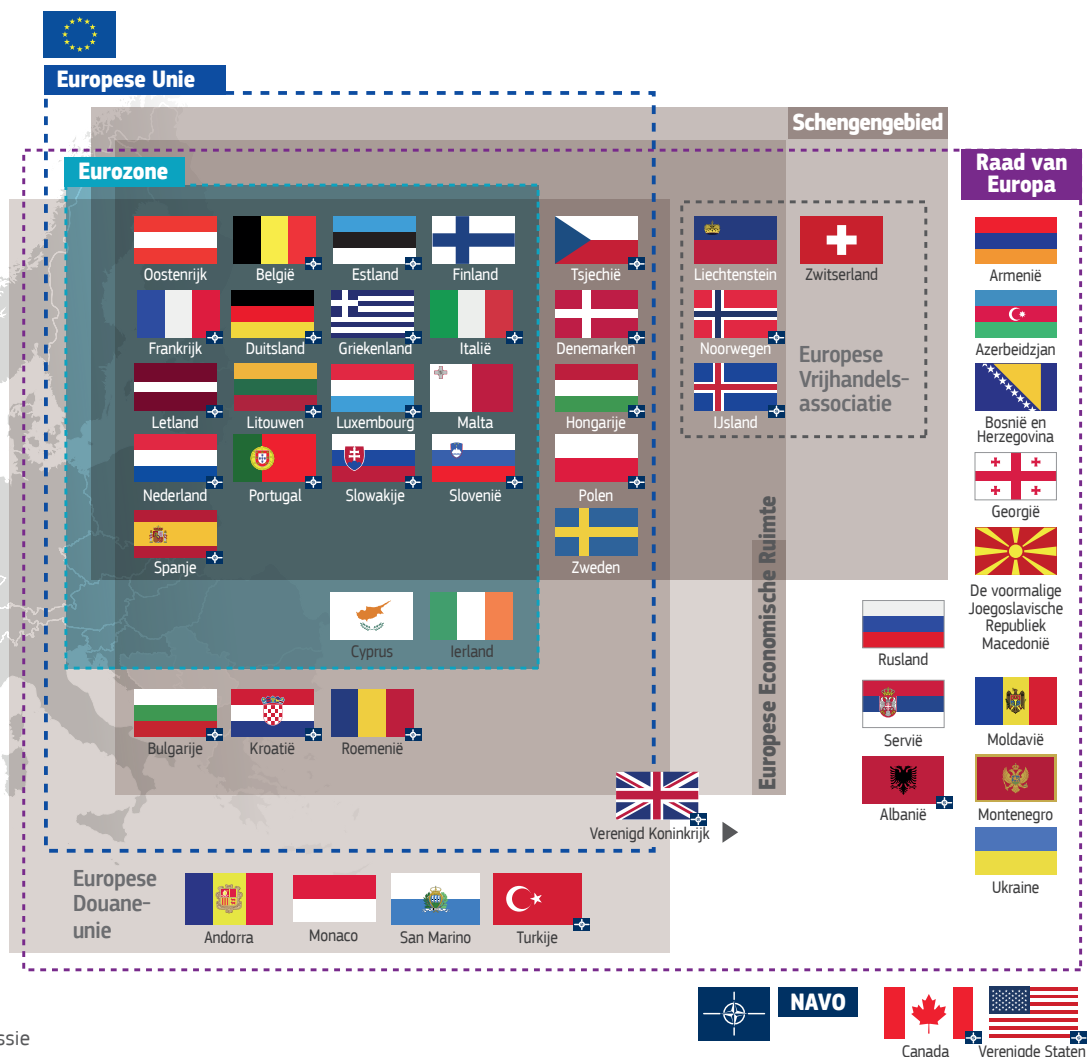
Net zomin als de vorige generaties mogen wij ons laten leiden door nostalgie of kortetermijndenken. Ons antwoord op de taken die voor ons liggen, moet gebaseerd zijn op een gemeenschappelijke visie en de gedeelde overtuiging dat wat we samen doen, ook voor ieder afzonderlijk beter is.

Wanneer de staatshoofden en regeringsleiders van 27 lidstaten in Rome samenkomen ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van ons gemeenschappelijke project, moeten we vooruitblikken.

Dit witboek gaat in op de drijvende krachten die het veranderingsproces de komende tien jaar gestalte zullen geven, en op een aantal scenario's voor de manier waarop Europa in de periode tot 2025 zou kunnen evolueren. Het geeft daarmee de aanzet tot een debat dat ons moet helpen gericht na te denken over nieuwe antwoorden op een oude vraag:

Welke toekomst willen we voor onszelf, onze kinderen en onze Unie?

Europa vandaag

Bron: Europese Commissie

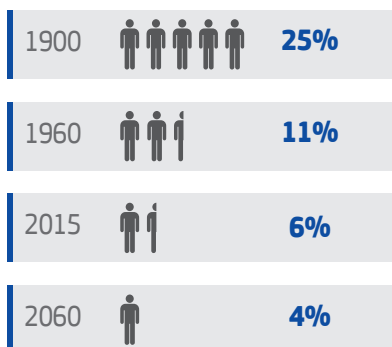
2. De drijvende krachten voor de toekomst van Europa

EEN VERANDEREND EUROPA IN EEN WERELD IN ONTWIKKELING

Wereldwijd heeft Europa de grootste eengemaakte markt en de op een na meest gebruikte munt. Het is de grootste handelsmacht en de belangrijkste donor van ontwikkelingshulp en humanitaire hulp. Mede dankzij Horizon 2020, het meest omvangrijke multinationale onderzoeksprogramma ter wereld, neemt Europa het voortouw op het gebied van innovatie. Europa's diplomatie legt gewicht in de schaal en draagt bij tot de mondiale veiligheid en duurzaamheid – getuige de historische afspraak met Iran over zijn kernprogramma, en de voortrekkersrol van de EU bij de Klimaatovereenkomst van Parijs en de aanneming van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen voor 2030 door de Verenigde Naties. Deze invloed wordt nog versterkt door onze nauwe samenwerking met de NAVO en onze actieve bijdrage in de Raad van Europa.

Europa is aantrekkelijk voor veel van zijn partners. Hoewel op korte termijn geen verdere toetreding tot de EU wordt verwacht, is het perspectief daarop een krachtige stimulans voor stabiliteit en veiligheid aan onze grenzen. De EU werkt actief samen met haar oostelijke en zuidelijke nabuurschap. Als gevolg van ons versterkte partnerschap met Oekraïne en de brede samenwerking met onze Afrikaanse partners is de rol van Europa als positieve mondiale speler belangrijker dan ooit.

Europa maakt een steeds kleiner deel uit van de wereldbevolking

Bron: VN/Afdeling Statistiek en Eurostat EU27

Die status kan echter niet verhullen dat het belang van Europa in de wereld afneemt naarmate dat van andere delen van de wereld groeit. In 2060 zal het aandeel

van Europa in de wereldbevolking – dat in 1900 circa 25 % bedroeg – gekrompen zijn tot minder dan 5 % en zal geen enkele lidstaat meer dan 1 % van de wereldbevolking tellen.

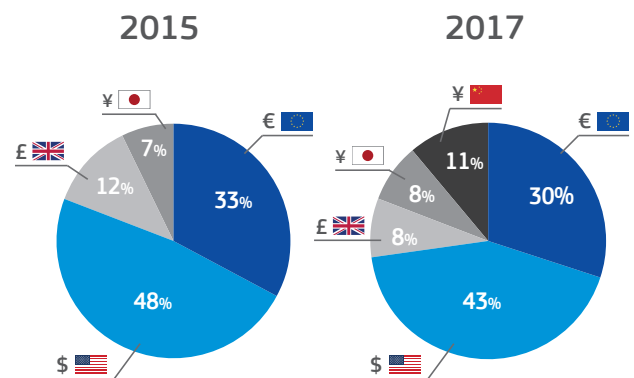
Verwacht wordt dat ook de economische macht van Europa in relatieve termen sterk zal afnemen, van circa 22 % van het mondiale bbp vandaag tot een stuk minder dan 20 % in 2030. De snel toenemende invloed van de opkomende economieën maakt nog scherper duidelijk hoe belangrijk het voor Europa is met één stem te spreken en het collectieve gewicht van zijn samenstellende delen aan te wenden.

Europa's aandeel in het mondiale bbp krimpt

	2004	2015	
Verenigde Staten	28%	24%	↓
EU27	26%	22%	↓
Japan	11%	6%	↓
VK	5%	4%	↓
China	5%	15%	↑
Canada	2%	2%	→
Mexico	2%	2%	→
Brazilië	<2%	2%	↑
India	<2%	3%	↑
Rest van de wereld	18%	21%	↑

Bron: Eurostat en VN/afdeling statistiek

De euro is inmiddels een mondiale munt, maar andere spelers worden sterker

Noot: de grafiek toont de recente verandering in de mand van valuta's die als referentie worden gebruikt door het Internationaal Monetair Fonds, de zogenoemde "bijzondere trekkingsrechten"

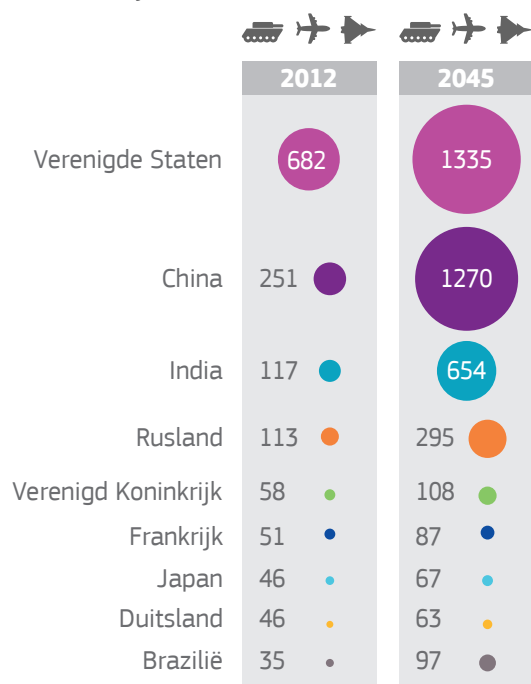
Bron: Internationaal Monetair Fonds, cijfers voor 30.11.2015 en 24.02.2017 respectievelijk

De opbouw van het leger aan onze oostelijke grenzen, oorlog en terrorisme in het Midden-Oosten en Afrika en de toenemende militarisering wereldwijd vormen een prangende illustratie van de toenemende spanningen op wereldvlak. Nooit eerder was het van dermate cruciaal belang na te denken over bestrijdings-, reactie-

en beschermingsmaatregelen tegen dreigingen, van grootschalige cyberaanvallen tot meer traditionele vormen van agressie. De NAVO zal blijven instaan voor de “harde” veiligheid van de meeste EU-lidstaten, maar Europa mag niet naïef zijn en moet zijn veiligheid in eigen hand nemen. Een “zachte macht” is niet meer krachtig genoeg, als geweld de overhand kan krijgen op regels.

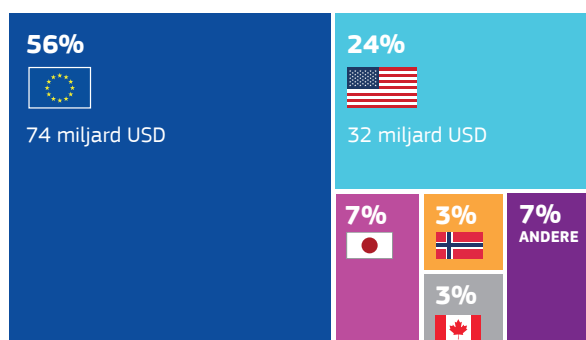
Hoewel de wereld nog nooit zo klein en goed verbonden is geweest, heeft de terugkeer van het isolationisme de toekomst van de internationale handel en het multilateralisme ter discussie gesteld. Europa’s welvaart en vermogen om op het wereldtoneel vast te houden aan onze waarden, zullen als vanouds worden

Het merendeel van de landen met de hoogste defensie-uitgaven zal deze tegen 2045 naar verwachting hebben verdubbeld (in miljard USD)

Bron: Stockholm International Peace Research Institute

De EU is de grootste donator van ontwikkelingshulp en humanitaire hulp (% van total en miljard USD)

Bron: OE OESO, 2015, EU = EU en haar lidstaten

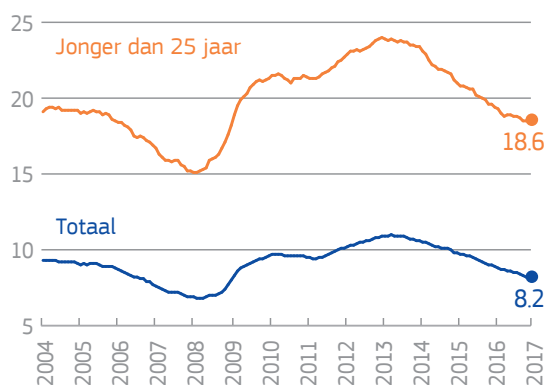
bepaald door zijn openheid en sterke banden met zijn partners. Dit neemt echter niet weg dat het een steeds grotere uitdaging zal worden om op te komen voor vrije en vooruitstrevende handel, en om de globalisering zo vorm te geven dat iedereen er baat bij heeft.

EEN GRONDIG VERANDERDE ECONOMIE EN SAMENLEVING

De mondiale financiële en economische crisis die in 2008 in de Verenigde Staten is ontstaan, heeft Europa op zijn grondvesten doen daveren. Vastberaden ingrijpen heeft de EU-economie inmiddels weer een stabiele basis gegeven, met een werkloosheid die is gedaald tot het laagste peil sinds de “grote recessie”. Desondanks zijn de resultaten van het herstel nog steeds ongelijk verdeeld over de samenleving en de regio’s. Het aanpakken van de gevolgen van de crisis, gaande van langetermijnwerkloosheid tot een hoge openbare en particuliere schuld in talrijke delen van Europa, blijft een dringende prioriteit.

Deze uitdaging is met name acuut voor de jongere generatie. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog bestaat er een reëel risico dat de huidige generatie jongvolwassenen het minder goed zal hebben dan haar ouders. Europa kan zich niet veroorloven de best opgeleide leeftijdsgroep die het ooit heeft gehad, te verliezen en zijn toekomst in gevaar te laten brengen door ongelijkheid tussen generaties.

Werkloosheid in EU-28 neemt af maar blijft hoog

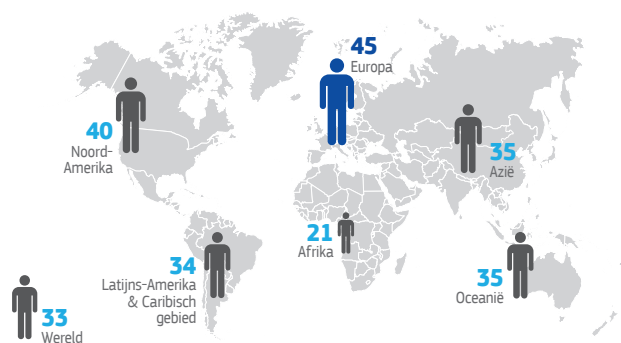

Bron: Europese Commissie

Deze ontwikkelingen hebben twijfel gezaaid over de sociale markteconomie van de EU. De vraag wordt geopperd of zij in staat zal zijn haar belofte niemand uit de boot te laten vallen en elke volgende generatie

een welvarender leven te bezorgen, in te lossen. Dit is in het bijzonder sterk ervaren in de eurozone en heeft onderstreept dat er nood is aan vervollediging van de economische en monetaire unie en grotere convergentie van de economische en sociale prestaties. Het streven naar een meer inclusieve, concurrerende, veerkrachtige en toekomstbestendige Europese economie zal er de komende jaren niet eenvoudiger op worden.

Europa heeft in 2030 de oudste bevolking ter wereld (mediane leeftijd per werelddeel)

Bron: Rand Europe

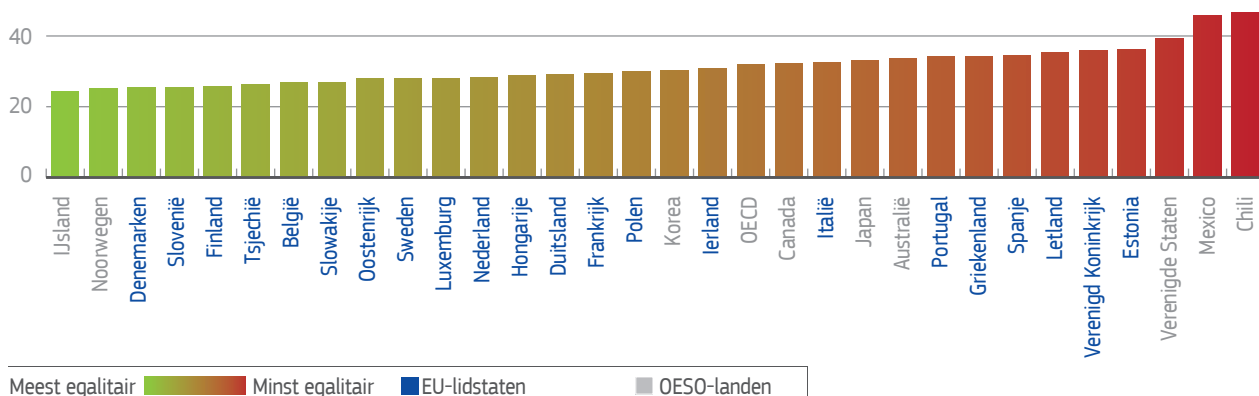
Europa veroudert in een snel tempo en de levensverwachting stijgt naar ongeziene niveaus. Met een mediane leeftijd van 45 zal Europa in 2030 de “oudste” regio ter wereld zijn. Nieuwe gezinsstructuren, een veranderende bevolking, de verstedelijking en de diversifiëring van de arbeidsvormen beïnvloeden de sociale cohesie. In één generatie heeft de gemiddelde Europese werknemer een baan voor het leven ingeruild voor meer dan tien

banen in de loop van zijn actieve leven. Er zijn meer vrouwen aan het werk dan ooit tevoren, maar van echte gendergelijkheid zal pas sprake zijn als een aantal hardnekkige barrières worden geslecht. Om aan de krimp van het actieve segment van zijn bevolking het hoofd te bieden, zal Europa al haar talenten optimaal moeten benutten.

De stelsels ter ondersteuning van de welvaartsstaat waarover Europa reeds beschikt, behoren tot de meest geavanceerde ter wereld en kunnen oplossingen bieden voor maatschappelijke uitdagingen overal ter wereld. Op wetenschappelijk vlak is Europa voortrekker in het mondiale onderzoek op het gebied van de aanpak van gezondheidsproblemen, zoals de ziekte van Alzheimer. De socialebeschermingsstelsels zijn echter aan een grondige modernisering toe, wil men dat ze betaalbaar blijven en gelijke tred houden met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van demografie en werk.

Dit is des te belangrijker gezien de vérstreckende digitalisering van de samenleving, die nu al de grenzen doet vervagen tussen werknemers en zelfstandigen, goederen en diensten, consumenten en producenten. Een groot aantal van de huidige beroepen bestond tien jaar geleden nog niet. De komende jaren zullen er nog talrijke bijkomen. De meeste kinderen die vandaag aan de basisschool beginnen, zullen later waarschijnlijk een beroep uitoefenen dat nu nog niet bestaat. De toename van het technologiegebruik en de automatisering zal gevolgen hebben voor elk beroep en elke sector. Om de nieuwe kansen optimaal te benutten en eventuele negatieve effecten ervan te beperken, zal massaal moeten worden geïnvesteerd

Europa telt de meest egalitaire samenlevingen ter wereld

Noot: de grafiek toont de distributie van inkomen tussen individuen gebruik makend van de Gini-coëfficiënt, waarbij een index van 0 perfecte gelijkheid representeert.

Bron: OESO, laatst beschikbare data

in vaardigheden en moeten onderwijssystemen en systemen voor levenslang leren opnieuw uitgevonden worden. De veranderingen in de arbeidswereld zullen bovendien moeten worden geflankeerd door nieuwe sociale rechten.

Terzelfder tijd heeft Europa de ambitie haar economie verregaand koolstofarm te maken en schadelijke emissies te reduceren. En we zullen ons moeten blijven aanpassen aan de groeiende klimaat- en milieuproblemen. Onze bedrijven, steden en huishoudens zullen hun manier van functioneren en hun stroomvoorziening moeten veranderen. Wij zijn reeds koploper op het gebied van “slimme steden”, het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen en inzake de wereldwijde strijd tegen de klimaatverandering. Onze ondernemingen hebben, mondiaal bekeken, 40 % van alle patenten voor hernieuwbare energietechnologieën in handen. Een van onze grootste uitdagingen zal erin bestaan innovatieve oplossingen ingang te doen vinden op de markt, in particuliere woningen en in het buitenland.

VEILIGHEID EN GRENZEN: VERSCHERPTE DREIGINGEN EN BEZORGDEHEID

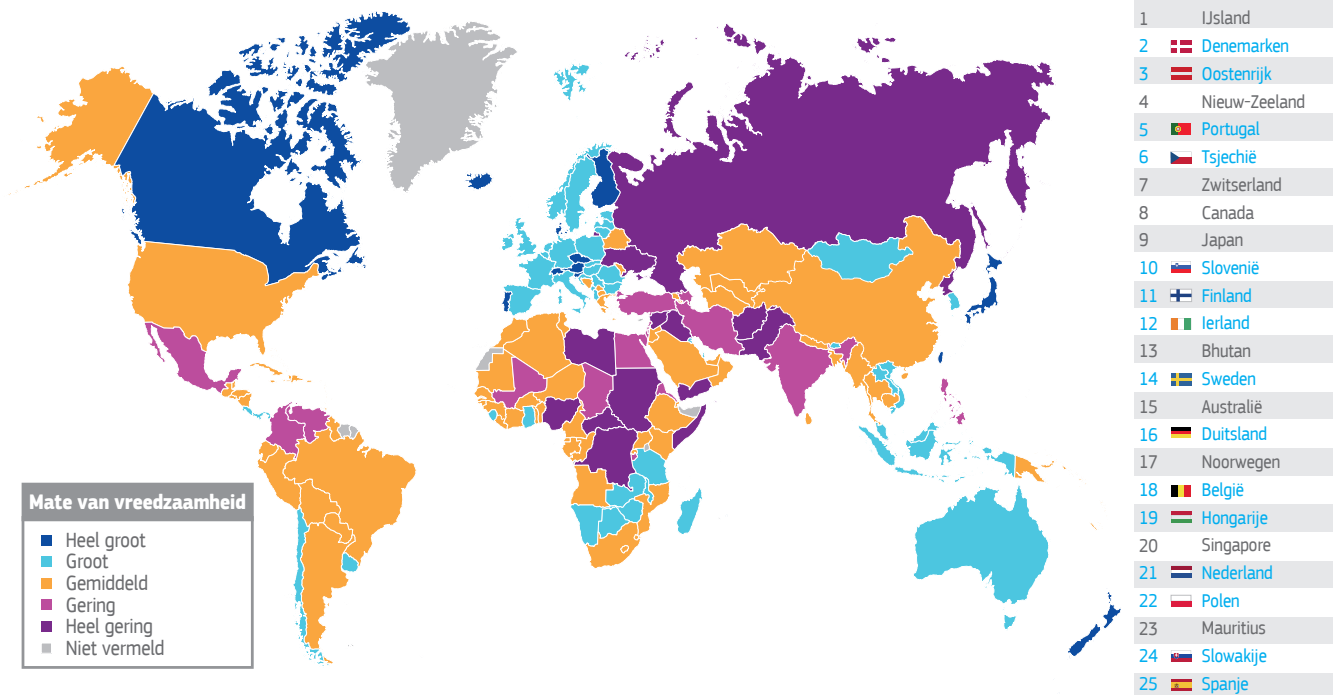
In een wereld vol wrijving en verdeeldheid is de mate van vrijheid en stabiliteit die de Europese burgers in Europa genieten, opmerkelijk. Van de 25 vreedzaamste landen ter wereld behoren er 15 tot de EU. De recente terroristische aanslagen hebben echter een schokgolf door onze samenleving gejaagd die nog steeds nazindert. Naarmate het onderscheid tussen interne en externe dreigingen steeds vager wordt, gaan mensen anders aankijken tegen thema's als persoonlijke veiligheid en grenzen. Paradoxaal genoeg gebeurt dit in een periode waarin internationaal reizen voor werk of ontspanning gemakkelijker en comfortabeler is geworden dan ooit tevoren.

De druk om te migreren zal toenemen. Uit verschillende delen van de wereld zullen migranten toestromen naarmate de gevolgen van de bevolkingstoename, grootschalige spanningen en de klimaatverandering voelbaar worden.

25 jaar geleden: de val van de Berlijnse muur

25 vreedzaamste landen ter wereld

Bron: Global Peace Index

De vluchtelingencrisis, tijdens welke in 2015 1,2 miljoen mensen naar Europa zijn gekomen, heeft een omvang aangenomen die ongekend is sinds de Tweede Wereldoorlog. Als gevolg hiervan is een heftig debat ontstaan over solidariteit en gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lidstaten en is de bredere kwestie van de toekomst van het grensbeheer en het vrije verkeer in Europa weer aan de orde gesteld.

Voor de 1,7 miljoen Europeanen die dagelijks naar een andere lidstaat forenzen en voor de honderden miljoenen die jaarlijks voor familieaangelegenheden, ontspanning of zaken door Europa reizen, behoren grenzen tot het verleden. Als gevolg van de recente crises zijn echter voor het eerst sinds – een generatie geleden – muren werden neergehaald, tijdelijk weer controles ingevoerd aan bepaalde Europese binnengrenzen.

VERTROUWEN EN LEGITIMITEIT OP DE HELLING

De veranderingen in de wereld en het breed gedeelde reële gevoel van onveiligheid hebben geleid tot toenemende onvrede met traditionele politiek en

instellingen op alle niveaus. Deze onvrede uit zich vaak als onverschilligheid en wantrouwen tegenover het optreden van de overheid. Het creëert bovendien een vacuüm dat zich al te makkelijk laat opvullen met populistische en nationalistische retoriek.

De gewoonte “Brussel” de schuld te geven van problemen en thuis de eer op te strijken voor successen, de eigen verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke beslissingen van zich af te schuiven en met een beschuldigende vinger naar anderen te wijzen, is al schadelijk gebleken. Europeanen zijn niet immuun voor dergelijke aperte tekenen van tweedracht.

De steun voor het Europese project is nog steeds groot, maar niet meer onvoorwaardelijk. Ruim twee derde van de Europeanen vindt dat de EU stabiliteit biedt in een onrustige wereld. Meer dan 80 % staat achter de vier basisvrijheden van de EU. De gemeenschappelijke munt kan op de steun van 70 % van de burgers in de eurozone rekenen. Niettemin slinkt het vertrouwen van de burger in de EU, net als in de nationale overheden. Ongeveer een derde van de burgers heeft vandaag vertrouwen in de EU, tegenover circa de helft tien jaar geleden.

Het dichten van de kloof tussen beloven en doen vereist een niet-aflatende inspanning. De EU-constructie is namelijk niet gemakkelijk te begrijpen, omdat het Europese niveau en het lidstaatniveau erin worden gecombineerd. Er wordt onvoldoende uitgelegd wie wat doet, en de positieve rol van de EU in het dagelijkse leven blijft onderbelicht als op lokaal niveau niet wordt uitgelegd hoe de vork in de steel zit. De gemeenschap is er zich niet altijd van bewust dat het landbouwbedrijf verderop, haar transportnetwerk of universiteit deels door de EU wordt gefinancierd.

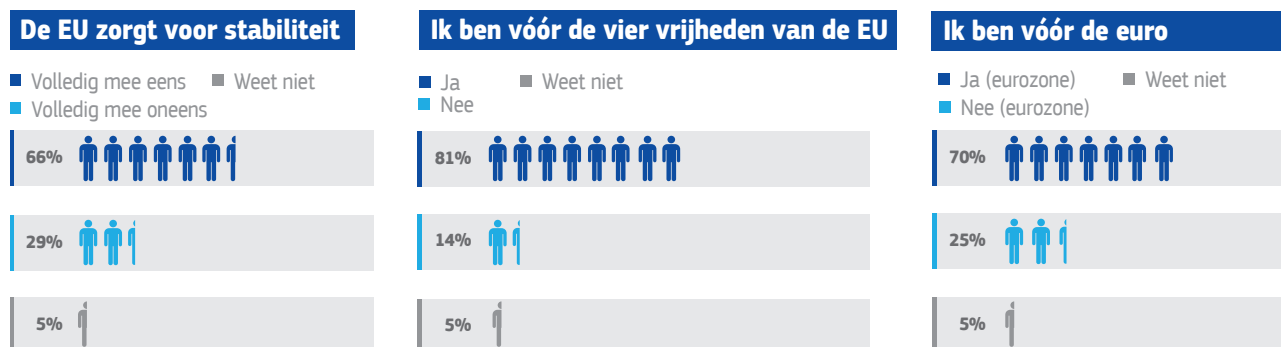
Bovendien staan de verwachtingen niet in verhouding tot de capaciteit van de EU hieraan te voldoen. Neem bijvoorbeeld de jeugdwerkloosheid. De EU mag dan talrijke toppen en nuttige steunmaatregelen aan dit probleem hebben gewijd, de betrokken instrumenten en bevoegdheden blijven in handen van de nationale, regionale en lokale overheden. De middelen die het Europese niveau op het sociale vlak kan inzetten, bedragen slechts 0.3 % van wat de lidstaten in totaal op sociaal vlak uitgeven.

De taak het vertrouwen te herstellen, een consensus tot stand te brengen en mensen het gevoel te geven dat ze erbij horen, is des te moeilijker in een tijdperk waarin zoveel informatie voor het grijpen ligt dat men door de bomen het bos soms niet meer ziet. De nieuwscyclus draait sneller dan ooit, 24 uur per dag en zeven dagen in de week, waardoor het moeilijker dan ooit is geworden het nieuws bij te houden en erop te reageren. Per dag worden tegenwoordig meer twitterberichten verstuurd dan tien jaar geleden in een volledig jaar. In 2018 zal ongeveer een derde van de wereldbevolking gebruikmaken van socialemedianetwerken, tegenover minder dan een miljoen mensen in 2010.

Deze trends zullen alleen maar versnellen en het functioneren van de democratie blijven veranderen. Dit schept nieuwe kansen om het publieke debat te stimuleren en de Europeanen meer bij de zaak te betrekken. Het is voor Europa en zijn lidstaten echter zaak sneller contact te leggen met de burger, meer verantwoording af te leggen en zowel beter als sneller waar te maken wat collectief is afgesproken. De nieuwscyclus draait sneller dan ooit, 24 uur per dag en zeven dagen in de week, waardoor het moeilijker dan ooit is geworden het nieuws bij te houden en erop te reageren. Per dag worden tegenwoordig meer twitterberichten verstuurd dan tien jaar geleden in een volledig jaar. In 2018 zal ongeveer een derde van de wereldbevolking gebruikmaken van socialemedianetwerken.

Deze trends zullen alleen maar versnellen en het functioneren van de democratie blijven veranderen. Dit schept nieuwe kansen om het publieke debat te stimuleren en de Europeanen meer bij de zaak te betrekken. Het is voor Europa en zijn lidstaten echter zaak sneller contact te leggen met de burger, meer verantwoording af te leggen en zowel beter als sneller waar te maken wat collectief is afgesproken.

Hoe denken de Europeanen over de EU?

Bron: Eurobarometer, oktober en november 2016, EU-28

---

3. Vijf scenario's voor Europa tegen 2025

De ingrijpende veranderingen die Europa doormaakt, zijn grotendeels onvermijdelijk en onomkeerbaar. Andere zijn moeilijker te voorspellen en zullen onverwachts komen. Europa kan de zaken ondergaan of mee aan het roer staan. Het moment om te kiezen is aangebroken.

De in dit witboek gepresenteerde vijf scenario's moeten helpen een debat over de toekomst van Europa in goede banen te leiden. Aan de hand van enkele sprekende voorbeelden verschaffen zij een vooruitblik op hoe de Unie er in 2025, afhankelijk van de gemaakte keuzes, zou kunnen uitzien.

Het uitgangspunt van elk van de scenario's is dat de 27 lidstaten als een Unie samen progressie maken.

Deze vijf scenario's zijn illustratief, bedoeld om de gedachten te prikkelen. Het zijn geen volledig uitgeschreven blauwdrukken of beleidsvoorschriften. Daarom worden er ook geen institutionele methoden of procedures in vermeld: het functionele primeert, het formele aspect volgt.

Het debat over de toekomst van Europa verzandt te vaak in zwart-witdenken, in een keuze voor meer of minder Europa. Dat is een misleidende en te eenvoudige voorstelling van zaken. De hier belichte mogelijkheden variëren van een status quo, over een verandering van ambitie en prioriteiten, tot een partiële of collectieve sprong voorwaarts. Er zijn heel wat overlappingsen tussen de verschillende scenario's en zij sluiten elkaar dus niet wederzijds uit; ook zijn er andere denkbaar.

Wat uiteindelijk uit de bus komt, zal ongetwijfeld verschillen van de hier beschreven scenario's. De EU27 zal gezamenlijk beslissen welke combinatie van onderdelen van de vijf scenario's naar haar mening het best geschikt is om ons project in het belang van onze burgers vooruit te helpen.

Scenario 1: Op dezelfde voet doorgaan

DE EUROPESE UNIE FOCUST OP RESULTATEN BOEKEN MET HAAR POSITIEVE HERVORMINGSAGENDA.

Waarom en hoe?

In een scenario waarin de EU27 aan haar koers vasthoudt, concentreert zij zich op het uitvoeren en verfijnen van haar huidige hervormingsagenda, in de geest van de mededeling van de Commissie - *Een nieuwe start voor Europa* - van 2014 en de Verklaring van Bratislava die door alle 27 lidstaten in 2016 is onderschreven. De prioriteiten worden regelmatig bijgesteld, problemen worden aangepakt naarmate ze zich voordoen en worden navenant vertaald in nieuwe wet- en regelgeving.

Het resultaat is dat de lidstaten en de instellingen van de EU een gezamenlijke agenda uitvoeren. De snelheid waarmee besluiten worden genomen om collectieve langetermijnprioriteiten te verwezenlijken, is afhankelijk van het overbruggen van verschillen van inzicht. Er wordt stelselmatig gecontroleerd of wetten en regels van de EU hun doel niet voorbijschieten. Achterhaalde wetgeving wordt ingetrokken.

Tegen de horizon 2025 betekent dit:

De EU blijft zich toespitsen op banen, groei en investeringen en doet dat door de interne markt verder uit te bouwen en meer te investeren in digitale, vervoers- en energie-infrastructuur.

Het functioneren van de eenheidsmunt wordt stapsgewijze verbeterd om voor groei te zorgen en schokken, binnenlands of over de grenzen heen, te voorkomen. Er worden verdere stappen gezet om het financieel toezicht te versterken, de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te verzekeren en de kapitaalmarkten te ontwikkelen om de reële economie te financieren.

De hervorming door de Commissie van de voorschriften voor staatssteun leidt ertoe dat 90 %

van alle staatssteun wordt beheerd door nationale, regionale en lokale overheden.

De strijd tegen terreur wordt opgevoerd in lijn met de bereidheid van nationale autoriteiten om inlichtingen met elkaar te delen. Er wordt op defensiegebied nauwer samengewerkt wat betreft onderzoek, industrie en plaatsing van opdrachten. De lidstaten besluiten bepaalde defensiemiddelen samen te voegen en de financiële solidariteit voor buitenlandse EU-missies op te voeren.

Inzake buitenlands beleid wordt er meer met één stem gesproken. De EU27 streeft actief naar handelsakkoorden met partners overal ter wereld, precies zoals nu het geval is. Het beheer van de buitengrenzen is primair de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke landen, maar er wordt nauwer samengewerkt dankzij de operationale steun van de Europese grens- en kustwacht. Het grensbeheer moet voortdurend worden verbeterd om het hoofd te bieden aan nieuwe uitdagingen, anders zullen sommige landen willen vasthouden aan doelgerichte controles aan de binnengrenzen.

De EU27 is bij machte de internationale agenda op een aantal gebieden zoals klimaat, financiële stabiliteit en duurzame ontwikkeling, op positieve wijze vorm te geven.

Voor- en nadelen:

De positieve agenda, die berust op een gemeenschappelijke doelstelling, blijft concrete resultaten opleveren. De rechten van de burgers die van het EU-recht afgeleid zijn, worden gehandhaafd. De eenheid van de EU27 wordt bewaard, maar kan bij belangrijke meningsverschillen op de proef worden gesteld. Alleen als de collectieve wil er is om samen zaken die ertoe doen aan te pakken, zal men de kloof kunnen dichten tussen de op papier gedane beloften en de verwachtingen van de burger.

Gevolgen voor het beleid

Interne markt en handel	Economisch en monetaire unie	Schengen, migratie en veiligheid	Buitenlands beleid en defensie	EU-begroting	Slagkracht
De interne markt wordt versterkt, met inbegrip van de digitale en energiesector; de EU27 zet in op vooruitstrevende handelsakkoorden	Geleidelijke vooruitgang bij het verbeteren van de werking van de eurozone	Geleidelijk nauwere samenwerking bij het beheer van de buitengrenzen; vooruitgang in de richting van een gemeenschappelijk asielstelsel; betere coördinatie op veiligheidsgebied	Vooruitgang bij het spreken met één stem over buitenlandse zaken; nauwere defensiesamenwerking	Deels gemoderniseerd in het licht van de door de EU27 vastgestelde hervormingsagenda	Positieve agenda leidt tot concrete resultaten; besluitvorming blijft moeilijk te begrijpen; verwachtingen worden niet altijd ingelost

Enkele snapshots ter illustratie

- Huishoudens en bedrijven worden gestimuleerd om hun energieverbruik terug te dringen en zelf schone energie te produceren. Zij kunnen eenvoudig van leverancier veranderen. Er zal gemiddeld minder worden betaald, maar de helft zal nog altijd naar leveranciers van buiten de EU gaan.
- De Europeaan kan zich met een zelfrijdende, geconnecteerde auto verplaatsen, maar bij het overschrijden van landsgrenzen problemen blijven ondervinden als gevolg van compatibiliteitskwesties en technische barrières.
- Er is zowel in de stadscentra als in plattelandsgebieden breedband van hoge kwaliteit en dito snelheid beschikbaar. Het online winkelen trekt aan, maar het blijft buitensporig duur om producten uit andere lidstaten te laten leveren.
- De Europeanen kunnen meestal over de landsgrenzen heen reizen zonder controles. Wegens verscherpte veiligheidscontroles moeten treinreizigers en vliegtuigpassagiers lang voor het vertrek ter plekke zijn.
- De EU sluit gerichte, vooruitstrevende handelsakkoorden met gelijkgezinde partners zoals bijvoorbeeld Japan, Australië, Nieuw-Zeeland en Latijns-Amerika. Het ratificatieproces is van lange duur en wordt vaak vertraagd door debatten en onenigheid in sommige nationale en regionale parlementen.

Scenario 2: De interne markt en niets meer

DE EUROPESE UNIE CONCENTREERT ZICH GELEIDELIJK WEER OP DE INTERNE MARKT

Waarom en hoe?

In een scenario waarin de EU27 het op tal van beleidsterreinen niet eens worden om meer te doen, concentreert de Unie zich in toenemende mate op het verdiepen van sommige essentiële aspecten van de interne markt. Er is geen collectieve wil om meer samen te werken inzake bijvoorbeeld migratie, veiligheid of defensie.

Het resultaat is dat de EU27 minder actief optreedt op de meeste beleidsgebieden. De samenwerking inzake nieuwe kwesties van gemeenschappelijk belang wordt vaak bilateraal geregeld. De EU27 verlicht tevens de regelgevingsdruk aanzienlijk door twee bestaande maatregelen in te trekken voor elk nieuw initiatief dat wordt voorgesteld.

Tegen de horizon 2025 betekent dit:

Het functioneren van de interne markt wordt de belangrijkste “raison d’être” van de EU. Het vermogen om het eens te worden over daarmee samenhangende beleidsmaatregelen en normen bepaalt of er vooruitgang wordt geboekt. Dit blijkt inzake het vrij verkeer van kapitaal en goederen, dat vrij van heffingen en rechten blijft, vlotter te verlopen dan op andere gebieden.

Omdat sterk wordt gefocust op het verminderen van de regels op EU-niveau, blijven verschillen inzake consumenten-, sociale en milieubescherming, en inzake belastingen en subsidiëring door de overheid, bestaan of worden ze groter. Hierdoor dreigt een “race to the bottom” te ontstaan. Ook blijkt het lastig te zijn overeenstemming te bereiken over nieuwe gemeenschappelijke regels voor de mobiliteit van werknemers of over de toegang tot gereguleerde beroepen. Het resultaat is dat het vrij verkeer van werknemers en diensten niet volledig gegarandeerd is.

De euro vergemakkelijkt de handel, maar toenemende divergentie en beperkte samenwerking zorgen voor belangrijke kwetsbaarheidsrisico’s. Hierdoor worden de integriteit van de eenheidsmunt en haar vermogen om een nieuwe financiële crisis op te vangen bedreigd.

Mensen worden aan de landsgrenzen systematischer gecontroleerd wegens onvoldoende samenwerking inzake veiligheids- en migratievraagstukken.

Interne onenigheid over de aanpak van buitenlandse handel leidt ertoe dat de EU maar moeizaam akkoorden met haar partners kan sluiten. Migratie en sommige buitenlandbeleidskwesties worden in toenemende mate via bilaterale samenwerking geregeld. Humanitaire hulp en ontwikkelingshulp zijn nationale aangelegenheden. De EU is niet langer als blok vertegenwoordigd op internationale fora omdat geen gemeenschappelijke positie kan worden bepaald inzake aangelegenheden die relevant zijn voor andere wereldspelers, zoals de strijd tegen klimaatverandering, belastingontduiking, de governance van de mondialisering en het bevorderen van de wereldhandel.

Voor- en nadelen:

Door de concentratie op de kernprioriteiten van de EU moeten verschillen van inzicht tussen lidstaten inzake nieuwe problemen die opdoemen vaak bilateraal worden opgelost, geval per geval. De rechten van de burgers die van het EU-recht afgeleid zijn, kunnen gaandeweg worden ingeperkt. De besluitvorming wordt doorzichtelijker, maar het vermogen om collectief op te treden is beperkt. De kloof tussen de verwachtingen en de inlossing ervan op alle niveaus kan hierdoor groter worden.

Gevolgen voor het beleid

Interne markt en handel	Economisch en monetaire unie	Schengen, migratie en veiligheid	Buitenlands beleid en defensie	EU-begroting	Slagkracht
De interne markt voor goederen en kapitaal wordt versterkt; normen lopen verder uiteen; vrij verkeer van personen en diensten is niet volledig gewaarborgd	Beperkte samenwerking binnen de eurozone	Niet één beleid inzake migratie en asiel; verdere coördinatie op veiligheidsgebied; stelselmatiger controles aan de binnengrenzen	Sommige kwesties op het gebied van buitenlands beleid steeds meer bilateraal geregeld; defensiesamenwerking blijft zoals nu	Bijgesteld voor de financiering van basisfuncties die nodig zijn voor de interne markt	Besluitvorming is misschien begrijpelijker, maar vermogen om collectief op te treden is beperkt; kwesties van gemeenschappelijk belang moeten vaak bilateraal worden opgelost

Enkele snapshots ter illustratie

- De luchtkwaliteit in Europa vertoont aanzienlijke verschillen doordat sommige landen ervoor kiezen om de normen en voorschriften inzake schadelijke emissies in te trekken. De waterkwaliteit van rivieren zoals de Donau of de Rijn die door meerdere landen stromen, is misschien niet meer overal gelijk.
- Europeanen staan weifelend tegenover het gebruik van geconnecteerde auto's omdat er geen gemeenschappelijke EU-regels en technische standaarden zijn.
- Het overschrijden van binnengrenzen om professionele redenen of voor toerisme wordt bemoeilijkt door stelselmatige controles. Ook een baan in het buitenland vinden wordt moeilijker en overdracht van pensioenrechten naar een andere lidstaat is niet gegarandeerd. Voor wie in het buitenland medische verzorging nodig heeft, lopen de kosten hoog op.
- De EU27 slaagt er niet in nieuwe handelsakkoorden te sluiten omdat de lidstaten het niet eens kunnen worden over gemeenschappelijke prioriteiten of sommige de ratificatie tegenhouden.
- De burgers in een land waarvan het luchtruim wordt geschonden of dat het doelwit is van grootschalige cyberaanvallen door een buitenlandse mogendheid verbazen zich erover dat de EU of zelfs de buurlanden geen sancties uitvaardigen.
- De hernationalisering van de ontwikkelingshulp maakt het lastiger om allesomvattende partnerschappen met Afrikaanse landen aan te gaan, waardoor de economische mogelijkheden op een groeiende markt niet ten volle worden benut en niets wordt gedaan aan de onderliggende oorzaken van migratie.

Scenario 3: Wie meer wil, doet meer

LIDSTATEN DIE DAT WILLEN, MOGEN OP SPECIFIEKE TERREINEN NAUWER SAMENWERKEN.

Waarom en hoe?

Wanneer de EU27 op dezelfde voet verdergaat, maar bepaalde lidstaten meer samen willen doen, ontstaan een of meer “coalities van bereidwillige landen” om samen te werken op een bepaald beleidsterrein, bijvoorbeeld defensie, binnenlandse veiligheid, belastingen of sociale aangelegenheden.

Het resultaat is dat nieuwe groepen lidstaten afspraken over wetgeving en begroting maken om hun samenwerking op de gekozen terreinen te verdiepen. Net zoals voor het Schengengebied en de euro kan dit binnen het gedeelde kader van de EU27, maar de rechten en plichten moeten duidelijk worden vastgelegd. De status van de andere lidstaten blijft ongewijzigd, en zij behouden de mogelijkheid om zich in een later stadium aan te sluiten bij de kopgroep.

Tegen de horizon 2025 betekent dit:

Een groep lidstaten besluit veel nauwer samen te werken op het gebied van defensie, gebruikmakend van de bestaande wettelijke mogelijkheden: intensief gezamenlijk onderzoek, een sterke gedeelde industriële basis, gezamenlijke plaatsing van opdrachten, samenvoeging van middelen en grootschaligere inzet voor gezamenlijke missies in het buitenland.

Verschillende landen ontwikkelen verdergaande samenwerking op het gebied van veiligheid en justitie. Zij besluiten de samenwerking tussen politie- en inlichtingendiensten te versterken en wisselen alle beschikbare informatie uit over de bestrijding van georganiseerde misdaad en terrorisme gerelateerde

activiteiten. Dankzij een gezamenlijk openbaar ministerie voeren zij collectieve onderzoeken uit naar fraude, witwassen en drugs- en wapenhandel. Zij besluiten ook een gemeenschappelijke rechtsruimte in civiele zaken tot stand te brengen.

Een groep landen, waaronder die van de eurozone en potentieel enkele andere, kiest ervoor veel nauwer samen te werken op het gebied van belastingen en sociale aangelegenheden. Door de belastingregels en -tarieven te harmoniseren kunnen de nalevingskosten dalen en kan belastingontwijking worden beperkt. Uniforme sociale normen bieden zekerheid voor bedrijven en dragen bij tot betere arbeidsomstandigheden. Industrieën werken intensiever samen aan geavanceerde technologieën, producten en diensten en regels voor het gebruik daarvan worden gezamenlijk ontwikkeld.

De 27 lidstaten bouwen de interne markt verder uit en versterken de vier vrijheden. De betrekkingen met derde landen, waaronder op het gebied van handel, worden nog steeds op Europees niveau beheerd namens alle lidstaten.

Voor- en nadelen

De eenheid van de 27 lidstaten blijft behouden, maar degenen die dat willen, kunnen intensiever samenwerken. De rechten van de burger die van het EU-recht afgeleid zijn, beginnen uiteen te lopen, volgens de scheidingslijn tussen landen die hebben besloten meer te doen en de andere. Er kunnen vragen worden gesteld bij de transparantie en verantwoordingsplicht van de verschillende besluitvormingslagen. In de landen die ervoor kiezen om meer te doen, worden de verwachtingen van de burger ingelost.

Gevolgen voor het beleid

Interne markt en handel	Economisch en monetaire unie	Schengen, migratie en veiligheid	Buitenlands beleid en defensie	EU-begroting	Slagkracht
Als bij scenario 1; de interne markt wordt versterkt en de EU27 zet in op vooruitstrevende handelsakkoorden	Als bij scenario 1, uitgezonderd een groep landen die nauwer gaat samenwerken op gebieden als belastingen en sociale normen	Als bij scenario 1, uitgezonderd een groep landen die nauwer gaat samenwerken op het gebied van veiligheid en justitie	De EU spreekt met één stem over alle kwesties van buitenlands beleid; er komt een Europese defensie-unie	Als bij scenario 1; een aantal lidstaten stelt extra middelen beschikbaar voor de gebieden waarop zij besluiten meer te doen	Als bij scenario 1, een positieve agenda voor EU27 leidt tot resultaat; een aantal groepen kan op bepaalde gebieden meer bereiken; besluitvorming wordt complexer

Enkele snapshots ter illustratie

- Een groep landen richt een korps van politieagenten en officieren van justitie op om grensoverschrijdende criminaliteit te onderzoeken. Veiligheidsinformatie wordt onmiddellijk uitgewisseld doordat databanken rechtstreeks aan elkaar gekoppeld zijn. In strafzaken wordt bewijsmateriaal dat in een bepaald land is vergaard, automatisch erkend in de andere landen.
- Er rijden veel geconnecteerde auto's rond in de twaalf lidstaten die hun voorschriften en normen hebben geharmoniseerd. Dezelfde lidstaten ontwikkelen regels voor eigendoms- en aansprakelijkheidskwesties in verband met het internet van de dingen.
- Een groep landen ontwikkelt een gemeenschappelijk "wetboek ondernemingsrecht" waarin vennootschaps- en handelsrecht en daarmee samenhangende rechtsgebieden worden samengebracht, zodat bedrijven van elke omvang gemakkelijk grensoverschrijdend kunnen opereren.
- Werknemers in 21 lidstaten genieten meer en vergelijkbare arbeidsrechten en sociale bescherming, ongeacht nationaliteit of woonplaats.
- Zes landen kopen samen een drone voor militaire doeleinden, die kan worden ingezet voor patrouilles op zee en boven land, en voor humanitaire reddingsoperaties. Er wordt een gezamenlijk defensieprogramma opgezet om kritieke infrastructuur te beschermen tegen cyberaanvallen.

Scenario 4: Minder, en efficiënter

DE EUROPESE UNIE FOCUST OP MEER EN SNELLERE RESULTATEN OP BEPAALDE TERREINEN EN DOET OP ANDERE TERREINEN MINDER.

Waarom en hoe?

In dit scenario is er consensus over de noodzaak om bepaalde prioriteiten beter aan te pakken. De EU27 besluit om haar aandacht en beperkte middelen te concentreren op een beperkter aantal terreinen.

Het resultaat is dat de EU27 veel sneller en krachtadiger kan optreden inzake de gekozen prioriteiten. De EU27 krijgt sterkere instrumenten om collectieve besluiten rechtstreeks te handhaven en te implementeren, zoals vandaag al het geval is voor het mededingingsbeleid en het banktoezicht. Op andere terreinen treedt de EU27 niet meer op of doet zij minder.

Bij de keuze van de nieuwe prioriteiten worden beloften, verwachtingen en uitvoering beter met elkaar in overeenstemming gebracht. Een goed voorbeeld waarbij dit niet het geval was, is het recente schandaal rond de auto-emissies: van de EU wordt algemeen verwacht dat zij consumenten beschermt tegen malafide fabrikanten, maar zij heeft niet de bevoegdheid of de instrumenten om hier rechtstreeks en zichtbaar iets aan te doen.

Tegen de horizon 2025 betekent dit:

De EU27 intensiveert haar werk op het gebied van innovatie, handel, veiligheid, migratie, grensbeheer en defensie. Zij ontwikkelt nieuwe regels en handhavinginstrumenten om de interne markt op belangrijke nieuwe terreinen te verdiepen. Zij focust op topkwaliteit in Onderzoek en Ontwikkelingen investeert in nieuwe EU-brede projecten voor decarbonisatie en digitalisering.

Dit omvat bijvoorbeeld meer samenwerking op het gebied van ruimtevaarttechnologie en hightechgroepen en voltooiing van het netwerk van regionale energieknooppunten. De EU27 kan snel besluiten over onderhandelingen over en sluiting van handelsakkoorden. Politie en justitie werken systematisch samen op het gebied van terrorismebestrijding, wat wordt gefaciliteerd door

een gemeenschappelijk Europees agentschap voor terrorismebestrijding.

De Europese grens- en kustwacht neemt het beheer van de buitengrenzen volledig over. Alle asielaanvragen worden behandeld door een gemeenschappelijk Europees asielaagentschap. Er wordt gezamenlijke defensiecapaciteit ontwikkeld.

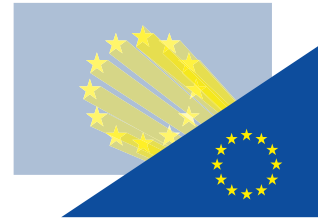
De EU27 treedt daarentegen niet langer op, of veel minder, wanneer haar toegevoegde waarde eerder beperkt wordt geacht of wanneer zij beloften niet kan inlossen, zoals op het gebied van regionale ontwikkeling, volksgezondheid, of delen van het werkgelegenheids- en sociaal beleid die niet rechtstreeks samenhangen met de interne markt.

Staatssteuncontrole wordt verder gedelegeerd aan de nationale overheden. Voor nieuwe normen op het gebied van consumentenbescherming, milieu en gezondheid en veiligheid op het werk wordt eerder gestreefd naar minimumnormen dan naar gedetailleerde harmonisatie. De lidstaten krijgen op sommige gebieden meer flexibiliteit om te experimenteren, maar op gebieden die op EU-niveau worden geregeld, krijgt de EU meer bevoegdheden om volledige naleving af te dwingen.

Op andere gebieden zullen verdere stappen worden gezet om de euro te consolideren en de stabiliteit van de gemeenschappelijke munt te waarborgen. De rol die de EU op het wereldtoneel vervult, verandert gezien deze nieuwe verantwoordelijkheden.

Voor- en nadelen

Dankzij meer duidelijkheid in de taakverdeling is het voor de Europese burger duidelijker wat op Europees, nationaal en regionaal niveau wordt geregeld. Rechten van de burger die van het EU-recht afgeleid zijn, zullen worden versterkt op gebieden waar is besloten meer te doen en elders ingeperkt. De kloof tussen beloften en uitvoering wordt grotendeels gedicht, maar op sommige terreinen zullen verwachtingen van de burger niet worden ingelost. Om te beginnen heeft de EU27 al grote moeite om het eens te worden over welke terreinen voorrang moeten krijgen en waar zij minder moet doen.

Gevolgen voor het beleid

Interne markt en handel	Economisch en monetaire unie	Schengen, migratie en veiligheid	Buitenlands beleid en defensie	EU-begroting	Slagkracht
Minimale gemeenschappelijke normen, maar versterkte handhaving op gebieden die op EU-niveau worden geregeld; handel uitsluitend behandeld op EU-niveau	Verscheidene stappen om de eurozone te consolideren en de stabiliteit ervan te waarborgen; de EU27 houdt zich minder bezig met werkgelegenheid en sociaal beleid	Stelselmatige samenwerking bij grensbeheer, asielbeleid en terrorismebestrijding	De EU spreekt met één stem over alle kwesties van buitenlands beleid; er komt een Europese defensie-unie	Ingrijpend aangepast aan de nieuwe prioriteiten die op het niveau van de EU27 zijn afgesproken	Eerst lastig om het eens te worden over welke taken prioriteit verdienen en welke worden afgestoten; daarna besluitvorming wellicht begrijpelijker; EU-optreden sneller en doortastender op gebieden waarop zij een grotere rol speelt

Enkele snapshots ter illustratie

- Een Europese telecomautoriteit heeft de bevoegdheid om frequenties vrij te maken voor grensoverschrijdende telecommunicatiediensten, bijvoorbeeld voor naadloos gebruik van geconnecteerde auto's overal in Europa, en om regels op te stellen om de rechten van de gebruikers van mobiele diensten en internet overal in de EU te beschermen.
- Een nieuw Europees agentschap voor terrorismebestrijding helpt zware aanslagen in Europese steden af te wenden en te voorkomen door verdachte personen stelselmatig te volgen en te signaleren. Nationale politiediensten hebben gemakkelijk toegang tot Europese databanken met biometrische informatie over criminelen.
- De Europese grens- en kustwacht neemt het beheer van de buitengrenzen volledig over.
- Verspreid over Europa blijven er aanzienlijke verschillen bestaan tussen lonen, sociale wetgeving en belastingniveaus.
- Europese consumenten die zijn misleid door autofabrikanten, kunnen erop vertrouwen dat de EU sancties oplegt en compensatie afdwingt bij die bedrijven.
- Boeren hebben toegang tot betaalbare gegevens in realtime over het weer en gewasbeheer dankzij een volledig operationeel Europees satellietstelsel.

Scenario 5: Veel meer samen doen

DE EUROPESE UNIE BESLUIT OP ALLE BELEIDSTERREINEN VEEL NAUWER SAMEN TE WERKEN.

Waarom en hoe?

Gesteld dat er consensus over bestaat dat noch de EU27 in haar huidige vorm, noch de afzonderlijke Europese landen zijn opgewassen tegen de uitdagingen van deze tijd, besluiten de lidstaten om over de hele linie meer macht, middelen en beslissingsbevoegdheden te delen.

Het resultaat is dat de lidstaten op alle gebieden nauwer samenwerken dan ooit tevoren. Ook wordt de eurozone versterkt, vanuit het besef dat wat gunstig is voor de landen met de gemeenschappelijke munt, ook het collectief ten goede komt. Op Europees niveau wordt sneller besloten en de besluiten worden vlot uitgevoerd.

Tegen de horizon 2025 betekent dit:

Op het internationale toneel spreekt en handelt Europa eensgezind en in de meeste internationale fora bekleedt zij één zetel. Het Europees Parlement heeft het laatste woord over internationale handelsakkoorden. Defensie en veiligheid krijgen prioriteit. Volledig complementair met de NAVO wordt een Europese defensie-unie opgericht. Op veiligheidsgebied wordt standaard samengewerkt. De EU blijft vooroplopen in de mondiale strijd tegen klimaatverandering en versterkt haar rol als 's werelds grootste donor van humanitaire en ontwikkelingshulp.

Dankzij de brede opzet van haar buitenlandse beleid slaagt de EU erin de gezamenlijke aanpak van migratie te versterken. Hechtere partnerschappen en meer investeringen in Europa's nabuurschap en daarbuiten helpen economische kansen te creëren, reguliere migratie te beheren en irreguliere kanalen aan te pakken.

Binnen de EU27 is alles erop gericht om de interne markt op het gebied van energie, digitale en andere diensten te voltooiën. Dankzij gezamenlijke investeringen in innovatie en onderzoek ontstaan er meerdere Europese "Silicon Valleys", waar verschaffers van durfkapitaal, start-ups, grote bedrijven en onderzoekscentra elkaar vinden. Volledig geïntegreerde kapitaalmarkten helpen financiële middelen te mobiliseren voor kleine en middelgrote ondernemingen en grootschalige infrastructuurprojecten in de hele EU.

Binnen de eurozone, maar ook ten aanzien van de lidstaten die zich daarbij willen aansluiten, worden sociale, fiscale en begrotingszaken veel krachtiger gecoördineerd en staan de financiële diensten onder Europees toezicht. De EU stelt extra financiële steun beschikbaar om de economische ontwikkeling te bevorderen en te reageren op schokken op regionaal, sectoraal en nationaal niveau.

Voor- en nadelen:

De besluitvorming op EU-niveau verloopt veel sneller en beter. Burgers hebben meer rechten die direct van het EU-recht afgeleid zijn. Groepen die vinden dat het de EU aan legitimiteit ontbreekt of dat de EU te veel macht van de nationale autoriteiten naar zich toe heeft getrokken, kunnen echter het gevoel krijgen dat er niet naar hen wordt geluisterd.

Gevolgen voor het beleid

Interne markt en handel	Economisch en monetaire unie	Schengen, migratie en veiligheid	Buitenlands beleid en defensie	EU-begroting	Slagkracht
De interne markt wordt versterkt door harmonisatie van normen en krachtiger handhaving; handel wordt uitsluitend behandeld op EU-niveau	Er komt een economische, financiële en fiscale Unie, zoals voorzien in het verslag van de vijf voorzitters van juni 2015	Als bij scenario 4, stelselmatige samenwerking bij grensbeheer, asielbeleid en terrorisme-bestrijding	Als bij scenario 4. De EU spreekt met één stem over alle kwesties van buitenlands beleid; er komt een Europese defensie-unie	Ingrijpend gemoderniseerd en uitgebreid met eigen middelen; er is een stabiliserings-functie operationeel voor de overheidsfinanciën in de eurozone	Over de hele linie snellere besluitvorming en krachtigere handhaving; wie vindt dat de EU te veel bevoegdheden van de lidstaten naar zich toe heeft getrokken, zal kanttekeningen plaatsen uit het oogpunt van de verantwoordings-plicht

Enkele snapshots ter illustratie

- Er wordt actief gestreefd naar het sluiten van handelsakkoorden. Daarbij is het de EU die namens haar 27 lidstaten het voortouw neemt, onderhandelingen voert en voor een vlotte ratificatie zorgt.
- Europeanen rijden met geconnecteerde auto's probleemloos door heel Europa doordat overal in de Unie dezelfde regels gelden en er een EU-handhavingsagentschap is.
- Europeanen die hun mening willen geven over een voorstel om bij hen in de buurt met EU-geld een windturbineproject te starten, hebben grote moeite om uit te zoeken welke Europese instantie hiervoor verantwoordelijk is.
- Burgers die op reis zijn in het buitenland, krijgen consulaire bescherming en bijstand van EU-ambassades, die op sommige plaatsen de nationale ambassades hebben vervangen. Alle niet-EU-burgers die naar Europa willen reizen, kunnen gebruikmaken van hetzelfde netwerk om een visum aan te vragen.
- Het Europees Stabieleitsmechanisme wordt het Europees Monetair Fonds. Het wordt gecontroleerd door het Europees Parlement en neemt nieuwe verantwoordelijkheden op zich om de Europese Investeringsbank te ondersteunen bij het financieren van de derde generatie van het plan-Juncker om investeringen overal in Europa te stimuleren.

---

4. De toekomst

Veel van de vooruitgang die zestig jaar geleden onmogelijk leek in Europa, geldt nu als vanzelfsprekend. Onze donkerste dagen zijn nog altijd een stuk lichter zijn dan de dagen die de vaders van de Europese gedachte in gevangenschap doorbrachten op Ventotene.

Zelfs voor visionaire geesten als de hunne waren de vrijheden, rechten en kansen die de EU sindsdien heeft gecreëerd, onvoorstelbaar. Nu het verenigd Europa zestig jaar bestaat, is het tijd om onze belofte te vernieuwen, onze trots te hervinden en onze toekomst vorm te geven.

Ook als ingrijpende veranderingen onvermijdelijk blijken, blijven wij pal staan voor onze manier van leven en houden wij de Europese waarden hoog. Wij willen een samenleving waarin niets boven vrede, vrijheid, verdraagzaamheid en solidariteit gaat. Wij willen leven in een pluralistische democratie met een kritische, onafhankelijke en vrije pers. Wij willen vrij zijn om te zeggen wat we denken, in het vertrouwen dat niets of niemand boven de wet staat. Wij willen een Unie waarin alle burgers en alle lidstaten gelijk worden behandeld. We willen een betere toekomst voor onze kinderen.

Het zijn deze waarden en deze wensen waar we als Europeanen samen voor zullen blijven vechten, ongeacht welk van de hier geschetste scenario's de toekomst het dichtst benadert.

De EU is een uniek project waarbij binnenlandse prioriteiten zijn gecombineerd en soevereiniteit vrijwillig is overgedragen om nationale en collectieve belangen beter te behartigen. Een sinecure is de Unie nooit geweest en volmaakt evenmin, maar zij blijkt keer op keer zichzelf te kunnen hervormen en heeft haar waarde mettertijd bewezen. Onder het motto "eenheid in verscheidenheid" zijn de EU en haar lidstaten erin geslaagd hun unieke nationale troeven en diversiteit te benutten om ongekende vooruitgang te bereiken.

In een onzekere wereld kan de verleiding van isolement sommigen aantrekkelijk voorkomen, maar verdeeldheid en versnippering zouden ver reikende gevolgen hebben. Isolement zou het spook van Europa's verdeelde verleden oproepen en burgers en landen tot speelbal maken van sterkere machten.

De keus is nu aan Europa. Er wachten talloze kansen én uitdagingen. In dit uur der waarheid kan Europa zijn belofte alleen waarmaken als alle 27 lidstaten de handen vastberaden ineenslaan.

Dit witboek is bedoeld als aanzet tot een eerlijk en breed debat met de burgers over hoe Europa zich de komende jaren zou moeten ontwikkelen. Daarbij moeten alle geluiden worden gehoord. De Europese Commissie zal samen met het Europees Parlement en belangstellende lidstaten een reeks debatten over de toekomst van Europa organiseren in de nationale parlementen, steden en regio's van Europa. De ideeën en plannen van honderden miljoenen Europeanen zullen een impuls geven aan onze vooruitgang.

Het witboek is de bijdrage van de Europese Commissie aan de Top van Rome. Deze bijeenkomst ter gelegenheid van zestig jaar Europa nodigt natuurlijk uit om terug te blikken op de geboekte successen. De top markeert echter ook het begin van een proces waarin de 27 lidstaten zich samen moeten uitspreken over de toekomst van hun Unie.

De Europese Commissie zal de komende maanden aan dit debat bijdragen met een reeks discussienota's over:

- het ontwikkelen van de sociale dimensie van Europa,
- het verdiepen van de Economische en Monetaire Unie op basis van het verslag van de vijf voorzitters van juni 2015,
- het omarmen van de mondialisering,
- de toekomst van Europa's defensie,
- de toekomst van de financiën van de EU.

Net als in dit witboek zal de Commissie in deze discussienota's verschillende ideeën, voorstellen, opties en scenario's voor Europa in 2025 aandragen; in dit stadium zijn er geen definitieve beslissingen genomen.

Deze onderwerpen zullen verder worden uitgewerkt in de State of the Union 2017 van voorzitter Juncker. Vervolgens zouden op de Europese Raad van december 2017 de eerste conclusies kunnen worden getrokken. Dit moet helpen een koers uit te zetten met het oog op de Europese parlements verkiezingen in juni 2019.

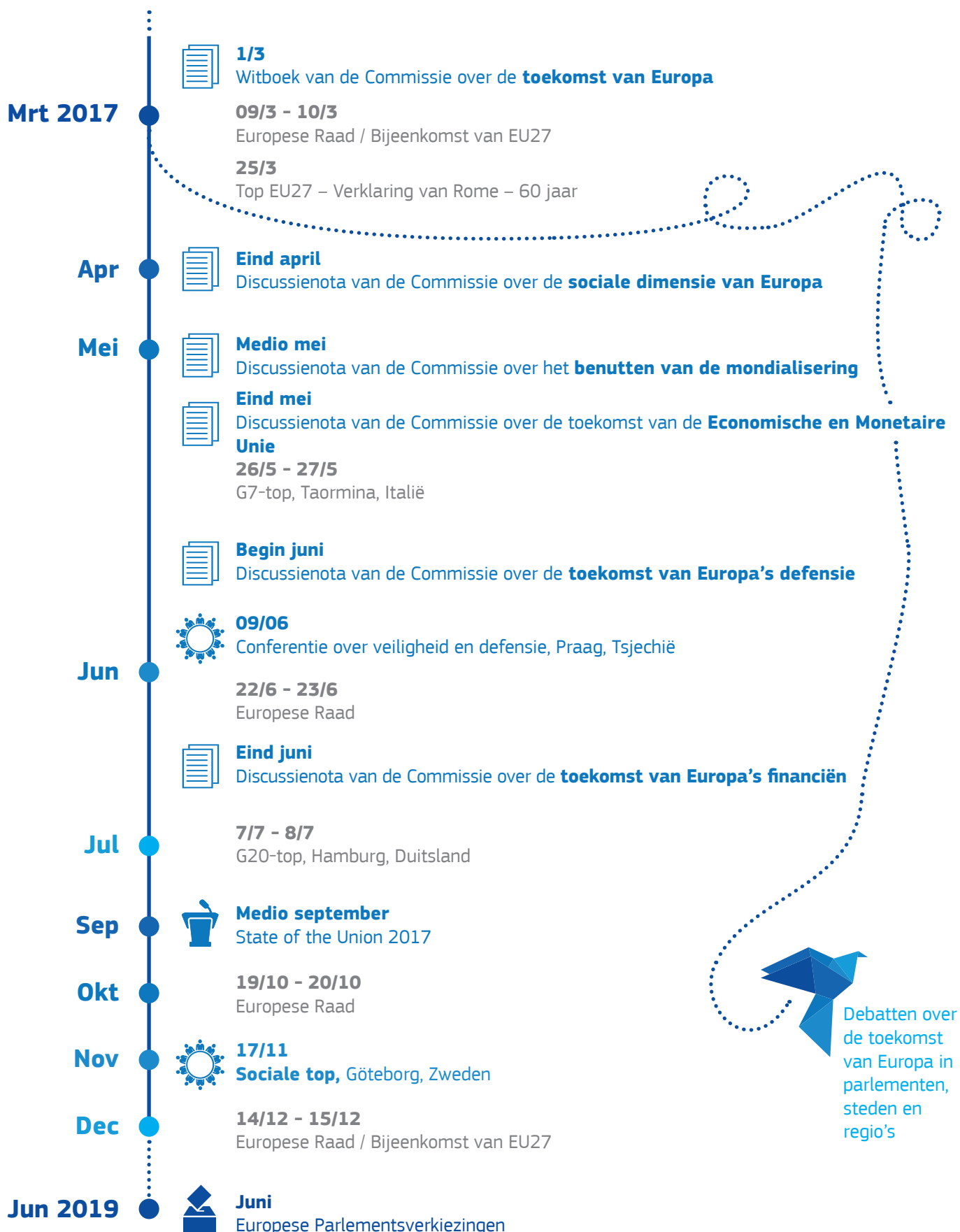
Met onze vereende krachten komt Europa vooruit. Wij hebben Europa's toekomst in onze eigen handen, net als de generaties voor ons.

BIJLAGEN

Het proces van het witboek van Rome tot de Europese Parlementsverkiezingen in 2019

Bijlage 2: De vijf scenario's: een politiek overzicht

	 Op dezelfde voet doorgaan	 De interne markt en niets meer	 Wie meer wil, doet meer	 Minder, maar efficiënter	 Veel meer samen doen
Interne markt en handel	De interne markt wordt versterkt, met inbegrip van de digitale en energiesector; de EU27 zet in op vooruitstrevende handelsakkoorden	De interne markt voor goederen en kapitaal wordt versterkt; normen lopen verder uiteen; vrij verkeer van personen en diensten is niet volledig gewaarborgd	Als bij scenario 1; de interne markt wordt versterkt en de EU27 zet in op vooruitstrevende handelsakkoorden	Minimale gemeenschappelijke normen, maar versterkte handhaving op gebieden die op EU-niveau worden geregeld; handel uitsluitend behandeld op EU-niveau	De interne markt wordt versterkt door harmonisatie van normen en krachtiger handhaving; handel wordt uitsluitend behandeld op EU-niveau
Economisch en monetaire unie	Geleidelijke vooruitgang bij het verbeteren van de werking van de eurozone	Bepaalde samenwerking binnen de eurozone	Als bij scenario 1, uitgezonderd een groep landen die nauwer gaat samenwerken op gebieden als belastingen en sociale normen	Verscheidene stappen om de eurozone te consolideren en de stabiliteit ervan te waarborgen; de EU27 houdt zich minder bezig met werkgelegenheid en sociaal beleid	Er komt een economische, financiële en fiscale Unie, zoals voorzien in het verslag van de vijf voorzitters van juni 2015
Schengen, migratie en veiligheid	Geleidelijk nauwere samenwerking bij het beheer van de buitengrenzen; vooruitgang in de richting van een gemeenschappelijk asielstelsel; betere coördinatie op veiligheidsgebied	Niet één beleid inzake migratie en asiel; verdere coördinatie op veiligheidsgebied; stelselmatiger controles aan de binnengrenzen	Als bij scenario 1, uitgezonderd een groep landen die nauwer gaat samenwerken op het gebied van veiligheid en justitie	Stelselmatige samenwerking bij grensbeheer, asielbeleid en terrorismebestrijding	Als bij scenario 4, stelselmatige samenwerking bij grensbeheer, asielbeleid en terrorismebestrijding
Buitenlands beleid en defensie	Vooruitgang bij het spreken met één stem over buitenlandse zaken; nauwere defensiesamenwerking	Sommige kwesties op het gebied van buitenlands beleid steeds meer bilateraal geregeld; defensiesamenwerking blijft zoals nu	Als bij scenario 1, uitgezonderd een groep landen die nauwer gaat samenwerken op defensiegebied, focussend op militaire coördinatie en gezamenlijk materieel	De EU spreekt met één stem over alle kwesties van buitenlands beleid; er komt een Europese defensie-unie	Net als bij scenario 4 spreekt de EU met één stem over alle kwesties van buitenlands beleid; er komt een Europese defensie-unie
EU-begroting	Deels gemoderniseerd in het licht van de door de EU27 vastgestelde hervormingsagenda	Bijgesteld voor de financiering van basisfuncties die nodig zijn voor de interne markt	Als bij scenario 1; een aantal lidstaten stelt extra middelen beschikbaar voor de gebieden waarop zij besluiten meer te doen	Ingrijpend aangepast aan de nieuwe prioriteiten die op het niveau van de EU27 zijn afgesproken	Ingrijpend gemoderniseerd en uitgebreid met eigen middelen; er is een stabiliseringsfunctie operationeel voor de overheidsfinanciën in de eurozone
Slagkracht	Positieve agenda leidt tot concrete resultaten; besluitvorming blijft moeilijk te begrijpen; verwachtingen worden niet altijd ingelost	Besluitvorming is misschien begrijpelijker, maar vermogen om collectief op te treden is beperkt; kwesties van gemeenschappelijk belang moeten vaak bilateraal worden opgelost	Als bij scenario 1, een positieve agenda voor EU27 leidt tot resultaat; een aantal groepen kan op bepaalde gebieden meer bereiken; besluitvorming wordt complexer	Eerst lastig om het eens te worden over welke taken prioriteit verdienen en welke worden afgestoten; daarna besluitvorming wellicht begrijpelijker; EU-optreden sneller en doortastender op gebieden waarop zij een grotere rol speelt	Over de hele linie snellere besluitvorming en krachtigere handhaving; wie vindt dat de EU te veel bevoegdheden van de lidstaten naar zich toe heeft getrokken, zal kanttekeningen plaatsen uit het oogpunt van de verantwoordingsplicht

Europese Commissie Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie

Menu

Sociale bescherming en sociale integratie

Het beleid van de EU-landen op het terrein van sociale inclusie en sociale bescherming wordt door de Europese Commissie ondersteund en aangevuld.

In de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei worden doelstellingen geformuleerd om ten minste twintig miljoen mensen een uitweg uit armoede en sociale uitsluiting te bieden en de arbeidsparticipatie voor 20- tot 64-jarigen tot 75 % op te trekken. De kerninitiatieven van de Europa 2020-strategie, waaronder het Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting en de Agenda voor nieuwe vaardigheden en banen, dragen bij aan het verwezenlijken van deze doelstellingen.

Via haar sociaal investeringspakket laat de Commissie de EU-landen zien hoe zij hun socialezekerheidsstelsels kunnen moderniseren in de richting van een stelsel van sociale investeringen gedurende het hele leven.

Het pakket omvat:

- het werkgelegenheidspakket voor economisch herstel met veel nieuwe banen
- het Witboek over pensioenen met een strategie voor adequate, duurzame en veilige pensioenen
- het werkgelegenheidspakket voor jongeren

Beleidskader

Het Europees semester biedt een kader voor **het aansturen en monitoren van de economische en sociale hervormingen in de EU-landen** om de doelstellingen van Europa 2020 te bereiken. De uitdagingen en voorgestelde oplossingen voor elk land staan in de landspecifieke aanbevelingen.

Aangezien sociaal beleid onlosmakelijk verbonden is met de strategie Europa 2020, staat de Commissie de EU-landen ook op dat vlak bij. Zij doet dat met maatregelen in het kader van het Platform tegen armoede en sociale uitsluiting en het sociaal investeringspakket en via de EU-fondsen, in het bijzonder het Europees Sociaal Fonds.

Politieke samenwerking

Op het gebied van sociale inclusie, gezondheidszorg en langdurige zorg en pensioenen werkt de Commissie samen met de EU-landen in het Comité voor sociale bescherming via de open coördinatiemethode.

Deze methode is een **vrijwillige procedure** van politieke samenwerking, gebaseerd op gemeenschappelijke doelstellingen en het meten van de vooruitgang. Ook nauwe samenwerking

met belanghebbenden, zoals de sociale partners en het maatschappelijk middenveld, maakt deel uit van de procedure.

Brussels, 22.2.2017
COM(2017) 90 final

**COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK AND THE
EUROGROUP**

**2017 European Semester: Assessment of progress on structural reforms,
prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews
under Regulation (EU) No 1176/2011**

{SWD(2017) 67 final to SWD(2017) 93 final}

1. INTRODUCTION

Europe's recovery from the economic crisis is steady and is supporting positive labour market trends. The 2017 Annual Growth Survey¹ priorities are being put into action by Member States. The recovery is the result of an accommodative monetary policy, a broadly neutral aggregate fiscal stance, pro-growth fiscal adjustment and the impact of structural reforms. It is supported by stronger confidence among businesses and consumers about the economic outlook. The disbursement of the European Structural and Investment Funds and the projects being rolled out under the Investment Plan for Europe are helping to mobilise private and public investment. Employment is growing in almost all Member States, unemployment is falling and long-term and youth unemployment rates are gradually receding. However, high unemployment, poverty and inequality remain key concerns in some countries, and socioeconomic convergence across the EU has yet to resume fully. Productivity growth has improved but differs considerably between Member States and overall remains at low levels. To secure the recovery, all policy tools — monetary, fiscal and structural — need to be used to strengthen growth, investment and financial stability.

Member States need to act on investment, structural reforms and public finance at the same time to accelerate growth and make it last. Monetary policy alone cannot lift the level of demand or investment. Fiscal policy continues to play an essential role, both in those Member States that have fiscal space and those which need to adjust. It needs to be oriented toward policies that improve medium-term growth potential. Structural reforms need to focus on providing enabling conditions for investment, boosting labour force participation, and ensuring sustainability of public finance. Reforms also need to promote a better business environment, foster innovation and increase dynamism in product and services markets. They need at the same time to address inequalities, including by encouraging investment in skills, improving matching processes in labour markets, modernising tax and social protection systems.

This Communication summarises the progress in implementing reforms and in addressing the imbalances in Member States' economies. A detailed assessment for every Member State, except Greece², of the progress made in addressing the challenges identified in the country-specific recommendations in 2016 is included in the respective country report published by European Commission staff. For 13 Member States identified in the 2017 Alert Mechanism Report³, the country reports also include the in-depth reviews carried out under the macroeconomic imbalance procedure.

The country reports provide a longer-term view of the progress made and the challenges ahead. While the European Semester runs on an annual cycle, reform priorities in the Member States are often decided upon at the start of a new government's term and implementing comprehensive structural reforms may take years. To reflect this better in the analysis, the country reports include for the first time a longer-term assessment of the implementation of the country specific recommendations.

---

¹ COM(2016) 725. For an overview of EU-level priorities, see also the Commission Work Programme 2017 (COM(2016)710) and the Joint Declaration of 13 December 2016 on the EU's legislative priorities for 2017.

² To avoid duplication with reform measures set out in the macroeconomic adjustment programme and to be consistent with the approach followed in the previous years, the Commission has not issued additional recommendations to Greece as part of the European Semester.

³ COM(2016) 728.

The analysis also takes stock of the budgetary situation of the Member States. It is based on the Commission's latest economic forecast⁴ and builds on the Commission's opinions on the draft 2017 budgetary plans for the euro area Member States.⁵

The Commission has taken steps to increase the ownership of the reform agenda. It has streamlined the country-specific recommendations in recent years. In this European Semester round, the Commission has strengthened dialogue with the Member States at technical and political level, most notably through the high-level visits of Vice-Presidents and Commissioners. The Member States have also been consulted on the analytical content of the country reports before their publication and have had the opportunity to check the accuracy of the data and facts presented, but the views remain those of the Commission staff.

The European Semester process goes well beyond an individual assessment of each Member State's performance. It is also a vehicle to facilitate more policy coordination within the Member States, including their national parliaments and the closer involvement of social partners. The relevant country reports also identify the potential risks of spillovers in the euro area Member States if policy action is not taken. The country-specific recommendations that the Commission intends to propose in May 2017 will also take into account the recommendations for the euro area⁶.

2. ECONOMIC AND SOCIAL CONTEXT

The European economy has proven to be resilient, despite a number of challenges in 2016. Growth is primarily supported by private consumption, which has been benefiting from the improving labour market and low inflation.

Moderate growth is also expected in 2017-2018, although there are both domestic and external risks. GDP growth in the EU is expected to remain fairly steady at 1.8% in both 2017 and 2018. It should be supported by continued improvement in the labour market, low borrowing costs and the expected strengthening in external demand. Private consumption is set to remain the main source of growth, while investment growth is projected to remain moderate. However, the economy still has to overcome the legacies from the crises, in particular long-term unemployment that, if unaddressed, could become structural. A new challenge for the EU economy originates from potential changes in US policies. Other challenges include the implications of the United Kingdom's referendum vote to leave the EU, the increase in long-term interest rates and the low profitability of some European banks.

Employment in the EU reached 232.5 million people in 2016, the highest number ever measured. Unemployment has fallen to 8.5 %, and the long-term and youth unemployment rates are at 3.8 % and 18.2 % respectively, lower than in previous years. The proportion of the EU population at risk of poverty or social exclusion (23.7 %) is the lowest in five years.

---

⁴ European Commission, Directorate-General Economic and Financial Affairs (2017): 'European Economic Forecast, Winter'. *European Economy Institutional Paper* 48.

⁵ COM(2016) 730.

⁶ COM(2016) 726.

While income distributions in the EU are more equal than in other major economies, income inequality remains a policy challenge in the EU. Even before the crisis, structural changes translated into growing inequalities in the distribution of income, wealth and opportunities, prompting social concerns that redistributive and social policies could not assuage. The financial crisis has increased the perception of unequal opportunities and unfair burden-sharing in society. In a number of countries, stagnating economic conditions for the middle class have gone hand in hand with the richest layers of society often capturing an increasing share of wealth. Weak fiscal positions and the slow recovery reduced the margin of manoeuvre for policies in a number of countries, thereby increasing social pressures to respond to inequalities⁷.

3. PROGRESS WITH COUNTRY-SPECIFIC RECOMMENDATIONS

An analysis looking back several years confirms the commitment of all Member States to actively pursue structural reforms. Since the start of the semester process in 2011 substantive progress on a large majority of recommendations has been made, but variety can be seen in the pace and depth of the implementation of reforms by Member States. Regarding the 2016 country-specific recommendations, most Member States made either some or limited progress in addressing the issues identified. The progress stayed broadly the same in the previous year. Particularly encouraging progress can be noted in the area of the financial sector and labour market policy, where many Member States have taken steps to address issues identified last year. In a favourable context of low interest rates, there is also progress in consolidating public finances. Progress in improving the business environment and boosting investment has been more varied across the Member States, while the areas showing least progress include opening product and services markets and addressing social exclusion.

Overall, Member States are on their way to meet the Europe 2020 strategy targets on energy and climate, while reaching other targets will require sustained efforts. Most Member States are likely to reach their targets on emission reductions, renewable energy and energy efficiency by 2020. Seventeen Member States have already reached their targets on early school leaving and 12 have reached their targets on tertiary education attainment. While the European employment target of 75% is within reach and the employment situation continues to improve in almost all Member States, national employment targets will prove difficult to reach for some Member States. Problems persist in reaching the poverty target as the number of people at risk of poverty or social exclusion in Europe remains high (119 million people). However, this number has decreased in most Member States as labour market outcomes continue to improve. The number is declining towards the level of 2008, the reference year for which the Europe 2020 target was set, but remains above the Europe 2020 target by around 21.6 million people. Progress towards the target of 3% in spending on research and development has been slow. Appendix 2 provides an overview of all Europe 2020 targets.

The funds available under the current EU multiannual financial framework are being used by the Member States to help prepare and implement structural reforms. The implementation of funds on the ground has improved over time in most Member States. The

---

⁷ See Employment and Social Developments in Europe Review, 2014-2016.

consistency between the country-specific recommendations related to the main economic and social challenges and the European Structural and Investment Funds was ensured at the programming stage (2014-2015) through targeted investment and ex ante conditionalities. Commission staff have assessed the 2016 country-specific recommendations and concluded that, at the current stage, there is no need to re-programme the operational programmes. In addition to the European Structural and Investment Funds, Member States can access financing under the European Fund for Strategic Investments, Horizon 2020, the Connecting Europe Facility and other directly managed EU funds. They can also obtain advice from the Structural Reform Support Service to facilitate the reform agenda.

4. ADDRESSING MACROECONOMIC IMBALANCES

EU Member States are making progress on correcting macroeconomic imbalances, although a number of risks remain. Public budgets are in better shape. Nonetheless, the stock of private, public and external debt has been falling at a slow rate. Progress so far has been uneven in a context of low inflation and low growth. The reduction of domestic and foreign debt implied a major deleveraging process in several Member States, with implications for short-term growth. The correction of current account balances in the euro area and the EU is ongoing. Competitiveness developments have been broadly consistent with rebalancing needs. Financial sector deleveraging has resulted in improved capital positions.

The 2017 Alert Mechanism Report found that 13 Member States warranted an in-depth review. All of them experienced imbalances or excessive imbalances in 2016 in the context of the macroeconomic imbalance procedure. This selection has been supported by the Council in its conclusions on the Alert Mechanism Report⁸. The country reports analyse macroeconomic developments and progress in terms of the policy response to relevant policy recommendations. The aim is to prevent the build-up of risks and monitor progress on correcting existing imbalances⁹. Given the importance of trade and financial links among EU countries, the assessment takes into account cross-border implications.

4.1. Rebalancing in the EU and the euro area

Large current account deficits have been corrected but large surpluses have been growing. After the crisis, a sharp correction took place in countries with large external deficits following a reversal in private cross-border financial flows. The process was aided by improvements in relative price competitiveness. Thereafter, domestic demand and imports remained subdued in net debtor countries. Since the stocks of net foreign liabilities remain high in a number of Member States, their current account positions need to remain at prudent levels. Conversely, a symmetric and comparable post-crisis correction did not take place in most countries with positive current account balances, and large surpluses have been further

---

⁸ Council document 5735/17.

⁹ Article 2 of Regulation No 1176/2011 of the European Parliament and of the Council defines imbalances as "any trend giving rise to macroeconomic developments which are adversely affecting, or have the potential to adversely affect, the proper functioning of the economy of a Member State or of the economic and monetary union, or of the Union as a whole".

growing in some cases. As a result, there is a growing current account surplus for the euro area as a whole¹⁰.

The persistent current account surplus of the euro area reflects aggregate demand dynamics that continue to lag behind economic activity. Real domestic demand growth in the euro area has been lagging behind compared with pre-crisis levels. The relatively low aggregate demand also affects negatively growth output and estimates of potential growth. This persistent slack underpins the current historically low levels of core inflation, providing a challenging environment for countries that need to reduce domestic and foreign debt.

Private and public debt deleveraging continues, but at a slow and uneven pace, hampered by low nominal growth. Persistent high levels of private debt in a number of countries, often compounded by high stocks of government debt, are inhibiting investment and weighing on the balance sheets of some banks. In most countries, balance sheet repair is progressing, with deleveraging ongoing as a result of increased net savings in the household and corporate sectors. However, deleveraging is not always taking place where it is most needed, with some high-debt countries reducing their liabilities more slowly than low-debt countries.

The resilience of the European banking sector has continued to strengthen, but the sector is facing a number of challenges linked to subdued profitability and, in some cases, a legacy of non-performing loans. Banks have continued to strengthen their capital buffers even in a context in which bank profitability, although improving, remains weak. Profitability is hampered by slow economic growth, traditional business models, cost inefficiencies and overbanked markets. These fragilities are being further exposed by the current low interest environment. Moreover, in some countries, the legacy of non-performing loans reduces the room for lending, while low profitability hampers provisioning efforts and the internal generation of capital, and reduces opportunities for raising capital in the market.

A number of Member States need to monitor closely possible overheating risks in some sectors. Member States that made the most rapid progress in addressing imbalances are witnessing dynamic growth and relatively higher inflation rates, and some are experiencing a rise in unit labour costs. Real house prices are on the rise in a majority of Member States. In some cases, the increase in real house prices is adding further pressure to already overvalued housing markets.

While the recovery has been reflected in labour markets, issues such as long-term unemployment and low productivity persist. Labour markets have been improving since mid-2013, accompanied by a reduction in the dispersion of unemployment rates across Member States. However, there are still very high unemployment rates and stagnant pay levels in a number of EU countries. Social distress persists, especially in the countries hardest hit by the financial and debt crises.

Structural reforms have contributed to macroeconomic rebalancing and reform commitments need to be maintained. Measures are needed to improve competitiveness, and

---

¹⁰ Recital 17 of Regulation (EU) 1176/2011 of the European Parliament and of the Council states that "when assessing macroeconomic imbalances, account should be taken of their severity and their potential negative economic and financial spill-over effects." This recital also states that "furthermore, in Member States that accumulate large current-account surpluses, policies should aim to identify and implement measures that help strengthen their domestic demand and growth potential."

accelerate the efficient reallocation of resources. Insolvency frameworks should be made more effective in order to help the correction of stock imbalances. At the same time, the negative impact of deleveraging on short-term growth needs to be limited. Past reforms have helped to varying degrees. In some countries with imbalances, reform efforts have been put on hold, and there is a risk of back-tracking in a number of cases, often linked to political uncertainty. Maintaining existing commitments and completing reform processes is a prerequisite for reaping reform benefits fully.

4.2. Implementing the macroeconomic imbalance procedure

Monitoring of policy implementation under the macroeconomic imbalance procedure has been strengthened. Since the categorisation of such imbalances was streamlined in 2016, a process of ‘specific monitoring’ has been applied to all countries with imbalances or excessive imbalances. The aim is to enhance the continuous monitoring of the policies undertaken under the procedure, by means of Commission reports discussed in Council committees. The monitoring has been tailored to reflect the scope of the challenges and the severity of the imbalances. The Council has broadly supported the conclusions of specific monitoring reports.

Fewer Member States are identified with imbalances than in 2016. Of the 13 Member States retained for further analysis, the in-depth reviews have found that one Member State is experiencing no imbalances, six are experiencing imbalances and six are experiencing excessive imbalances. Appendix 3 summarises the findings of the in-depth reviews.

The Commission will monitor closely policy commitments of countries identified with imbalances:

- **Ireland and Slovenia** are still identified with imbalances. A number of positive economic developments and implemented reforms point to their ongoing gradual correction. The sustainable correction of their imbalances is within reach, provided that further efforts are made. The Commission will therefore monitor economic developments in these two countries and forthcoming commitments, notably their National Reform Programmes (NRPs), to prepare its next in-depth review.
- **Germany** is identified with imbalances reflected in its large current account surplus. Recent economic developments do not point to a correction of these imbalances, although some progress has been made in addressing last year's MIP-related CSRs. The Commission will therefore monitor economic developments and forthcoming policy commitments, notably the National Reform Programme (NRP) and a possible new NRP by the next government, to prepare its next in-depth review.
- **France** is still identified with excessive imbalances but a number of economic developments and implemented reforms point to their ongoing gradual correction. Further efforts remain necessary to achieve a sustainable correction of the imbalances. The Commission will therefore monitor economic developments and forthcoming commitments, notably the National Reform Programme (NRP) and a possible new NRP by the next government, to prepare its next in-depth review. On the basis of this review, the Commission could consider revising the classification from excessive imbalances to imbalances.

- For three countries identified with excessive imbalances, namely, **Cyprus, Italy and Portugal**, in light of persistent structural weaknesses emerging from the IDR analysis, the Commission will review its assessment in May, taking into account the level of ambition of their National Reform Programmes (NRPs).

Table 1: Outcome of the in-depth reviews over 2016-17

	2016	2017
No imbalances confirmed	BE, EE, HU, AT, RO, UK	FI
Imbalances	DE, IE, ES, NL, SI, FI, SE	DE, IE, ES, NL, SI, SE
Excessive imbalances	BG, FR, HR, IT, PT, CY	BG, FR, HR, IT, PT, CY
Countries not selected for an IDR	CZ, DK, LV, LT, LU, MT, PL, SK	BE, CZ, DK, EE, LV, LT, LU, HU, MT, AT, PL, RO, SK, UK

5. REFORMS BY THE MEMBER STATES

The strength and sustainability of the recovery depends on how effectively reforms are adopted and implemented. A determined process of reforms instils confidence and creates the conditions to sustainably generate higher growth and employment. In turn, these depend on the speed with which reform processes in product, services and labour markets deliver results that trigger investment and productivity-enhancing resource reallocation.

Support for necessary adjustment and transitions can maximise the benefits of reform and ensure synergies between reforms in different policy areas. Reforms in different policy areas may need to be synchronised and mutually supportive, for example by developing flexibility in labour and product markets in parallel. The appropriate sequencing of reforms is also important, as clear commitments and the announcement of longer-term policy agendas have an impact on ownership and public support.

Facilitating productivity gains in a larger number of firms can foster convergence and help reduce inequalities. The increasing heterogeneity in productivity performances is one of the main drivers of income inequalities in EU economies and societies. It also constrains competitiveness and growth potential. While the effects of income inequality can be mitigated by taxation and social security systems, the need for such corrective measures can be reduced by implementing reforms that allow for more evenly spread productivity growth across firms, sectors and regions¹¹. Disparities in productivity performance can be tackled, for example by

¹¹ See European Commission (2016), Single Market Integration and Competitiveness in the EU and the Member States.

investing in skills and education, by facilitating technology transfers and by reallocating resources. Such policies help to increase wages and incomes and reduce the burden on public finances for correcting existing inequalities through redistributive measures. In Denmark, a Productivity Commission was established in 2012 to propose recommendations that could enhance productivity in the private and public sectors. Several of the recommendations published in 2014 have been implemented.

Distributional effects have to be taken increasingly into account in the planning and sequencing of structural reforms. Member States should introduce structural reforms in a manner that takes into account their short and medium term impact, including distributional effects and social costs. Some win-win reforms imply no trade-offs between growth and equity. Reforms in the education sector, such as increasing the quality of education and access to it, contribute to economic growth and to reducing inequality. Vocational training and lifelong re-training opportunities also help to mitigate the negative effect of skill-biased technical change because they improve the skills endowment of workers.

Member States have announced and implemented many tax reforms to support investment, employment and social justice. Progress has been made on improving tax compliance but the fight against tax fraud, avoidance and evasion remains essential to ensure fair burden-sharing. Striking the right balance between efficiency and equity requires securing the tax revenues needed for public investment and welfare. After labour tax reforms implemented at the start of 2016, new measures in the last year have been more limited and the labour tax burden, including for low-income earners, remains high in a number of Member States. In some countries, taxation still adds to barriers to private investment. Further efforts are needed to make tax compliance simpler, tackle the bias towards debt financing and design better fiscal incentives for R&D.

The 2014-2020 programming period under the EU's multiannual financial framework required Member States, for the first time, to undertake various reforms to facilitate and reinforce the impact of projects through *ex ante* conditionality. Key areas for these reforms are the public procurement framework; the existence of strategic policy frameworks in the fields of social inclusion, labour markets, education and administrative efficiency; and the implementation of relevant EU legislation. These requirements contribute to enhancing the overall investment environment and facilitate the implementation of both EU funds and European Fund for Strategic Investments projects. These reforms need to be duly followed up and implemented by the Member States. Administrative capacity building is important in this context. The enhanced use of financial instruments has the potential to leverage EU funds further and increase their impact, but requires appropriate know-how and expertise on the part of the administrative managing authorities.

New policy measures need to be designed and implemented with the close involvement of social partners to ensure ownership by a wider range of stakeholders. More complex reforms require several years for full implementation. For that reason, their design must be evidence-based and agreed with key stakeholders, such as regional and local authorities and the social partners. Member States are aware of the need to improve the functioning and effectiveness of social dialogue. Lithuania, which received a country-specific recommendation in 2016 on capacity building, has adopted a new Labour Code, which the government anticipates will improve collective bargaining. Furthermore, Poland has set up a new Social Dialogue Council and a new agreement on social dialogue has been established in Spain. On the other hand, there is still doubt about the genuine involvement of social partners in labour market reforms in some Member States.

5.1 *Boosting investment*

Investment growth has improved recently due to favourable financing conditions, capacity utilisation above its long-term average and lower corporate deleveraging pressure in some countries. However, a number of cyclical and structural factors explain the persistent weakness in investment. Low demand growth and expectations of weak potential growth continue to hold back a more sustained investment recovery. The historical level of investment in the EU has been 21-22% of GDP. After a drop to 19.4% in 2013, it is now gradually recovering. Total investment is expected to accelerate slightly by 2.9 % in 2017, both in the EU and the euro area, and to continue increasing in 2018 by 3.4 % in the euro area and by 3.1 % in the EU. It is particularly important to stimulate private investment, given that it represents 90% of total investment.

Investment in intangible assets is improving, albeit slowly and from low levels. While the significant fall in investment in equipment and machinery partly explains the drop in productivity after the crisis, structural issues affecting product, services, capital and labour markets are responsible for the subdued performance of total factor productivity in Europe, whose growth has been much lower in the last decade than in other economies. There is a particular need to increase investment in knowledge-based capital, support sustainable investments in line with circular economy principles, strengthen public-private cooperation and make better use of new instruments, including tax incentives.

Inflows of foreign direct investment into the EU are currently low and trade integration and diversification in some parts of the EU economy remain weak. Due to its open economy, the EU is a leader in exports and imports of goods and services, representing 16 % of world trade. Over 30 million jobs in the EU are supported directly and indirectly by exports of goods and services to the rest of the world. However, only 13 % of European SMEs are active outside the EU and there is scope for Member States to do more to facilitate the participation of SMEs in international trade. The situation between Member States, regions and sectors also varies considerably. While machinery and equipment in Germany, aeronautics in France, pharmaceutical products in the United Kingdom and enzymes in Denmark are world leaders, the share in global trade of a number of sectors and Member States continues to decline. The reasons for foreign investments, and their terms and nature, vary considerably and their impact on job creation is also variable. The countries of origin of foreign direct investment in the EU are changing - while the USA and Japan remain active investors, others such as China and Mercosur countries are taking a higher profile. It is important to ensure a level playing field in inward/outward foreign direct investment and increased EU access to respective markets in third countries.

The most frequent investment challenges in the Member States include an unfavourable business environment, inefficiencies in public administration, and high sector-specific administrative and regulatory burdens and barriers to investment. In several Member States a number of other factors also continue to hamper investment. These factors are rigidities in the product and labour markets; skills mismatches and shortages; weaknesses in research and innovation frameworks; the complexity of taxation systems; ineffective justice systems; sector-specific barriers, for example in infrastructure; and barriers to accessing finance, particularly for SMEs. In some Member States, there is still need to step up the fight against corruption. Overall, the rule of law, and trust in the quality and predictability of regulatory, tax and other policies and institutions are also important in the assessment of risks related to investment decisions.

Reforms in several Member States have begun to address some of these barriers to investment. Conditions of access to finance have generally improved, partly as a result of external factors (in Croatia, Ireland and Lithuania). Some progress is seen in labour market and education (in Italy and France). The same goes for regulatory and administrative burdens (in France, Italy, Portugal and Slovenia), public procurement (in Poland, Portugal and Sweden), public administration (in Italy and Slovakia) and the justice system (in Croatia, Italy and Malta). However, there has been only limited progress in removing sector-specific regulatory barriers, particularly in services and network industries, as well as barriers linked to the financing of research and innovation. France has continued to ease administrative procedures for investment in industry and services by implementing a comprehensive simplification programme.

In addition to the work of the Single Supervisory Mechanism as regards the significant institutions in the euro area, supervision of the banking sector has been strengthened at national and EU level and efforts were made to improve the management and disposal of non-performing loans. In several Member States, asset quality in the banking sector has deteriorated during the crisis and still weighs on credit and investment. This is in spite of the declining trend in non-performing loans, whose EU average fell to 5.45% of total loans in Q2-2016. Nevertheless, dispersion is high across Member States, with several of them recording double-digit levels (Bulgaria, Ireland, Greece, Croatia, Italy, Cyprus, Hungary, Portugal, Romania and Slovenia). Measures to foster the development of a secondary market for non-performing loans have been taken (e.g. Italy), but they still have to show their full impact. Collateral enforcement and insolvency have been made more efficient in some Member States (e.g. in Bulgaria, Croatia, Italy and Cyprus). The setting-up of public or private Asset Management Companies and supervisory measures, including additional loan-loss provisioning and capital requirements as well as enhanced monitoring of debt restructuring against arrears reduction targets, have contributed to the decline in non-performing loans in Bulgaria, Croatia, Hungary, Ireland, Romania and Slovenia. In Italy, non-performing loans have been declining recently, but the disposal of impaired assets proceeds at a slow pace. The deterioration in asset quality continued in Portugal in the first half of 2016, reflecting developments notably in the real estate and construction sectors. In Cyprus and Greece, where non-performing loans increased to over 40% in the wake of the crisis, the measures adopted so far (including debt restructuring targets, impaired asset disposal) have yet to produce tangible results. In all, more determined and comprehensive efforts are needed in several Member States to bring down non-performing loans levels, together with flanking reforms to foster the restructuring of their banking systems.

Member States have taken action both to improve access to equity finance and to develop alternative forms of finance such as crowdfunding. The success of the 2015 crowdfunding law in Austria demonstrates the strong positive impact of creating a suitable legal framework for such alternative forms of financing. Other Member States such as Spain, Latvia, the Netherlands and Hungary have facilitated access to finance for SMEs while providing opportunities for institutional investors. Measures include the consolidation of public support instruments in a single development financing institution, which acts as a one-stop shop for businesses and provides non-financial support such as counselling and training. Another measure is the set-up of dedicated state-owned venture capital or funding for growth schemes and other types of funds-of-funds. Nevertheless, access to finance and administrative procedures also remain significant barriers to growth and investment in a number of Member States, particularly for start- and scale-up SMEs. Cumbersome start-up and licensing regulations continue to act as barriers to SME investment in a number of Member States.

Public investment declined significantly in most Member States during the crisis and it has not returned to the long term level. Beyond directly affecting output growth, underinvestment in both tangible and intangible assets — such as R&D — hurts long-term productivity as the rate of innovation and diffusion of existing technologies slows down. It is important to promote public investment — in particular in education and training, infrastructure, and research and innovation — while in parallel taking measures to leverage private investment. These efforts should also focus on the quality of investment.

A series of improvements in the public procurement framework have been implemented in recent years, both at EU and Member State level, but challenges persist. Barriers to efficient public procurement practices restrain economic growth and the functioning of the internal market. Annually public authorities in the EU spend around 14 % of GDP on public procurement, which is an essential vehicle for delivering governmental policies and achieving national strategic objectives. Well-functioning public procurement markets boost national competitiveness through stronger public finances, more focused investments and the provision of higher quality services such as infrastructure or e-government. In the healthcare sector, public procurement can provide useful instruments to obtain better value for money for medicines and medical equipment. In several Member States, the publication rate remains low, resulting in insufficient openness to cross-border business opportunities. The application of procurement procedures restricting competition, such as negotiated procedure without publication, varies greatly in Member States from close to 0 % to more than 20 %. The proportion of contracts for which there is only one bid also remains high. This indicates that the single market for public procurement is not sufficiently integrated and further opening could boost economic efficiency and growth.

Social investment is a prerequisite for a successful and lasting recovery. With the support of the European Social Fund, investments in active labour market policies are helping to ensure the better provision of individualised services and improve the capacity of public employment services. Social investment should also include the use of financial instruments such as loan schemes to support micro and/or social enterprises, targeting specific populations such as the self-employed, young people, young micro-borrowers, women and the disabled. The Investment Plan for Europe is increasingly contributing to these investments, for example by providing a guarantee on loans to about 1,300 microbusinesses in Poland. However, it is far from reaching its full potential in boosting human capital development. Additional efforts have to be deployed to design instruments adapted to this sector and to ensure that social and financial actors cooperate more closely.

5.2 Pursuing structural reforms

Reforms improving labour markets and social security systems

Many Member States have implemented important reforms in employment protection legislation to address segmented labour markets. Denmark has introduced a reform of active labour market policies and a package of measures to make work pay and Poland has taken steps to reduce the excessive use of civil law contracts. The effects of such reforms must be seen together with other institutional, public administration and product market conditions. The uncertainty and complexity surrounding labour litigation can be addressed, in particular by reducing the length of procedures and promoting alternative dispute resolution procedures, such as mediation. In France, the law adopted in August 2016 modifying the regulation on unfair dismissals and increasing the scope for company-level adjustment of working conditions is expected to contribute to reducing segmentation in the labour market.

Some Member States have taken steps to improve their wage-setting systems. Keeping wages and productivity developments aligned over time is crucial to foster competitiveness. It is, however, also important to ensure that pay levels allow decent standards of living. Belgium has made wage formation more responsive to the business cycle and changes in productivity. In Finland a new wage-setting model is being negotiated where wage increases in tradable industries set an anchor to the wages in non-tradable sectors.

In spite of some reforms to reduce labour taxation in a number of Member States, the tax wedge on labour remains high in most countries. This is particularly the case in the euro area. A high tax wedge on labour, by weighing on labour costs and reducing the net take-home pay of employees, hinders both labour demand and labour supply. There is potential in several Member States to shift taxation from labour towards more growth-friendly sources such as environmental and property taxes. A number of Member States, including Lithuania, Hungary and Austria, have taken steps to reduce the tax wedge, mostly targeting low income workers.

The participation in the labour market of some groups remains a challenge for several Member States. Policies targeted at integrating vulnerable groups into the labour market are needed to ensure equal rights, obligations and opportunities for all. In particular, non-EU nationals and people with a migrant background are under-represented in the labour market and face higher unemployment and a greater risk of poverty and social exclusion. These often result from a combination of factors such as limited language knowledge or access to education, lower skills or discrimination. These challenges have intensified since the economic crisis and more recently with the higher inflows of asylum seekers. Member States including Germany, Austria and Sweden are addressing these challenges through measures to promote the labour market integration of refugees. Likewise, measures that promote female labour market participation can reduce gender inequalities, while having significant beneficial effects on labour market performance and growth. In this context, Member States including Ireland and Slovakia have taken steps to extend the provision of childcare, for example.

Member States need to ensure that all young people, including the low-skilled, have their labour market opportunities improved. This includes helping workers adjust to technological change and globalisation. More Member States have been taking steps to improve the overall governance and coherence of their active labour market policies and public employment services. Romania has strengthened its national employment agency and Hungary is taking steps to reinforce active labour market policies. In Estonia, the Work Ability reform has been fully operational since January, providing better activation support services based on an individual approach.

Participation rates in education and training are increasing. Many Member States continue to reform their education and training systems to increase their inclusiveness and the quality of outcomes. Portugal has undertaken successful initiatives in recent years to address education inequalities, reduce school failure and raise the basic skills level of its population. Several countries are undertaking reforms to improve vocational education and training systems.

Modernising social protection systems is vital to ensure their sustainability and effectiveness and their link to the labour market. The demographic challenge underlines the importance of increasing the efficiency of social spending. An integrated approach to labour market support, combining activation services with adequate social protection and access to quality social services, can help maximise the return on public spending. Malta has

introduced a package of measures to make work pay, targeting women in particular in order to address their low participation in the labour market. In Cyprus, a guaranteed minimum income scheme has been introduced, which is expected to help reduce poverty.

A number of Member States face the need to adapt their taxation systems and social safety net systems. Both can have important redistributive effects, which differ widely across countries. Between 2010 and 2013, in countries including the Czech Republic, Spain, Italy and Portugal, the rising inequality in market income was mitigated (and in some countries offset) by the increasing redistributive impact of taxes and transfers. In other countries, the redistributive effect of taxes and transfers decreased significantly over the same period, and hence did not contribute to mitigating inequality in market income.

Reforms to foster competitiveness

Member States have pursued policies to strengthen overall competitiveness. For example, central labour market organisations in Finland agreed in February 2016 on a Competitiveness Pact to improve the cost competitiveness of the Finnish economy by 5 % (as part of a total cost competitiveness improvement of 15 %). A broad-based ‘Competitive Romania’ strategy was endorsed in July 2016, demonstrating political and societal consensus on the main areas for action in 2016-2020 that are necessary to put Romania on the path of sustainable economic development.

The rapid development of the collaborative economy has the potential to contribute to competitiveness and growth. Some Member States, regions and cities are putting in place a framework to develop the collaborative economy. Others are adopting a more restrictive approach to the collaborative economy business models. Denmark is currently developing a comprehensive strategy, the Netherlands and the United Kingdom have provided a framework in the tourism accommodation sector and Estonia and Lithuania have adapted their urban passenger transport framework to embrace new business models. In Belgium, Italy and Spain, regulation of activities in the collaborative economy suffers from strong regional divergences.

Member State reforms also address a vast array of challenges to attract and boost investment in the internal market. There is slow progress in reforming services markets in particular and regulatory restrictiveness remains a persistent barrier to services investment in many Member States. Restrictive regulatory requirements and burdensome administrative procedures can create barriers to entry or establishment. There is strong evidence that the functioning of services sectors affects the whole economy, not only due to their sheer size but also through their links with other sectors of the economy. High regulatory restrictiveness in the services sector, in particular business services, contributes to inefficiency and low productivity growth. This affects business dynamics and investment in the services sectors, but also has repercussions on the manufacturing sector. Anti-competitive regulation in the services sectors can impose potential costs on downstream industries that use the output of these sectors as intermediate inputs in the production process.

While the progress of reforms in professional services is particularly slow, there have been some positive developments. Following a 2016 recommendation, France has adopted almost all secondary legislation needed to implement the provisions of the 2015 law on growth and activity which were not directly applicable. This has allowed the lifting of certain restrictions on the exercise of a number of regulated professions, but the scope of the reform remains limited. For the professions of architects and engineers, in 2015 Luxembourg removed some shareholding and voting rights requirements and in 2016 removed fixed tariffs

in public contracts. However, the overall level of restrictiveness for these professions is still among the highest in the EU.

Some Member States have removed restrictions affecting the functioning of the retail sector and others have initiated reforms. Finland and Denmark plan to liberalise planning restrictions, which should allow retailers more flexibility in choosing the location of their shops and adapting their size to consumers' needs. However, progress is uneven between Member States and there is a trend in some towards introducing new restrictive measures in the grocery sector affecting, in particular, foreign retailers. Such measures hamper the single market integration in the retail sector.

Reforms in public administration are essential to deliver high-quality public services and boost entrepreneurship, competitiveness and growth. Spain has almost completed the implementation of the recommendations made under the 2013 CORA reform of the public administration. According to the national administration the expected savings may amount up to EUR 30.5 billion for the public administration services as a whole and EUR 3.44 billion for businesses and citizens.

Member States have taken some action to improve conditions for SMEs but more needs to be done. Member State action in this area includes the fourth national action plan to support SMEs in Luxembourg, the comprehensive simplification programme in France, the introduction of lifelong zero social contributions for employers in Belgium on their first hiring in 2016-2020 and specific tax exemptions in Romania for high-skilled, high-demand sectors. However, in many Member States conditions for entrepreneurship and SME growth remain difficult. In particular, in many Member States entrepreneurs who have been through bankruptcy do not get a second chance due to expensive and lengthy insolvency regimes and the lack of broad-based campaigns to fight the stigma of business failure.

Member States have continued to undertake reforms, provide support to exporters and promote rapid internationalisation of their start-ups. This includes active business and financing support and trade promotion abroad through private business networks as well as economic diplomacy and economic partnerships. Sweden started implementing its new export strategy to increase exports and foreign investments. Good practices in this area also include Italy's Start-up Act and new 'Business 4.0' strategy which provides, among other things, for tax deductions for equity investments in start-ups and innovative SMEs. It also fosters knowledge spillover and supports the transition towards high-tech and high-skill sectors.

5.3 Ensuring responsible fiscal policies

General government deficits and debt ratios in the euro area and the EU are expected to decline on the back of moderate growth and historically low interest rates, albeit at a slower pace. According to the latest European Commission forecast, the government deficit in the euro area is expected to continue to fall in 2017 before stabilising in 2018 at 1.4 % (1.6 % in the EU) of GDP. The general government debt-to-GDP ratio of the euro area is expected to have reached 91.5 % of GDP in 2016 (85.1 % in the EU). It is projected to continue declining gradually to 89.2 % in 2018 in the euro area (83.6 % in the EU). Debt reduction can be explained mainly by both primary surpluses and a more favourable snowball effect, resulting from reduced interest expenditure, modest real GDP growth and the expected increase in inflation.

Member States need to support investment to strengthen the recovery, and to balance sustainability and stabilisation concerns. The Commission recently issued a Communication¹² calling for a moderately expansionary fiscal stance and a better distribution of fiscal efforts across the euro area. For this purpose, Member States should pursue fiscal policies in respect of the Stability and Growth Pact, thereby ensuring sustainability, while making the best use of the flexibility in the existing rules. Member States that have fiscal space should use it to support investment to strengthen the recovery and boost their productive potential. Others should continue to pursue the consolidation of their public finances.

Box 1. Update on surveillance under the Stability and Growth Pact

In its assessment of the 2017 draft budgetary plans (DBPs) for euro area Member States, published in November 2016, the Commission indicated that for eight Member States (Belgium, Spain, Italy, Cyprus, Lithuania, Portugal, Slovenia and Finland), these plans posed a risk of non-compliance with the provisions of the Stability and Growth Pact. Five countries — Ireland, Latvia, Malta, Austria and France — were found to be broadly compliant, while Germany, Estonia, Luxembourg, the Netherlands and Slovakia were compliant with the requirements. Moreover, Germany, Luxembourg and the Netherlands were expected to be above their medium-term budgetary objectives and were encouraged to make use of the fiscal space available, while preserving the long-term sustainability of national public finances.

The assessments made for Spain and Lithuania in the November 2016 DBP round were based on no-policy-change DBPs as these countries had caretaker governments without full budgetary powers. Since then, the incoming governments in both countries submitted updated DBPs, on which the Commission issued updated opinions on 17 January 2017. The updated DBP of Spain was assessed as being broadly compliant with the requirements of the Pact. Lithuania's updated DBP was still assessed as being at risk of non-compliance, unchanged from the assessment made last autumn.

Following the finalisation of the 2017 budgets for most Member States, the Commission's 2017 winter forecast provides a basis for assessing how Member States have taken into account the Commission's opinions on their draft budgetary plans and have acted upon the commitments they made in the Eurogroup.

For Belgium, Italy and Finland, the Commission continues its close monitoring of compliance with the debt criterion and stresses the importance of continued strong implementation of compliance with the recommended structural adjustments under the Stability and Growth Pact. The Commission committed in spring 2016 to issue a new Article 126.3 report for Italy once new information became available on the adjustment path towards the medium-term budgetary objectives in 2017. The Commission issued this updated report on 22 February.

The Commission will monitor the budgetary developments of all Member States under the European Semester, based on the national reform programmes and stability or convergence programmes to be submitted by mid-April. It will provide its recommendations in May, together with other procedural steps under the Pact as needed.

The Commission will in this context also provide its full assessment of Finland's and Lithuania's eligibility for the flexibility they have applied for. If granted, this could improve the assessment of their compliance with the Stability and Growth Pact.

An appropriate fiscal stance concerns not only the direction and size of the budget balance, but also the composition and quality of the public finances behind it. Member States should improve composition inter alia by creating more room for tangible and intangible investment. The effectiveness and efficiency of public expenditure by all government levels should be regularly reviewed, including with respect to the objective of

---

¹² COM(2016) 727.

promoting fairness. Ensuring the effective functioning of national fiscal frameworks would contribute to attaining these goals.

Improvements in national fiscal frameworks can foster growth-friendly public spending.

In response to recommendations, Member States have continued to reinforce various aspects of their fiscal frameworks. Austria adopted a new equalisation law in January 2017 simplifying transfer rules across layers of governments. Italy finalised the 2009 reform of its budget process and structure. Finland enshrined in its legal order an unequivocal comply-or-explain principle in relation to the opinions of its independent fiscal institution on compliance with national fiscal rules. Moreover, there has been a substantive reflection in some Member States on improving their domestic frameworks. The Netherlands and Sweden set up dedicated working groups (an advisory group of high-level civil servants and a parliamentary committee, respectively) which reviewed the existing frameworks and proposed improvements during 2016. In almost all Member States, fiscal councils now play an active role in the national debate on fiscal policy. They regularly publish independent assessments of budget plans and outcomes. With the Bulgarian fiscal council having become fully operational in the first half of 2016, the Czech Republic, Poland and Slovenia remain the only Member States that have no operational fiscal council in place.

The Commission has reviewed the transposition of the Fiscal Compact. The Commission was invited to do so by the Treaty on the Stability, Coordination and Governance in the EMU. The Fiscal Compact provisions are designed to strengthen the consistency between the national and European fiscal frameworks and enhance ownership of them in Member States. The Commission's report is adopted alongside this package, following extensive consultation with the 22 Contracting Parties (the euro area countries plus Bulgaria, Denmark and Romania)¹³. The report shows that all Contracting Parties have significantly adapted their national fiscal frameworks as a result of the Fiscal Compact requirements, in conjunction with Union legislation.

Reforming pension and healthcare systems can enhance the quality of public finances, as their medium- and long-term sustainability poses significant challenges in view of high debt levels and population ageing. In a medium- to long-term perspective, most Member States face either medium or high sustainability risks¹⁴. These are due to the still high projected stock of public debt and projected increases in age-related public spending. The risks highlight the need for additional reforms, particularly in healthcare and pensions, which on the one hand address the fiscal concern and on the other hand ensure accessibility to healthcare and adequacy of pensions. Progress has been made in many countries with a positive impact on long-term fiscal sustainability, notably due to implemented pension reforms and supported by recent fiscal consolidation.

The pension system was identified as a challenge in a number of Member States last year. While, in previous years, many Member States had adopted important pension reforms,

---

¹³ The consultations aimed to give the Contracting Parties the opportunity to submit observations on the Commission's findings, as provided for in Article 8(1) of the Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union.

¹⁴ Fiscal sustainability risks were found to be medium or high over the medium and long-term in: Belgium, the Czech Republic, Ireland, Spain, France, Croatia, Italy, Cyprus, Lithuania, Luxembourg, Hungary, Malta, the Netherlands, Austria, Poland, Portugal, Romania, Slovenia, Slovakia, Finland and the United Kingdom. For a detailed assessment of fiscal sustainability challenges, see European Commission (2017), 'Debt Sustainability Monitor 2016', European Economy, Institutional papers, No 47.

progress in reforming pension systems was limited or non-existent among the countries where country-specific recommendations were adopted in 2016. Policy challenges remain for this set of countries, which need to be addressed by ensuring better accounting equivalence and higher effective retirement rates or higher general employment rates.

Progress in reforming healthcare systems, with the aim of ensuring cost-effectiveness and access to services while safeguarding sustainability, varies among the Member States.¹⁵ Several countries (Ireland, Lithuania, Austria, Portugal, Romania, Slovenia and Finland) have made some progress in addressing the country-specific recommendations addressed to them. This progress includes improving cost-effectiveness, using spending targets and reviews, shifting to and using less costly care, and curbing informal payments. Others have made only limited progress. The reforms initiated in a number of Member States need to continue and be accelerated to make healthcare systems more effective, accessible and resilient. This will help them contribute to the population's health, economic prosperity and social cohesion. Reforms involve: ensuring access to timely and good-quality healthcare for all; shifting from in-patient to outpatient care; investing in health promotion, primary care and integrated care; improving the governance of the systems; using medicines more rationally; using Health Technology Assessment; more centralised public procurement; and e-health and health information tools.

6. NEXT STEPS

The Commission will continue engaging in a constructive dialogue with the Member States. The analysis presented in the country reports will be discussed with the Member States in bilateral meetings. Commission Vice-Presidents and Commissioners will visit Member States to meet the governments, national parliaments, social partners and other stakeholders. The challenges identified are expected to be addressed by the Member States in their national reform programmes, as well as their stability or convergence programmes, to be published and presented to the Commission by mid-April. The Commission will discuss the main findings of the analysis with the European Parliament.

The Member States are expected to involve national parliaments and social partners closely and ensure the ownership of the reform process by a wider range of stakeholders. Given that the success of the implementation often relies on lower levels of government, the Commission has also called on the Member States to explain in their national reform programmes how regional and local authorities, depending on the division of competences in individual Member States, were involved in the preparation of the programme and in the implementation and/or elaboration of reforms.

---

¹⁵ For a review of challenges and policy options in the health sector, see European Commission (2016), 'Joint Report on Health care and Long-term Care Systems & Fiscal Sustainability', European Economy, Institutional papers, No 36.

APPENDIX 1 — INTEGRATED SURVEILLANCE OF MACROECONOMIC AND FISCAL IMBALANCES

	Macroeconomic Imbalances Procedure (MIP)¹⁶	Stability and Growth Pact (MTO: medium term objective / EDP: excessive deficit procedure)	Comments
BE		Preventive arm Not yet at MTO; subject to debt rule ¹⁷	
BG	Excessive imbalances	Preventive arm Overachieving MTO	
CZ		Preventive arm Overachieving MTO	
DK		Preventive arm At MTO	
DE	Imbalances	Preventive arm Overachieving MTO; subject to debt rule	
EE		Preventive arm At MTO	
IE	Imbalances	Preventive arm Not yet at MTO; subject to transitional debt rule	
EL		Corrective arm Excessive deficit, deadline for correction: 2016 At MTO; subject to transitional debt rule	Under a dedicated financial assistance programme

¹⁶ Both the 'imbalances' and 'excessive imbalances' categories entail specific monitoring, to be modulated depending on the severity of the challenges.

¹⁷ Debt rule: If the 60% reference for the debt-to-GDP ratio is not respected, the Member State concerned will be put in the Excessive Deficit Procedure, after taking into account all relevant factors and the impact of the economic cycle, if the gap between its debt ratio and the 60% reference is not reduced by 1/20th annually (on average over three years). Transitional debt rule: Each Member State in the Excessive Deficit Procedure is granted a three-year period following the correction of the excessive deficit for meeting the debt rule. This does not mean that the debt rule does not apply at all during this period as Member States should make sufficient progress towards compliance during this transitional period. A negative assessment of the progress made towards compliance with the debt benchmark during the transition period could lead to the opening of an Excessive Deficit Procedure.

ES	Imbalances	Corrective arm Excessive deficit, deadline for correction: 2018	
FR	Excessive imbalances	Corrective arm Excessive deficit, deadline for correction: 2017	
HR	Excessive imbalances	Corrective arm Excessive deficit, deadline for correction: 2016 AT MTO; subject to debt rule ¹⁸	

---

¹⁸ Condition on the abrogation of the EDP decision based on validated outturn budgetary data for 2016.

	Macroeconomic Imbalances Procedure (MIP)	Stability and Growth Pact (MTO: medium term objective / EDP: excessive deficit procedure)	Comments
IT	Excessive imbalances	Preventive arm Not yet at MTO; subject to debt rule	
CY	Excessive imbalances	Preventive arm At MTO; subject to transitional debt rule	
LV		Preventive arm At MTO	
LT		Preventive arm At MTO	
LU		Preventive arm Overachieving MTO	
HU		Preventive arm Not yet at MTO; subject to debt rule	
MT		Preventive arm Not yet at MTO	
NL	Imbalances	Preventive arm Overachieving MTO; subject to debt rule	
AT		Preventive arm Not yet at MTO; subject to debt rule	
PL		Preventive arm Not yet at MTO	
PT	Excessive imbalances	Corrective arm Excessive deficit, deadline for correction: 2016 Not yet at MTO; subject to transitional debt rule ¹⁹	
RO		Preventive arm Not yet at MTO	

¹⁹ Condition on the abrogation of the EDP decision based on validated outturn budgetary data for 2016.

SI	Imbalances	Preventive arm Not yet at MTO; subject to transitional debt rule	
SK		Preventive arm Not yet at MTO	
FI	No imbalances	Preventive arm Not yet at MTO; debt-to-GDP ratio above above 60% of GDP reference value	Exit from MIP
SE	Imbalances	Preventive arm Overachieving MTO	
UK		Corrective arm Excessive deficit; deadline for correction: 2016-17	

(*) The Recommendations under the '2-pack' (Reg. No 473/2013) regarding measures to be taken in order to ensure a timely correction of its excessive government deficit only concern euro area Member States.

APPENDIX 2: PROGRESS TOWARDS EUROPE 2020 TARGETS

Europe 2020 targets for the EU	2010 data	Latest available data	In 2020, based on recent trends
1. Increasing the employment rate of the population aged 20-64 to at least 75 %	68.6 %	70.1% (2015)	Target likely to be met
2. Increasing combined public and private investment in R&D to 3 % of GDP	1.93 %	2.03% (2015)	Target unlikely to be met
3a. Reducing greenhouse gas emissions by at least 20 % compared to 1990 levels	14.3 % reduction	22% reduction (2015)	Target likely to be met
3b. Increasing the share of renewable energy in final energy consumption to 20 %	12.8 %	16% (2014)	Target likely to be met
3c. Moving towards a 20 % increase in energy efficiency	5.7 % increase (for primary energy consumption)	10.7% increase (for primary energy consumption, 2015)	Target likely to be met
4a. Reducing school drop-out rates to less than 10 %	13.9 %	10.8% (2016)	Target likely to be met
4b. Increasing the share of the population aged 30-34 having completed tertiary education to at least 40 %	33.8 %	39% (2016)	Target likely to be met
5. Lifting at least 20 million people out of the risk of poverty and social exclusion	0.5 million increase (compared to the 2008 base year)	1.7 million increase (compared to the 2008 base year)	Target unlikely to be met

Sources: European Commission; European Environment Agency.

APPENDIX 3 — FINDINGS FROM IN-DEPTH-REVIEWS BY MEMBER STATE

Bulgaria is experiencing excessive imbalances. Vulnerabilities in the financial sector are coupled with high corporate indebtedness in a context of incomplete labour market adjustment. Net foreign liabilities have fallen against the background of a current account surplus. The banking sector has stabilised, but the legacy issues linked to weak governance and supervision have not yet been fully dealt with. The authorities have completed the asset quality review and stress tests for the banking sector, as well as the balance sheet reviews of pension funds and insurance companies. Follow-up actions have been addressed to the concerned companies but remain to be implemented. Deleveraging in the corporate sector has been orderly but slow, leaving a large private sector debt stock as well as still high non-performing loans levels. Labour market conditions have improved, but employment levels are low, long term unemployment is high, and labour market mismatches persist. Some policy action has been undertaken to address the main sources of imbalance, but further progress is needed to address remaining pockets of vulnerabilities in the financial sector, including bank and non-bank financial supervision, as well as weaknesses hampering the insolvency framework.

Germany is experiencing imbalances. The persistently high current account surplus has cross-border relevance and reflects excess savings and subdued investment in both the private and the public sector. The current account surplus increased further in 2015 and 2016 and it is expected to remain at a high level. Addressing the surplus has implications on the rebalancing prospects of the rest of the euro area because more dynamic domestic demand in Germany helps overcoming low inflation and ease deleveraging needs in highly-indebted Member States.. Public investment has increased in recent years, but as a proportion of GDP still appears low compared with the euro area and in view of the fiscal space and investment backlog, in particular at municipal level. Despite low interest rates that create favourable financing conditions, business investment on GDP is still subdued. While recovery in private consumption has continued, household savings have reached record high levels in the euro area. Measures have been taken to strengthen public spending and improve the design of federal fiscal relations. Further policy action should aim at further strengthening investment, including by reforming the services sector and improving the efficiency of the tax system, as well as stimulating labour market activity of second earners, low-income earners and older workers to boost households' incomes and counter the effects of ageing.

Ireland is experiencing imbalances. Despite improvements in flow variables, large stocks of public and private debt and net external liabilities constitute vulnerabilities. Strong productivity growth in past years has contributed to improved competitiveness, and the recent worsening in the Net International Investment Position appears to be driven by factors disconnected with the domestic economy. On the back of a strong recovery, the ratios of private and government debt to GDP remain high but are falling. The share of non-performing loans has been declining over the last years, but remains elevated. Banks are well recapitalised and their profitability, albeit still low, is improving gradually. House prices are growing at a rapid pace, mainly driven by supply constraints, but from likely undervalued levels. Policy measures have been taken in recent years to strengthen the financial sector, restructure debt, increase housing supply and put public finances on a sustainable footing, and further measures are in the pipeline.

Spain is experiencing imbalances. A strong economic recovery continues supporting the rebalancing of the economy. However, large stock imbalances in the form of external and

internal debt, both public and private, continue to constitute vulnerabilities in a context of high unemployment and have cross-border relevance. The rebalancing in the external sector is advancing, thanks to the current account surpluses recorded since 2013. However, net external liabilities remain very high and it will take time before they reach prudent levels. Private sector debt reduction is also progressing, supported by favourable growth conditions, while a healthier financial sector supports economic activity. However, deleveraging needs are still present, especially for households. Government debt as a share of GDP is not expected to be put on a declining path despite a quite robust recovery, on account of large though declining deficits. Despite a significant reduction over the past three years, unemployment remains very high. Measures have been taken to enhance competitiveness, but further policy action would help sustaining the external surplus, ensure a durable reduction of the general government deficit and support sustainable growth.

France is experiencing excessive imbalances. In a context of low productivity growth, high public debt and weak competitiveness may imply risks looking forward, with cross-border relevance. Competitiveness has started to improve, and export market shares have stabilised in recent years. However, subdued productivity growth prevents a faster recovery of cost competitiveness despite the measures to reduce the labour cost and a moderate evolution of wages. Profit margins of non-financial corporations have somewhat recovered since 2013, but continue to weigh on investment. Government debt is still growing, albeit at a decelerated pace, and sustainability risks in the medium term are high. Past policy commitments have been translated into action to improve the functioning of product and labour markets and the competitiveness of SMEs. While recent reforms constitute notable progress, some policy challenges remain to be addressed and further action would be needed, notably to increase the efficiency of public spending and taxation, to reform the minimum wage and the unemployment benefit system, and to improve the education system and the business environment.

Croatia is experiencing excessive imbalances. Vulnerabilities are linked to high levels of public, private and external debt, both largely denominated in foreign currency, in a context of low potential growth. The current account surpluses have begun to translate into a decrease of the gross external debt, which nevertheless remains elevated. The acceleration of the economic recovery is contributing to a further reduction in the private debt-to-GDP ratio, and as of this year public debt-to-GDP is also on a declining path. Despite recent losses, the financial sector remains relatively well-capitalised and profitability is recovering. The rate of non-performing loans has started to decrease, but remains high. A number of measures on insolvency frameworks and improving labour market flexibility have been adopted in previous years and public finances have improved markedly, but progress with structural reforms has been stalling since mid-2015. Policy gaps remains, notably on the front of the management of public finances, the modernisation of public administration, improving the business environment and addressing the low activity rates.

Italy is experiencing excessive imbalances. High government debt and protracted weak productivity dynamics imply risks with cross-border relevance looking forward, in a context of high non-performing loans and unemployment. The public debt ratio is set to stabilise but has not yet on a downward path due to the worsening of the structural primary balance and subdued nominal growth. Competitiveness remains weak as productivity dynamics have remained subdued, also due to the slow investment recovery. The stock of non-performing loans has only started to stabilise and still weighs on banks' profits and lending policies while capitalisation needs may emerge in a context of difficult access to equity markets. Labour

participation and employment are rising, but unemployment, particularly long-term, remains high, with negative consequences on future growth. After positive reforms of the budgetary process, labour market, banking sector, insolvency procedures, judiciary system and public administration, the reform momentum has weakened since mid-2016 and important policy gaps remain, in particular with regards to competition, taxation, fight against corruption and the reform of the framework for collective bargaining.

Cyprus is experiencing excessive imbalances. A very high share of non-performing loans burdens the financial sector and high stock of private, public, and external debt hangs on the economy, in the context of high unemployment and weak potential growth. The current account is still negative and is not adequate to guarantee a sustainable evolution of the net external liabilities stock. Government debt is expected to have peaked, but the current relaxation of fiscal policy is foreseen to slow down the needed adjustment. Despite a major restructuring of the banking sector and improved capital positions, the stock of non-performing loans is slowly declining but remains very high. Poor contract enforcement, inefficiencies in the judicial system and bottlenecks in the implementation of the foreclosure and insolvency legislation hamper private sector deleveraging and the reduction of non-performing loans. Reform momentum has weakened since 2016 and policy gaps persist in the areas of public administration, fiscal management, the justice system, the framework for title deeds, electricity and privatisation.

The Netherlands is experiencing imbalances. These imbalances are related to the high stock of private debt and the large current account surplus, with cross-border relevance. Private sector debt has only very gradually decreased in the last years. Nominal mortgage debt is increasing, against the background of resuming house price growth. The large current account surplus, which mainly reflects structural features of the economy and policy settings regarding non-financial corporations, is decreasing due to recovering domestic demand. Household deleveraging needs contribute to aggregate savings. Recent measures, aiming at reducing the tax and non-tax wedge on labour, can contribute to support domestic demand. However policy challenges remain on the front of pension reform and interest rate deductibility of mortgages, with a view to rebalance incentives to take up mortgage debt.

Portugal is experiencing excessive imbalances. The large stocks of net external liabilities, private and public debt and a high share of non-performing loans constitute vulnerabilities in a context of decreasing but still elevated unemployment and low productivity. Potential growth still lags behind its pre-crisis level, affected by persistent bottlenecks and rigidities in the product and labour markets together with major external imbalances. The current account balance is still below the level required for a significant adjustment of net external liabilities, and unit labour costs are increasing due to sluggish productivity growth and rising wages. Private debt is declining, and government debt has stabilised, in a context of remaining deleveraging needs. The large stock of non-performing loans is not yet stabilised and, together with low profitability and relatively thin capital buffers, they pose risks to banks' balance sheets. Labour market conditions have improved but youth and long-term unemployment, as well as market segmentation, are still high. The reform momentum has weakened since 2014, and policy gaps persist in the areas of product and services markets, skills and innovation, fiscal sustainability, corporate debt restructuring, and labour market rigidities.

Slovenia is experiencing imbalances. Weaknesses in the banking sector, corporate indebtedness, and fiscal risks constitute vulnerabilities. Stock imbalances are gradually unwinding, including in light of resumed growth. The corporate sector has undergone a

substantial deleveraging, and private investment, including in the form of foreign direct investment, has resumed, although stocks of inbound foreign direct investment remain low compared to regional peers. Public debt has peaked in 2015, and a downward adjustment is expected in the coming years. Progress on the front of banking sector restructuring has coincided with a rapidly falling share of non-performing loans, which is expected to continue to decline. Relevant measures have been taken by the government to consolidate and restructure the banking sector, and to improve the governance of state-owned enterprises. However, further policy action is needed to address corporate debt and remaining weaknesses in the financial sector, to ensure the long-term sustainability of public finances, and improve the business environment.

Finland is experiencing no imbalances. In the past years, Finland recorded competitiveness losses linked to the decline of key sectors and wage growth above productivity. Potential growth has fallen post-crisis and the growth of labour productivity is expected to remain subdued. The banking sector is well capitalised and fairly profitable, and the share of non-performing loans is low. Private debt as a share of GDP is rising but at a slower rate. Government debt has been growing fast in past years but remains at relatively prudent levels and the pace of increase has recently decelerated. Dynamic start-up activity supports structural change. Following a strong push from the government, social partners agreed on measures to improve cost competitiveness especially on the front of labour costs and to enhance the resilience of firms through more flexible wage setting practices. Measures have been taken also to contain the incentives for taking up excessive mortgage debt. Emerging policy challenges are linked to the continued increase in long-term unemployment, which highlights the need to better target active labour market policies and to continue to invest in life-long learning and vocational training.

Sweden is experiencing imbalances. Persistent house price growth from already overvalued levels coupled with a continued rise in household debt poses risks of a disorderly correction. The already high household indebtedness keeps growing, while housing prices, which appear to be overvalued, continue to rise at an elevated pace. Although banks appear adequately capitalised, a disorderly correction could also affect the financial sector as banks have a growing exposure to household mortgages. In such a case, there could be spill-overs to neighbouring countries since Swedish banking groups are of systemic importance in the Nordic-Baltic region. Awareness of mounting risks among the authorities is high, and in recent years measures have been taken to rein in mortgage debt growth and raise housing construction. However, policy steps implemented so far have not been sufficient to address overheating in the housing sector. Overall, policy gaps remain in the area of housing-related taxation, the macro-prudential framework, and in addressing bottlenecks for new housing supply as well as barriers to efficient usage of the existing housing stock.